Academia Bârlădeană

Anul XXVI, 3(80), Trimestrul 3, 2020

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ
Fondată în 1915

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin
Președinte: Elena Monu

V. I. Popa 125

(1895-1946)

https://biblioteca-digitala.ro

CUPRINS

- *V. I. Popa 125*

C. D. Zeletin, *V. I. Popa, personalitate renascentistă* 3
Elena Monu, *V. I. Popa și Bârladul* 5
Lina Codreanu, *Recuperări: V. I. Popa - plastician* 6
Theodor Codreanu, *Victor Ion Popa și Dodeștii* 8
Simion Bogdănescu, *Victor Ion Popa - poezia ca ne-ajungere* 10
Florian Pricop, *„Enigmaticul" Victor Ion Popa* 11
Constantin Parfene, *Nicolae I. Popa - un mare profesor și binefăcător* 12
Ștefan Mihai, *Povestea unor scrisori* 15
Mircea și Sergiu Coloșenco, *Artistul complet* 16
Teodora Spînu, *Un mare om de teatru: Victor Ion Popa* 17
Redacția, *Regal de teatru la Bârlad* 19

- *Istorie și critică literară:*

Mircea Coloșenco, *Ion Barbu și Jean-Arthur Rimbaud* 20
Simion Bogdănescu, *Înstrăinarea de cuvântul dintâi?* 23
Roxana Galan, *Credință și apartenență: George Irava* 24

- *Din rafturi de anticariat:* **V. Voiculescu** 25
- *Un poem de...:*

Simion Bogdănescu, *Dealul ce dansa nicăieri* 26

- *Poezii:*

Dumitru Merlușcă, *Poezii; Prezentare de Simion Bogdănescu* 27
Mirela Chicoș 28
Ioana Dor 29
Luminița Cojoacă 30
Mircea Coloșenco 30
Alexandru Popescu Prahovara 30

- *Proză:*

Teodor Oancă, *Dezlegare la pește* 31

- *Traduceri:*

Petru Dimofte, *Florile lumii în siajul navei. Prezentare de Simion Bogdănescu* 32

- *Ecouri*

Pr. Nicolae Dascălu, *Un omagiu postum, în loc de o aniversare* 33

VIAȚA ACADEMIEI

În pofida pandemiei, însemnând, cu începere din luna martie, restricții de ordin sanitar, dar și renunțări și amânări în plan cultural, Academia Bârlădeană a găsit modalități și spații pentru a-și continua activitatea. Astfel, deși Zilele Culturale ale Bârladului, desfășurate timp de decenii în a treia lună a primăverii, nu au mai putut avea loc, instituția noastră a rămas fidelă, la 105 ani de la întemeiere, tradiției reuniunilor din luna mai, de Sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena. Colectivul de redacție și colaboratorii au alcătuit numărul 1(78)/2020 al revistei *Academia Bârlădeană*, număr omagial *In Memoriam C.D.Zeletin*, lansat în format electronic, **joi, 21 mai 2020**, și oferit cititorilor pe internet.

Miercuri, 24 iunie 2020, după încetarea stării de urgență, publicația a putut fi în sfârșit oferită cititorilor, în cadrul unei reuniuni, încă restrânse, organizate pe o terasă la Cerbul de Aur. Iar în zilele și săptămânile următoare, am folosit fiecare prilej de a distribui revista, inclusiv pe cale poștală.

Francofili bârlădeni reuniți de Ziua Franței.

Marți, 14 iulie 2020, ora 10, tot la o terasă cu grădină înflorită de pe str. Stroe Belloescu, s-a desfășurat tradiționala reuniune festivă a francofililor bârlădeni, dedicată Zilei Naționale a Franței, organizată și moderată de Elena Popoiu. Programul a început cu lansarea volumului *Scrieri 7. Poezie franceză*, ultimul din seria pe care Editura Spandugino din București i-a consacrat-o, începând din 2012, lui C.D. Zeletin Doamna Lavinia Spandonide, directoarea Editurii, ne-a dăruit 10 exemplare ale prețiosului volum. Prof. univ. Corina Dimitriu Panaitescu a subliniat că *Scrieri 7*, volumul de peste 1000 de pagini al lui C.D. Zeletin, aduce în lumină *performanța, nu numai greu de egalat, dar și de imaginat,* a traducătorului poet, care adună aici, *în jurul nucleului dens al* Florilor Răului *baudelairiene, într-o viziune « clasicizantă » a modernității, o pleiadă de poeți francezi,* traducerile sale reprezentând un serviciu inestimabil făcut atât literaturii franceze, cât și celei române.

14 iunie: membri ai Academiei adunați pentru prezentarea revistei.

- continuare în pagina 34 -

https://biblioteca-digitala.ro

C. D. ZELETIN

V. I. POPA, PERSONALITATE RENASCENTISTĂ*

La 1 mai 2015, societatea literar-artistică *Academia Bârlădeană* împlinea 100 de ani. Puține sunt societățile similare românești care să se bucure de această vârstă nestoriană și de continuitatea ei, într-un secol atât de zbuciumat, mai ales în cea de a doua lui jumătate, când injoncțiunea politică oprima libertatea ce stă la temelia oricărei creații artistice. Societatea a fost înființată de poetul *G. Tutoveanu*, etnologul *Tudor Pamfile* și preotul publicist *Toma Chiricuță*, într-o clipă de elan, departe de emfaza pe care ar putea-o presupune denominația ei și în afara oricăror pretenții aulice. *Academia Bârlădeană* s-a considerat de la început o frățietate de visători în care să se îndemne unul pe altul la înălțarea spirituală prin mijlocirea artei, la visarea creatoare. Primul președinte de onoare a fost scriitorul *A. Vlahuță*.

Personalitatea cea mai importantă ce s-a format în sânul ei, cea mai fascinantă, cea mai sensibilă, cea mai fecundă și cea mai felurită în manifestările artistice, în care Dumnezeu a revărsat geniul jocului și al subtilităților voioase a fost *Victor Ion Popa* (1895–1946). El rămâne una din cele dintâi figuri renascentiste, în sensul universalității, ale artei românești. Poet, prozator, dramaturg, biograf, desenator, pictor, sculptor, regizor și actor, director de scenă și profesor de conservator, director de teatru și creator (unul dintre primii) de scenarii radiofonice, jurnalist, plăsmuitor de formule noi în teatru și în exprimarea artistică a vieții sătești, dar și tehnician multiplu obsedat de reveria leonardescă a zborului, el a uluit contemporanii prin câte a putut să înfăptuiască într-o viață de om, și aceea scurtă…

Interesantă e o coincidență: tot un artist bârlădean, și încă unul de excepție, care a trăit cam tot atât de puțin, plin de fantezie și talent atât în artele plastice, cât și în beletristică, *N.N. Tonitza*, a avut un fel apropiat de a vedea lucrurile, în toate domeniile pe care le-a ilustrat. Parcă ar fi întemeiat amândoi o tradiție bârlădeană. Îi apropia o prospețime și o ingenuitate similare.

Victor Ion Popa excela în spiritul de observație a specificului figurii umane. Impulsul spre realizarea unei caricaturi, în situația lui, nu e impulsul spre caricatural, ci spre o dulce anamorfoză a figurii, realizând nu atât chipul cât spiritul chipului, fără a mâhni, fără a irita, fără a răni. Coabitau în sufletul lui bunătatea și voioșia, fără însă ca bunătatea să ajungă la aplatizarea spiritului critic și fără ca voioșia să evolueze spre veselie, nu de puține ori întreținută de resorturi vulgare sau chiar generând alunecări triviale. Cu alte cuvinte, viteza creionului ori a peniței nu ajungea niciodată la derapajul grobian și ofensator pentru subiect, celeritatea mare fiind a unui desenator care dispunea și de înfrânarea mâinii miniaturistului ce era, dar care nu se manifesta ca atare decât în rare ocazii. Sublinierea unui defect nu depășea punctul începând de la care caricaturizatul ținea să-și ascundă hiba morfologică sau funcțională. Dar marea artă a lui *Victor Ion Popa* consta în geniul prin care figură pe chip dispozițiile sufletești și structura lăuntrică fundamentală. El însuși a hotărât ca aceste observații să fie valabile și pentru nenumăratele sale autoportrete, în care nu se iartă pe sine, nici nu se pedepsește, nici nu vizează vreo compasiune. Un exemplu ar putea fi înfățișarea gurii lui apolinice, micșorată prin apropierea colțurilor ei spre linia mediană și ușoara scurtare a șanțului nasolabial, obligând buzele la o fină răsfrângere senzuală, asumându-și riscul de a o face să evolueze spre punct și lipsind-o în felul acesta de posibilitatea expansiunilor ce realizează surâsul, zâmbetul și râsul.

Îndeobște caricaturistul vânează meteahna somatică, sufletească, sau comportamentală. Specificul caricaturii lui *Victor Ion Popa* stă în aceea că e tolerant cu defectul pe care-l integrează în portret, fără a fi nici solidar cu el, nici despot, nici potențial călău. El caricaturizează fără ca urma peniței să lase sânge ori să circumscrie tumoarea pe care el a creat-o și urmează să o extirpe, adică fără a vizualiza abstractul traumei ori a activa vulcanii noroioși ai râsului ori ai batjocurii. În felul acesta, *Victor Ion Popa* rămâne fidel principiului caricaturizării, nu beneficiar al extorcării lui. Iată de ce acest ghiduș de geniu a rămas în tot ce a făcut, un artist fin. Iată de ce finețea, care în accepțiunea de obște e asociată cu puținătatea și micimea, cu fragilitatea și cu farmecul discret, în cazul său recunoaște anvergura, pulsația, scăpărarea și, nu de puține ori, forța. *Victor Ion Popa* e un moldovean la modul absolut.

Artistul a trăit puțin, mai mult ca să arate *cum* și nu *cât*. În spiritul lui conviețuiau oximoronic reveria cu eficiența, paseismul cu trăirea vie în actualitate, cumințenia visului cu nebunia creației, simțul ombilical al vetrei cu universalismul. Iată ce nu a văzut *Tudor Arghezi* în bălăngănitoarea tabletă *Ciugule, ciupe…*, pe care i-a dedicat-o la moarte.

Memoria vizuală îi era extraordinar de ageră, inteligența scăpărătoare dar deloc tăioasă, împinse amândouă până la hotarele posibile ale expansiunii. Se pare că dispunea de o structură psihomentală sensibilă la escatologic și la transcendental, fapt de care poate nici nu și-a dat seama, ori, dacă și-a dat, n-a trăit îndeajuns pentru a o arăta. Desena deopotrivă de ușor după natură: natura din jurul lui, supusă simțurilor, dar și după natura minții, adică după aducerea aminte. Chiar portrete. Vedea nu numai cu ochii oftalmici, ci și cu ochii cerebrali, cu mintea adică. De pildă, în desenul întoarcerii lui de la spital acasă, ajutat de *Maria Mohor*, de fiul său *Sorin Popa*, și de soacra sa, el îi reconstituie prin desen pe toți în fața ușii, *y compris* propria-i jalnică persoană, *după* ce a intrat în casă și s-a prăbușit în patul suferinței și poate al morții. Mărturii reproduse și în acest merituos album atestă faptul că în momentul intrării în agonie, artistul a desenat persoane pe care numai el le vedea... Să desenezi ceea ce îți apare în fața ochilor când mori, ceea ce numai tu vezi! Cred că e un exemplu unic în istoria tanatologiei universale! Dintr-o teamă superstițioasă, acest desen (desene?) a fost ascuns. Nu cred că astfel de creații active, deci *raționale*, documente de primă însemnătate ale agoniei, ar fi putut fi rupte, nici de către firile mistice, nici de către cele pozitiviste.

Meritele unui caricaturist se văd imediat. Efectul frapant însuși e meritul cel dintâi. Această *immediatezza* se consumă repede, odată cu aruncătura de ochi asupra caricaturii. Raportată la realitatea modelului, distorsionarea care e caricatura rămâne, indiscutabil, o abatere de la măsura lucrurilor. Or tocmai această abatere e miza peniței când

https://biblioteca-digitala.ro

zburdă câteva secunde pe foaia de hârtie. Caricaturistul se exprimă o secundă și trece la altă secundă și la alt model. Măsură nu există și nici armonie prea multă în acest tot, format din artist, lucrare și model, decât în cazul în care caricaturistul își va pune arta în slujba unei cauze, cum au făcut, în Franța, de pildă, *Honoré Daumier* (1808–1879) ori *Constantin Guys* (1802–1892), al căror impuls s-a îndreptat spre politică, spre replica morală și mai ales socială.

Victor Ion Popa desenatorul are însă un merit cu totul special, chiar și printre marii caricaturiști ai lumii. Cu toate că și-a pus caricatura în serviciul unui umor subtil, fugind de burlesc, grotesc ori buf, distorsionările peniței, intrând în armonie cu celelalte laturi ale artei lui, ca: desenul non-caricatural, proza, teatrul, poezia etc., sunt compensate de către dragostea adâncă, deloc distorsionată, pentru realitatea omeniei, pentru realitatea românească, în special a satului, a săteanului, pentru respectul religios al rădăcinilor. Cu cât acestea sunt mai adânci, cu atât sunt mai puternice, mai drepte și mai ferme, negăsind nici un rost jocului pe care pământul grav ce le susține am bănui că li-l îngăduie.

Această înțelegere cumpănită a totului, care nu e proprie caricaturistului, a făcut din *Victor Ion Popa* un înțelept. Caricaturistul ce era și-a dat seama că nu clipa trecătoare e totul, chiar dacă își investește în ea geniul anamorfozei, ci *Timpul* care le armonizează pe toate. Ca filozof-implicit, a avut în viață ca principiu instinctiv opusul incisivității de moment asociată fluidității spiritului, ilustrată de el prin geniul caricaturii. Aceasta constă în slujirea armoniei în artă și în viață, prietenia, fidelitatea și toleranța, luate împreună. Totuși, a existat un episod în viața lui de director al teatrului, îndată după terminarea ultimului război mondial, când tocmai această nobilă optică a sa, neînțeleasă fiind, și răstălmăcită, s-a constituit într-un episod tragic al vieții sale. Nu sunt eu cel îndreptățit să-l detaliez, ci martori, cum ar fi fost, de pildă, marea artistă *Irina Răchițeanu*, care mi l-a povestit mie. Despre ce este vorba. În teatrul pe care *Victor Ion Popa* îl conducea atunci, opacitatea, ignoranța și prostia îngâmfată a personalului au demonstrat împotriva lui, în fața teatrului, legănând lozinci pe care scria „Moarte lui *Victor Ion Popa*!“ Tocmai lui… Tocmai lui, spirit fără prejudecăți, departe de orice implicații politice… Sunt înclinat să cred că, dată fiind sensibilitatea lui extremă, acest incident va fi contribuit și el la crearea premiselor bolii care avea să-l împingă atât de repede la moarte…

Dramaticul eveniment al cedării Basarabiei, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a oferit prilejul manifestării prieteniei unor membri ai Academiei Bârlădene în forme concrete. Astfel, la venirea în București a scriitorului *Dimitrie Iov*, fire voioasă dar trăind, în acele momente, groaza arestării ca scriitor al Basarabiei, ca ofițer pe frontul de răsărit, ca vrăjmaș al comunismului, a fost găzduit de *Victor Ion Popa*, cel nespus de bun și generos, într-o căsuță din Muzeul Satului, în cea mai mare parte operă etnologică a sa. Este un exemplu viu și puternic al solidarității, iubirii și prețuirii dintre unii membri ai nobilului cuib de artiști care a fost *Academia Bârlădeană*, centenara de astăzi…

În ce mă privește, am visat o viață la alcătuirea unui album care să arate, prin grația peniței ori a creionului, harul neobișnuit și imensa operă de plastician a lui *Victor Ion Popa*, în special de portretist și caricaturist al unor personalități importante ale artei, ale istoriei și ale politicii. Într-un târziu, împărtășind acest gând tânărului meu confrate *Cătălin-Andrei Teodoru,* originar de prin părțile unde s-a născut și a copilărit artistul, el a primit, sensibil și prompt, ideea și, după ani buni de muncă în biblioteci, arhive, muzee, colecții etc., a izbutit să adune, cu o tenacitate calmă și cu o apreciabilă ușurință de a se mișca în aria subiectului, ceea ce părea ireversibil risipit și care, iată, se prezintă astăzi, la centenarul *Academiei Bârlădene*, ca o reconfortantă surpriză. A muncit enorm, selecția noastră e drastică raportată la întinderea operei de desenator a lui *Victor Ion Popa*. Ne-am consultat împreună în nenumărate rânduri, am împărtășit împreună bucurii ale descoperirii, vivacitatea spirituală a lui *Victor Ion Popa* ne-a venit ca o răsplată. Ca și blândețea critică ori hazul distilat. *Summa summarum*, ne-am bucurat de toate înzestrările acestui artist născut nu făcut, legat deopotrivă de Bârlad și de ținuturile Moldovei de Jos, dar și de universalitatea unei dispoziții creatoare – în cazul de față în desen – rar întâlnite.

Sper că oricine va deschide tomul acesta va trăi aceleași satisfacții și va simți bătaia aripilor de înălțime ale lui *Victor Ion Popa*.

---

* C. D. Zeletin, *Cuvânt înainte* la volumul alcătuit de Cătălin-Andrei Teodoru, *V. I. Popa. Artistul și criticul plastic*, Editura Sfera, Bârlad, 2015.

1917 – Casa Bulbuc din Bârlad. În jurul poetului A. Vlahuță: Victor Ion Popa, Eugen Bulbuc, frații Virgil și Iuliu Nițulescu.

Casa învățătorului Ion Popa, de pe str. Al. I. Cuza nr. 15 din Bârlad. Imagini actuale.

https://biblioteca-digitala.ro

ELENA MONU

V. I. POPA ȘI BÂRLADUL

Personalitate renascentistă, neîndeajuns cunoscută și recunoscută, V.I. Popa s-a născut la 29 iulie 1895 în Bârlad, în casa părinților săi din strada Al. I. Cuza nr. 15, imobil existent și astăzi. Înainte de a fi început cursurile la Școala primară „Costache Robu“ din cartierul Podeni, clădire ce se afla în incinta Primăriei Comunei (cum se numea atunci Bârladul), copilul, sensibil și delicat, a părăsit orașul natal și s-a stabilit la Călmățui, unde tatăl său fusese numit învățător. Nu se știe când familia a revenit la Bârlad, oricum adolescența și primii ani ai tinereții le-a petrecut la Iași, unde a urmat cursurile liceale și universitare. Având o situație materială modestă, a funcționat ca pedagog la Conservatorul ieșean. Tot la Iași, între anii 1916–1917, a urmat Școala de Ofițeri în rezervă, participând la bătăliile de la Oituz și Mărășești. Grav rănit în august 1917, tânărul ofițer a fost îngrijit la spitalul militar din Bârlad amplasat în Școala de Băieți nr 1(astăzi Școala gimnazială „Principesa Elena Bibescu“), fiind îngrijit de medicul Vasile Voiculescu.

În perioada bârlădeană (1917–1918), V.I. Popa a frecventat reuniunile Societății literar-artistice Academia Bârlădeană, care aveau loc în casa profesorului și muzicianului Eugeniu Bulbuc de pe B-dul Epureanu. Neîntâmplător, pentru că în acel imobil păstrat până astăzi, se refugiase, în octombrie 1916, A. Vlahuță, împreună cu soția Smaranda. Prezența Maestrului care patrona ședințele literare, ales președinte de onoare al tinerei Societăți, a atras numeroși tineri talentați, viitoare personalități locale și naționale. Amintim pe: V.I. Popa, studenții la medicină Virgil și Iuliu Nițulescu, V. Voiculescu, Pamfil Șeicaru – căruia G. Tutoveanu i-a dedicat poezia *Unui viteaz* –, scriitorii M. Lungeanu, Dimitrie Iov și alții. Peste decenii, în mai 1941, sub titlul *Lângă meșterul Vlahuță. O amintire cu ceapă și renunțări*, V. I. Popa avea să relateze, cu umor și nostalgie, vizita făcută în 1917 de un grup de *academicieni* la Epureni, invitați la masa de Paști de Alexandru Exarhu și fiica sa, Magdalena (reamintim că Magdalena Exarhu și-a publicat poemele în proză în revistele Academiei Bârlădene). Creațiile în versuri sau proză citite la întâlnirile literare din Casa Bulbuc, în prezența lui A. Vlahuță, urmau să fie cuprinse în paginile revistei *Florile Dalbe*, tipărită la Bârlad pe parcursul anului 1919, printre primele – dacă nu chiar prima revistă a României postbelice. Probabil le-a ascultat și marele Enescu, venit la Bârlad pentru a cânta la vioară în spitalele de răniți, găzduit tot de Eugeniu Bulbuc. Din dorința de a recupera tradiția culturală a Bârladului, Academia Bârlădeană, instituționalizată în 1990, a reeditat revista, în formulă anastatică, așa cum a procedat și cu publicațiile : *Graiul Nostru* (1925–1927) și *Scrisul Nos*tru (1929–1931).

La Bârlad, V.I. Popa a trăit în atmosfera de bună conviețuire interetnică, mai ales că modestele căsuțe locuite de negustorii care vor deveni personajele piesei sale *Tache, Ianche și Cadâr*, se aflau după vechiul Pod al Pescăriei, în imediata vecinătate a casei părintești. Persoanele reale cunoscute de autor se numeau Bizim, poreclit de către bârlădeni Turcu'– Cadâr din piesă ; pe partea stângă a Podului Pescăriei se găsea prăvălia lui Ițic, căruia i se spunea Moș Kaner, în piesă, Ianke; a treia prăvălie era a lui Peiu, numit în piesă Tache. Informațiile sunt preluate din articolul lui Vasile Damaschin, *Victor Ion Popa, Tache, Ianche și Cadâr, trei figuri reale din Bârladul de altădată*, publicat în volumul *Bârladul odinioară și astăzi*, București, 1984, p. 574. Îndrăgostiții din piesă, Ana și Ionel, trimit la un moment din biografia autorului : căsătoria cu actrița evreică Getta Kernbach, pe care a cunoscut-o în anul 1918, amândoi fiind actori la Teatrul Național din Iași, de la care l-a avut pe Sorin, unicul său copil. Regretatul profesor Constantin Parfene, director al Teatrului bârlădean între anii 1965–1970, l-a cunoscut pe Sorin Popa, care, eliberat în 1964, după ani de închisoare politică, a venit în orașul natal al tatălui pentru a se angaja la teatru. Prof. Parfene i-a încredințat scenografia piesei *Răspântia cea m*are, descoperită de fiu printre manuscrisele rămase de la tatăl său…

Școala de băieți din incinta Bisericii „Sf. Gheorghe”, azi Școala Gimnazială „Principesa Elena Bibescu”. Imagine actuală.

Prăvăliile situate de-o parte și de alta a vechiului Pod al Pescăriei din Bârlad. Pictură de Mihai Adamiu.

https://biblioteca-digitala.ro

LINA CODREANU

RECUPERĂRI: VICTOR ION POPA – PLASTICIAN

În mai 2015, un eveniment cultural național – centenarul Academiei Bârlădene – a animat viața orașului Bârlad, unde la 1 mai 1915 se înființase acest for cultural, la inițiativa câtorva publiciști inimoși: George Tutoveanu (poet), Tudor Pamfile (folclorist), Toma Chiricuță (preot). La conducere, triada intelectualilor l-a numit pe scriitorul Alexandru Vlahuță, ca primul Președinte de Onoare al Academiei.

Înaintea primului Război Mondial și, mai ales, după Marea Unire din 1918, până la al doilea flagel mondial, în acest areal al Moldovei de Jos, cultura s-a caracterizat printr-o efervescență publicistică amețitoare, care consolida temeiurile progresului cultural. Amintim revistele zonale care, după 1900, au apărut. cu intermitențe ori continuu, în acele vremuri: „Făt-Frumos” (1904-1909), „Freamătul” (1911, 1912), „Graiul nostru” (1925-1927), „Scrisul nostru” (1929-1931), „Avânturi culturale” (1937) – toate sub direcția lui George Tutoveanu; „Ion Creangă” (1908-1921) – Tudor Pamfile; „Miron Costin” (1913-1916), „Florile dalbe” (1919), „Freamătul literar” (1923) și „Idealul” (1923-1926); „Răzeșul” (1926) și „Documente răzășești” (1932-1934) – ambele diriguite de Virgil Caraivan; „Glasul nostru” la Viișoara (1931-1937) – susținută de Societatea Culturală „Iuliu A. Zanne”.

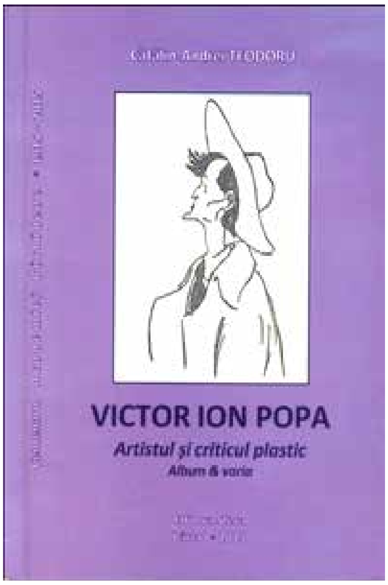

Cadrul generos al ședințelor Societății Literare Academia Bârlădeană a creat o entuziastă stare de spirit, care permitea multor împătimiți de carte lecturi, dezbateri de idei, proiecte culturale etc. Pentru Basarabia, prin aportul Academiei Bârlădene, au fost editate în 1917-1918: „Calendarul Nostru pe 1918”, „Din trecutul nostru. Ștefan cel Mare”, de Al. Vlahuță, „Din Țara zimbrului”, de V. Voiculescu și „Albastrul” lui G. Tutoveanu (a șasea ediție), după cum ne-a precizat Cătălin-Andrei Teodoru. Încă din anul constituirii societății a fost prezent și tânărul Victor Ion Popa (avea 24 de ani), publicând în revista „Florile dalbe” cinci poezii, între care *Pastel de vară* și *Amintire.*

La aniversarea centenară a Academiei Bârlădene, alegând din multiplele fațete ale scriitorului latura de artist-desenator, Cătălin-Andrei Teodoru a avut inițiativa de a îngriji și publica un consistent volum (766 p.) cu titlul: *Victor Ion Popa – Artistul și criticul plastic. Album & varia*, apărut la editura bârlădeană Sfera, cu aportul implicit al instituției centenare. Albumul are importante texte de escortă, întâiul fiind *Cuvânt înainte,* de C.D. Zeletin, catalizatorul ideii albumului, Președintele de onoare al Academiei Bârlădene (până la decesul survenit recent, la 20 februarie 2020, București), urmat de materiale judicios organizate.

În prefață, poetul și traducătorul bârlădean, dr. C.D. Zeletin, semnalează variatele contribuții ale scriitorului la evoluția culturii române și realizează un memorabil portret al „renascentistului” interbelic, ce nu poate fi nicicând omis de istoria și critica literară: „Personalitatea cea mai importantă ce s-a format în sânul ei [Academiei Bârlădene, n.n.], cea mai fascinantă, cea mai sensibilă, cea mai fecundă și cea mai felurită în manifestările artistice, în care Dumnezeu a revărsat geniul jocului și al subtilităților voioase a fost *Victor Ion Popa* (1895-1946). El rămâne una dintre cele dintâi figuri renascentiste, în sensul universalității, ale artei românești. Poet, prozator, dramaturg, biograf, desenator, pictor, sculptor, regizor și actor, director de scenă și profesor de conservator, director de teatru și creator (unul dintre primii) de scenarii radiofonice, jurnalist, plăsmuitor de formule noi în teatru și în exprimarea artistică a vieții sătești, dar și tehnician multiplu obsedat de reveria leonardescă a zborului, el a uluit contemporanii prin câte a putut să înfăptuiască într-o viață de om, și aceea scurtă…” (p. 17).

Ceea ce semnalează renumitul medic-poet în prefață are ca suport documentar datele sintetizate de autorul volumului, Cătălin-Andrei Teodoru, în subcapitolul *Victor Ion Popa. Însemnare biobibliografică*. Se regăsesc aici titluri de opere din toate genurile literare clasice: piese de teatru, proză (povestiri și romane), poezii (în postume), precum și cronici teatrale și plastice, scrieri despre teatru, conferințe, evident, menționări despre expoziții.

Victor Ion Popa și-a trăit copilăria la bunicii din Dodeștii Bârladului, ceea ce l-a îndemnat ca în verile 1935 și 1936 să aducă aici echipele studențești ale lui Dimitrie Gusti pentru o cercetare sociologică complexă, înviorând astfel starea satului în care tronau sărăcia și ignoranța, contribuind alături de „răzeșii mei” la realizarea câtorva obiective socio-culturale: cămin cultural, dispensar medical, fântâni, clopotniță, poduri.

Binevenită pentru meritele artistului V.I. Popa este fascicula care conține argumentări livrești și publicistice purtând semnăturile unor personalități redutabile în varii domenii: plastică, dramaturgie, literatură, dar și fulgurări memorialistice. Cum profilul albumului e de natură plastică, majoritatea fragmentelor (cu trimiterile de apartenență la subsol) redau aprecieri despre talentul artistic al lui V.I. Popa, cu o înclinație naturală către desen: (auto)portret, caricatură, pictură, sculptura-caricatură.

În prima secțiune despre artistul plastic V.I. Popa, îngrijitorul ediției punctează centrele de interes: *Critici, autocritici, confesiuni, amintiri*. Grupajul metaportretistic înmănunchează fragmente semnate de pictori, sculptori, critici de artă și critici literari, dramaturgi, etnologi, muzicieni, actori, pedagogi,

https://biblioteca-digitala.ro

cronicari teatrali: Francisc Șirato, Tudor Vianu, Tudor Arghezi, Ion Valentin Anestin, E. Lovinescu, Silvan Ionescu, Ion Sava, George Mihail Zamfirescu, Radu Beligan, George V. Bumbești, Mircea Ștefănescu, Victor Eftimiu, Ștefan Cristea, Constantin Parfene, V-le Damaschin, Ion Jalea, Gheorghe Alupoaei, Mihaela Ana Maria Popa, Lena Constante, Henri H. Stahl, Irina Răchițeanu, Viorela Arghirescu ș.a.

Autoportretele literare focalizează natura interioară a creatorului dornic de (auto)cunoaștere, dispus să trudească pentru desen, gata să transfigureze realitatea în artă, „lucrând noaptea ca un bezmetic", afabil cu amicii, neputându-și decide pasiunea de fond dintre desen, literatură, teatru. Din toate frânturile sale confesionale reiese că, funciarmente, se dăruia actului creator și credea în arta nemuritoare, în oricare domeniu de manifestare. Una din consemnările lui V.I. Popa definește crezul său artistic: „Arta, acest fum ușuratic și frumos al trăirii, durează peste veacuri și singura carte de vizită pe care o poate depune un neam la poarta veșniciei" (p.46). E limpede că nu opta pentru actul artistic superficial și efemer, ci lucra pentru arta dăinuitoare.

Pe baza crochiurilor literare, cu puterea imaginației cititorul poate reconstitui atmosfera intelectuală a vremii, situându-l pe artist în miezul mișcării culturale. Redăm câteva secvențe selectate cu dificultate, căci polivalența artistului n-are margini definitorii: „Finețea grafiilor lui, pătrunderea psihologică, umorul lui, ar fi putut impune ele singure personalitatea artistică a lui Victor Ion Popa" (T. Vianu); „Victor Ion Popa a fost un mare portretist cu pensula și cu creionul" (T. Arghezi); „Suplețea gândirii și excepționala-i memorizare conduse la necontenita nevoie de cheltuire, îl făceau apt să treacă fără pauză, la alt gen de creație" (I.V. Anestin); „(...) prin ce întâmplare din acest material de mult diferențiat, natura a creat fragila statuetă a Moldoveanului nostru subțirel și incandescent ca un arc voltaic?" (E. Lovinescu); „Era un caricaturist obiectiv fără să fie rău sau de rea credință. Caricaturile lui nu ustură, provoacă râsul și voia bună fără să jignească" (S. Ionescu); „Era unul dintre tinerii cei mai înaintați și mai dotați ai vremii, plin de spirit și elan în tot ceea ce întreprindea, un prieten adevărat și devotat" (Ion Jalea) ș.a.

Cu diferite prilejuri, ici-acolo, Cătălin-Andrei Teodoru redă câteva texte cu lirică meditativă [*Visează*!] și proză despre o întâlnire a Academiei Bârlădene (*Lângă meșterul Vlahuță, o amintire cu ceapă și renunțări*) ori despre viața urbană (*Bârladul: Târgul năpastelor*). Viziunea artistică a multora dintre scrieri păstrează caracteristici ale idilismului sămănătorist, însă estompate de realismul viguros, căci așa cum în desene dovedește un acut simț al amănuntului semnificativ, tot astfel în proze se reflectă puterea detaliului, atitudinea obiectivă și spiritul critic.

Capitolul *Autoportrete* cuprinde nu mai puțin de șaizeci și două de auto-reprezentări grafice care i-au însoțit operele, afișele teatrale, cataloagele expoziționale, au apărut în diverse publicații ori s-au păstrat în muzee, în biblioteci naționale sau în colecții particulare. Trăsăturile fizionomice ale artistului alunecă de la un desen la altul, în final întregindu-se într-un portret complex precum modelul lor: părul rebel, pălăria cu boruri largi ori pelerina îi dădeau alură romantică; eșarfa, lavaliera, cravata îi camuflau gâtul subțiratic, ceea ce nu puteau face gulerele largi; fruntea înaltă adânc brăzdată epidermic, unghiul înalt al sprâncenelor și ochii vigilenți, semideschiși sau comprimați cât boabele de piper, cu privire ironică poartă semnele vigilenței și ale oboselii din cearcăne; nasul drept precum silueta, maxilarele bine conturate, pomeții virili, bărbia proeminentă impun imaginea unui bărbat în puterea puterii, care n-a mai apucat să-mbătrânească nici în viață, nici în artă. A trăit un strop peste jumătate de veac.

Privit din perspectiva altor artiști, dincolo de stilul personalizat al desenatorilor, figura lui Victor Ion Popa nu are linii deosebitoare, remarcate rămânând părul rebel, fruntea înaltă brăzdată semnificativ de riduri, buzele feminine și bărbia proeminentă.

Cea mai consistentă parte a volumului atestă vocația de desenator-pictor a artistului, prin capitolele bine diferențiate, responsabil și inspirat, de către alcătuitor: *Victor Ion Popa. Portrete*, *Victor Ion Popa. Desene* și *Victor Ion Popa. Caricaturi.* Din postura de „zugrav" de chipuri, artistul rămâne detașat de subiectele observației, pe care nu le alegea. Arta portretistică nu respectă atât raportarea la realitatea intrinsecă, cât, mai ales, reflectă atitudinea, prestanța ori insignifianța, într-un cuvânt psihologia de moment a celui reprezentat. Figurile sunt redate cu blânde tonuri caricaturale, surprind static și în mișcare mari personalități ale perioadei interbelice. Asemenea autoportretelor, unele desene au rămas în stadiu de eboșe, altele însă au linii sigure, definitorii. Umbririle sunt realizate în ritm alert prin hașurare ori prin tehnica pointilistă, fie în portret (de ex. Iosif Iser, Nicolae Iorga), fie pe fundal (Apriliana Medianu, de ex.). Liniile de contur, subțiri ori îngroșate, dau impresia unei abordări rapide sub fulgerul inspirației, fiindcă artistul „desena la cafenea, în timpul discuțiilor cu prietenii [...]. El păstra mereu în buzunarul hainei, ca mai toți pictorii de atunci, acel *calepin* (caiet de schițe), pe care îl scotea oriunde se afla și lua schițe pe viu", așa cum confirmă Ion Jalea în evocarea sa.

Desenele surprind scene, peisaje, figuri tipologice lăsate în anonimizare, în timp ce șarjările din *Caricaturi* avivează spiritul privitorului. Titlurile însele însoțite de replici acide și explicații succinte dau măsura atmosferei socio-politice a vremii. Scenele caricaturale transfigurează certe pagini de istorie românească interbelică, cu secvențe despre o lume agresivă, despre oameni cu interese personale ori de grup/ partid, despre relații politice blamabile etc. Din fiecare se desprinde etica auctorială, dovedind că Victor Ion Popa a fost un artist integru, cumpătat, cu simțul ridicolului, un tip rațional și imparțial.

Un album cu ilustrații închide cartea, cuprinzând reproduceri după fotografii, pagini de manuscrise, scrisori, coperte de cărți și reviste, afișe.

Izvorât dintr-un considerabil respect pentru cultură și îndeosebi pentru rădăcinile matriceale bârlădene, efortul tenace al lui Cătălin-Andrei Teodoru de a recupera atâtea materiale „răzlețite" în biblioteci, arhive, muzee, colecții particulare și-a găsit împlinirea în editarea acestui consistent album. Albumul în sine alcătuiește o *bibliografie plastică* de importanță majoră în cultura românească. Conchidem că este meritoriu, de apreciat și de urmat această întreprindere de recuperare a valorilor culturale românești, pentru integrarea personalității în istoriile și dicționarele despre plasticieni. Mai mult chiar, într-o viitoare ediție a *Dicționarului general al literaturii române*, la articolul de dicționar *Victor Ion Popa*, alături de mențiónările „dramaturg și prozator; animator cultural, gazetar, traducător", ar trebui să figureze și „pictor-desenator".

https://biblioteca-digitala.ro

THEODOR CODREANU

VICTOR ION POPA ȘI DODEȘTII

Victor Ion Popa (29 iulie 1895, Bârlad – 30 martie 1946, București) a fost unul dintre cei mai atașați scriitori de locurile natale și ale copilăriei (născut la Bârlad, copilăria lui s-a împlinit pe meleagurile Dodeștilor, satul bunicilor săi). În deplină glorie bucureșteană, el nu și-a uitat nici o clipă spațiul miracolelor copilăriei, evocând Dodeștii în opere (romanul *Sfârlează cu fofează*, îndeobște, 1936), dedicându-i energie emancipatoare pe tot parcursul vieții, și Bârladul, unde-și fixează cronotopul capodoperei sale teatrale *Take, Ianke și Cadâr* (1938).

Bătrână așezare moldovenească, din apropierea Bârladului, menționată încă pe vremea lui Alexandru cel Bun, dar a cărei vechime se pierde în negura veacurilor, fiindcă sistematicele săpături arheologice de aici ne trimit cu peste o sută de ani înainte de Hristos, satul Dodești, actualmente în comuna Viișoara, fostă Băsești[1], numără peste 2000 de suflete[2]. Oameni vrednici și harnici, care și-au apărat, de-a lungul vremurilor, cu îndârjire, drepturile răzeșești, dodeștenii au moștenit, din generație în generație, și o sete de cultură vrednică de laudă, încât, pe timpul lui Toader Mândruță – eroul din *Sfârlează cu fofează*, deși sărăciseră, erau majoritatea știutori de carte, după cum scrie Victor Ion Popa.

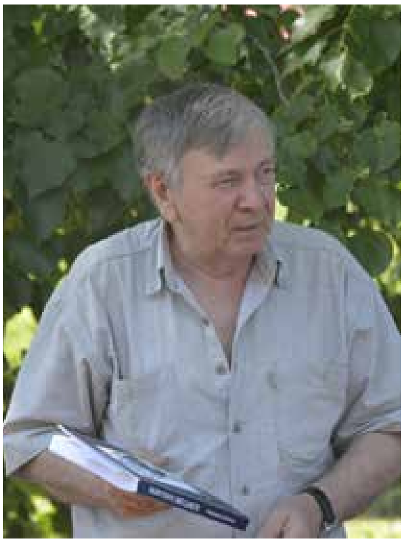

Personalitate multilaterală și fecundă a culturii românești, Victor Ion Popa n-a pregetat să se mândrească cu originea dodeșteană a strămoșilor săi (scoborâtori din Popa Mereuță), împământeniți printr-un hrisov dat de Ștefan cel Mare, în 1459, drept recunoaștere a vitejiei lor. Scriitorul dedică Dodeștilor o amplă descriere monografică din care au apărut fragmente în „Sociologia românească", revista lui Dimitrie Gusti, afară de evocarea din romanul *Sfârlează cu fofează*[3] și dintr-o serie de nuvele și povestiri din volumul *Ghicește-mi în cafea* (1938).

Autorul lui *Velerim și Veler Doamne* vizita adesea Dodeștii sau primea mereu știri prin corespondența[4] pe care o întreținea cu familia de prieteni Janeta și Ion Ionescu, învățători străluciți ai locului, de formație haretiană. La insistența sa, se naște inițiativa social-culturală de ridicare a satului. Prilejul ideal, organizarea marelui proiect al sociologiei lui Gusti de organizare a echipelor studențești și de intelectuali care vin în mijlocul sătenilor muncind cot la cot cu aceștia pentru construirea unor obiective social-culturale, în contextul cercetărilor sociologice cu finalitate monografică. Victor Ion Popa obține aprobarea ca una dintre aceste echipe să lucreze la Dodești, în anul 1935. Revista „Glasul nostru", ce apărea la Băsești sub direcția inimosului învățător Gheorghe Arteni, menționează, în ultimul număr pe 1935, membrii echipei dodeștene, în număr de 11.

Cu mari eforturi din partea studenților și a sătenilor, dar îndeobște prin insistența, ajutorul moral și material al distinsului om de litere, în anul 1936, la 30 august, s-au inaugurat Casa Obștei și „podul mare", punându-se, totodată, și piatra de fundație a unei băi comunale. Știrea e menționată, cu mare satisfacție, într-un document inedit, păstrat cu grijă de învățătorul Ion (Nicu) Ionescu. E vorba despre „Cartea de aur" a fostului cămin cultural, frumos legată în piele, găsită și păstrată o vreme de învățătorul Toma Codreanu. Considerăm, altminteri, această „carte de aur" un document de preț atât prin însemnările elogioase la adresa activității căminului cultural, cât și prin faptul că aici se păstrează aprecieri, autografe ale unor personalități marcante ale culturii românești, printre care Dimitrie Gusti, Victor Ion Popa, H.H. Stahl, B. Iordan. O monografie a satului Dodești poate beneficia de pe urma informațiilor din această „carte de aur".

Căminul cultural era considerat unul model pentru toate județele Moldovei de Mijloc. Aflăm, de pildă, că la 20 august 1936 s-au deschis în Dodești cursurile de îndrumări sociale ale învățătorilor fălcieni. De la eveniment, cartea păstrează nu mai puțin de 56 de semnături. La 7 septembrie, același an, satul este vizitat de Dimitrie Gusti, el însuși interesat de viața dodeștenilor și de progresele socio-culturale, cu atât mai mult cu cât la inițiativa lui s-au deschis cursurile de inițiere sociologică a intelectualilor rurali, și mai ales că de aici se procuraseră diferite exponate pentru „Muzeul satului", al cărui fondator a fost alături de Alexandru Tzigara-Samurcaș, Victor Ion Popa și H.H. Stahl. Cu acest prilej, Gusti notează în „cartea de aur": „Căminul Dodești – început sub cele mai frumoase auspicii, să crească și să înflorească în veacul veciilor!" Un an mai târziu, la 1 august, Victor Ion Popa face o semnificativă apreciere: „Fără cuvinte, pentru că am vrut să fie cu atât mai multe fapte". H.H. Stahl, pe 7 noiembrie: „Cu părere de rău că nu-s și eu dodeștean!" În 1938, au loc la căminul cultural cursuri cu bibliotecarii și cu învățătorii din tot județul Fălciu. Toate controalele din

https://biblioteca-digitala.ro

județ și din capitală n-au decât cuvinte de laudă pentru activitatea căminului cultural.

Cu toată „alunecarea” în etnografism a inițiativelor lui V.I. Popa, nu trebuie să uităm că excepționala lui strădanie este de o mare dăruire și sinceritate în a-i ajuta pe țărani, spiritul său creativ și modern întâlnindu-se cu al unui veritabil „poporanist”. Profesorul universitar ieșean Constantin Parfene (1929-2003), originar din comuna Bogdana, județul Vaslui, în studiul *Victor Ion Popa și satul românesc*, apărut în „Școala bârlădeană”[5], remarcă pe bună dreptate: „Prin dezvăluirea valorilor materiale și spirituale sătești, el dorea să atragă atenția oficialităților satului luând ca exemplu satul de origine al părinților săi”. Astfel a rodit sămânța semănată de acel inimos și de inegalabilă energie care a fost Victor Ion Popa. Pe bună dreptate conchidea, la 14 februarie 1942, o echipă de îndrumare și control: „Echipa de îndrumare… constată cu mare mulțumire înfăptuirile căminului cultural – așa cum le-a hărăzit-o acel ce cu suflet curat conducea destinele instituției noastre. Și s-a adeverit – d-l Victor Ion Popa poate fi cel mai mulțumit că sămânța a încolțit și a rodit din belșug. / Urăm căminului cultural viață lungă și continuarea activității cu aceeași râvnă”.

Urarea însă avea să fie curând întunecată de realitățile crude ale Celui de-al Doilea Război Mondial. Din 1942, „cartea de aur” rămâne albă pe fondul negru al evenimentelor. Dar dragostea lui Victor Ion Popa pentru dodeșteni și pentru toți țăranii români a rămas vie în inimile sătenilor care, și astăzi, și-l amintesc cu emoție.

Note:

1. Așa era în 1974, când eram profesor de limbă și literatură română la Dodești. În 2004, s-a reînființat comuna Dodești.
2. Astăzi, chiar împreună cu satul Urdești, populația a scăzut simțitor, ca în toată țara, fiind în jur de 1724 de locuitori, după recensământul din 2011.
3. După mărturiile învățătorilor Janeta și Ion Ionescu, romanul *Sfârlează cu fofează* a fost scris într-o vară, la Dodești, chiar în casa primitoare a celor doi dascăli.
4. Mă număr printre cei câțiva privilegiați care au citit în manuscris scrisorile lui Victor Ion Popa către învățătorul Ion Ionescu. O parte dintre ele le-am publicat, cu prezentarea de rigoare, în revista „Cronica”, numărul din 14 din 2 aprilie 1976, sub titlul *Scrisori inedite: Victor Ion Popa*. Altele au fost valorificate de Constantin Parfene, în studiile sale.
5. Constantin Parfene, care mi-a fost mentor de liceu, la Complexul Școlar din Bârlad, a publicat încă două cărți despre dodeștean: *V.I. Popa – studiu monografic* și *Victor Ion Popa – eflorescență policromă* (1995).

SEMNALE EDITORIALE: Theodor Codreanu - 2019

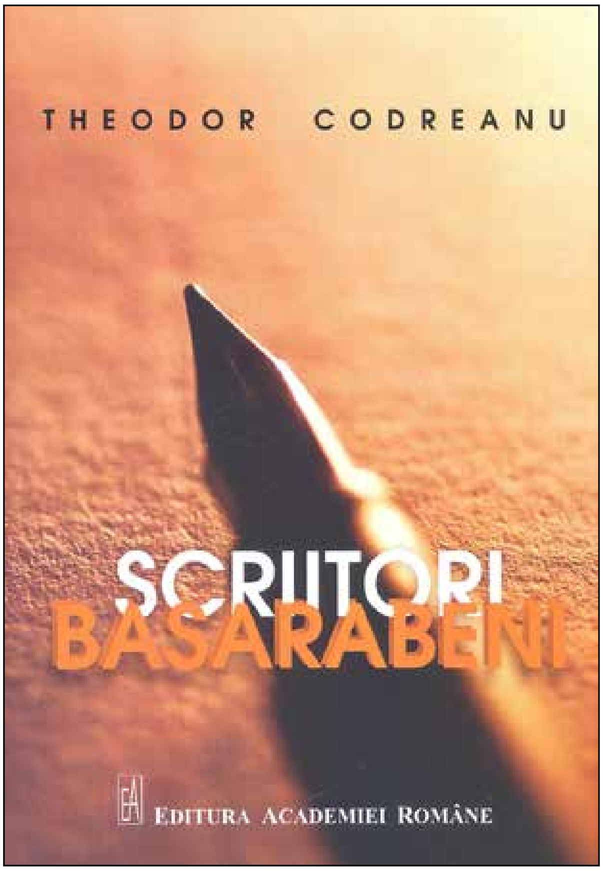

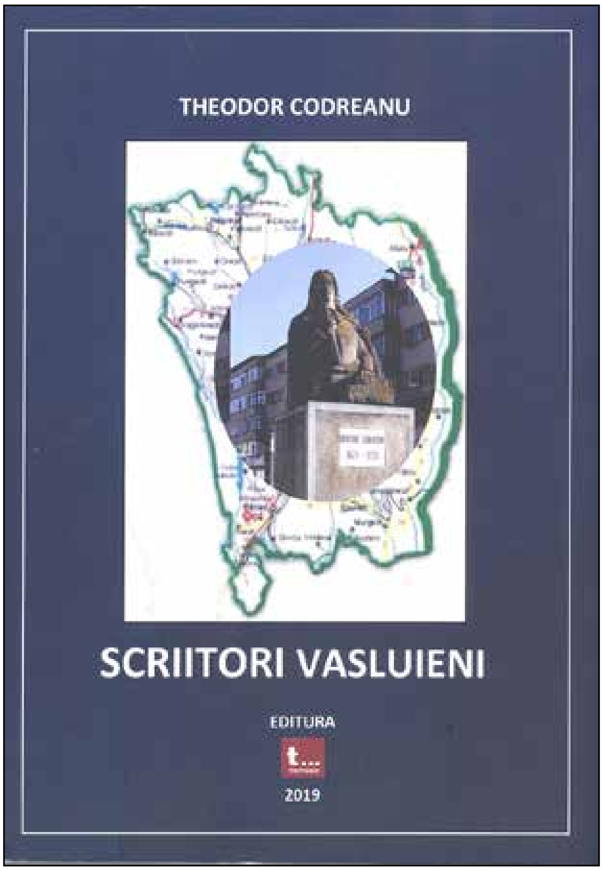

https://biblioteca-digitala.ro

SIMION BOGDĂNESCU

VICTOR ION POPA – POEZIA CA NE-AJUNGERE

Soarta, cu imponderabilele ei imprevizibile, dar care nu scapă niciunor sau oricăror semnificații, întrucât se manifestă ca ajuns la neajuns și ca ajungere la neajungere undeva, cândva, spre cineva, la ceva, a vrut să pună ființa scriitorului Victor Ion Popa, om de tip spiritual renascentist, sub semnul magic al dramaticului, al epicului și, concomitent, al *poeticului*. A vrut să-l pună în *locuire*, în sens heideggerian, unde într-un mod fericit locuiește poetul.

Așa se face că, născut în Bârlad, la anul 1895, an sublim pentru poezia românească, fiindcă au văzut lumina soarelui și poeții Ion Barbu, Ion Vinea și Lucian Blaga, debutul său absolut (după cum consemnează Ștefan Cristea, Constantin Parfene și frații Mircea și Sergiu Coloșenco) să se întâmple ființial în anul 1912, în publicația liceală „Revista noastră“ din Focșani, semnată cu pseudonimul Gh. A. Hamza (nr.1). cu o poezie intitulată *Liniște.* Ne răsare deodată în minte excelenta *Liniște* a lui Lucian Blaga din volumul „Poemele luminii“ (1919): „Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud/cum se izbesc de geamuri razele de lună“. Tot în 1912, respectiva revistă îi tipărește poezia *Apus* (nr. 3-4), iar în 1913, sonetul *În Bosfor* (nr. 10-11) și poemele *Pastel* și *Sonet.* Din pricina oribilă a primului război mondial n-a mai publicat ceva, deși, probabil în taină, a mai compus poeme.

Aflat la Bârlad, participă la întâlnirile Academiei Bârlădene, se împrietenește cu poetul V. Voiculescu, medic-șef al spitalului militar din urbe, și-și prefațează caietul de versuri intitulat „Fulgi de zăpadă“ (1917), cu o poezie a acestuia. Volumașul, după cum afirmă V. Mândra în cartea „V.I.Popa“, Editura Albatros, 1975, „a rămas în manuscris“. Abia în 1919, în revista „Florile dalbe“ din Bârlad, revistă condusă de G. Tutoveanu, V. Voiculescu, Tudor Pamfile și M. Lungeanu, publică poezii, între care se remarcă *Pastel de toamnă*. La 1 noiembrie, același an, „Revista copiilor și tinerimii“ (director C. Gr. Costa-Foru) îi publică *Pastel* și *Cântec de leagăn.* Atras tot mai asiduu de genul dramatic și de genul epic, unde a dat realizări artistice notabile (piesele de teatru „Ciuta“(1920), „Mușcata din fereastră“ (1929) și „Take, Ianke și Cadâr“ (1932), precum și romanul „Velerim și Veler Doamne“ (1933), dispersat într-o activitate culturală diversă, enormă, lirica lui V.I.Popa *pre-destinată* a fost lăsată cumva în umbra uitării.

Semnificativ, la șapte luni de la trecerea lui în neființă (30 martie 1946), se editează volumul de versuri „Cântecele mele... Postume“ de V.I. Popa, în colecția „Boema“. Cartea a fost alcătuită de actrița Maria Mohor (a doua lui soție), I. Vissarion și Ionel Lazaroneanu. Poeziile erau în număr de 64 și erau structurate în opt capitole sau cicluri: I. *Cântecul începutului*; II. *Cântecul dragostei.* III; *Cântecul cerului*; IV. *Cântecul lutului*; V. *Cântecul satului*; VI. *Cântecul goanei;* VII. *Cântecul sfârșitului*; VIII. *Cântecul altuia* (prelucrări și traduceri).

Titlul unicului său volum de versuri (pe care nu l-a văzut, după cum nici Ion Eugen Iovanachi – Ion Vinea nu și-a văzut singurul volum, „Ora fântânilor“) trimite, după mine, la „Cartea Cântecelor“ poetului german de origine iudee Heinrich Heine, din care V.I. Popa a tradus. După cum se vede – și s-a constatat – și stingerea i-a fost marcată de semnul poetic. Acest „poet sămănătorist și actor profesionist“, acest exemplar uman multitalentat, croit „din materialul uman din care s-au plăsmuit oamenii Renașterii“ (E. Lovinescu – „Memorii. Aqua forte“) , a fost pe deplin un risipitor și un căutător de risipire în varii domenii și ipostaze artistice ale umanității. Un căutător neobosit, cu certe realizări, conștient că disiparea sa existențială și creatoare s-a manifestat din imboldul ideal al cunoașterii care, în ultimă instanță, rămâne o preafrumoasă neajungere. O scrie: „A cântat în mine o pasăre. Dar a cântat nelămurit. Așa de nelămurit încât nu știu nici măcar ce pasăre a cântat.“ Este o mărturisire poetică din care săgetează ideea unei incertitudini a neajungerii. Să comparăm blagienele versuri: „Atâta liniște-i în jur *de-mi pare* că aud / cum se izbesc de geamuri razele de lună“, cu *Liniște* de V.I. Popa (debut!): „Liniștea-i atât de sfântă/La odihna-ntregii firi,/ Că nici grierul nu cântă,/Doarme vântu-n crengi subțiri.// Numai eu sunt treaz *și-mi pare*/Că din loc de m-aș mișca/Codrul până-n depărtare/S-ar trezi și m-ar mustra.“(1 decembrie 1912).

Debutul lui V.I. Popa în poezie este admirabil! Are capacitate tulburătoare metafizică asemenea lui Blaga. Amândoi sunt supuși *metafizicii părerii*. Verbul existențial al ipostazei poetice este identic: *a părea*. „Și-mi pare“ cu „de-mi pare că aud!“ Păcat că totul, acum, sună a ne...ajuns! Poetul V.I. Popa nu a mai ajuns la acea zare metafizică lirică pentru că s-a împrăștiat în dramatic și epic.

Ecourile critice interpretative asupra versurilor lui V. I. Popa sunt mai multe, dar două dintre ele sunt mai cunoscute și la obiect. Primul aparține lui Ștefan Cristea în cartea „V. I. Popa“, Editura Minerva, 1973, iar al doilea poartă sigiliul criticii lui Constantin Parfene în lucrarea „V. I. Popa. Eflorescența policromă“, 1995, mai ales capitolul VIII – „Șantier liric“.

Cel dintâi subliniază atmosfera de baladă din pasteluri, ironiile sentimentale, ca mai târziu la Topîrceanu, influența pitorescului din pastelurile lui V. Alecsandri și stereotipia acestora: „Iar în miriștea aprinsă/Un biet cal înțepenit/Lasă iarba neatinsă,/ Dând din cap nemulțumit“ (*Amintire*). Cristea ia în vedere și poezia morții unde V.I. Popa, spre deosebire de L. Blaga, nu atinge accente metafizice, dar „coboară, prin întrebările sale, mai ales în adâncul ultim al existenței“. Eu descopăr chiar unele ritmuri insistente, de mai târziu, *à la* Cezar Ivănescu, trecut prin eminescianism: „Liniștit și fără zbucium/Hăurile te-or primi,/Depărtatul zvon de bucium,/ Pas cu pas s-o potoli.../Și tu, frate, vei dormi,/Și tu, frate, vei dormi.“ (*Vei dormi*).

Sau din *Iarna:*

„Singur sînt și singur stolul
Învîrtindu-se mereu
Pe deasupra și în jurul
Leșului din timpul meu...“

Sau: „Lin se ofilește
Carnea, ca strujanul
Și se pregătește
Viermilor la anul.

Pronia cerească
Soarelui din geană
A purces să crească
Altă buruiană...“ (*Lin se ofilește*)

Ba, mai mult, adresează cuvinte de jale divinității și răbufnește arghezian, ajungând până la viziunea *transcendenței goale*: „Ciugulesc din sărăcia mea/ Ca o vrabie a lanului sfarog./

Nu mănînc. Mai mult mă rog.//Cerul mi-i departe. Stă polog./ *Nesimțire clară și înaltă*,/Peste toată lumea laolaltă,/Unde să mai caut steaua mea?!"

Mai puțin realizat ca poet erotic și chiar al naturii, V.I. Popa este un interesant poet etnografic pentru că în ciclul IV, *Cântecul lutului*, realizează o „retrospectivă poetică" a arhitecturii rurale, de mare plasticitate, a caselor sătești: casa moldovenească pare o „cloșcă cu pui într-o coșarcă", pe când casa moțească e o unealtă ciobănească: „Căciulă de oaie/Cu lână deasă de paie." Casa din Săliște pare „un munte mărunt plutind peste valea de fum".

Concluzia lui Ștefan Cristea este că V.I. Popa – „delicat și sensibil poet" – nu a ajuns în poezia sa la realizările mari din epică și dramaturgie, „din această prea mare dorință de a cuprinde totul, din irosirea prea răspândită a puterilor sale creatoare."

În schimb, Constantin Parfene vede în lirica popaneștiană viziunea unui „șantier poetic" unde dai și peste „temelii solide, dar și peste resturi friabile, lucruri nefinisate – material brut cu semnificație artistică virtuală." „De aceea scriitorul nici nu și le-a publicat – cu excepția câtorva, în tinerețe."

„Cântecele mele" devin o *cronică lirică strict personală*. Ilustrul nostru profesor înaintaș subliniază preferința pentru *ambianța rustică, concretitudinea plastică, dinamica interioară a substanței.* Și conchide: „Prin nota decorativă, el descinde din V. Alecsandri, prin lirismul senin, juvenil, arată mari afinități cu Coșbuc, Iosif, Topîrceanu..."

Tot în schimb, poezia erotică este încărcată de animism folcloric, în viziune plastică, este confesivă și deține acea perceptibilă nuanță de senzualitate. Ca-n poezia *Mi-ești dragă*: „Tot, tot, tot mi-i drag și mi-i sfînt/Ca un gînd al lui Dumnezeu întrupat pe pămînt,/Ca o rugăciune cu lacrimi liniștitoare/ Făcută într-o biserică în zi de sărbătoare,/Cu flori în livezi, cu potop de soare..." Se descoperă aici apropieri cu poezia gândiristă-ortodoxistă.

Dar V.I. Popa, om de acțiune, energic și energetic, își proclamă deviza de incurabil visător și încearcă să ne contamineze și pe noi în poezia *Visează*!: „N-ai săgeată în inimă, ai visul; /Pe piept n-ai zale, ai visul;/N-ai coif, n-ai lance, n-ai arcuri, n-ai cal,/ Ai visul, visul, visul..."

În ceea ce privește poetica morții, Constantin Parfene evidențiază resemnarea specifică țăranului român: „Ci eu întins în patul meu/Aștept să vină Dumnezeu/Cel trist, bătrîn, cu barba mare/Cu chipul din abecedare."(*Rugăciune*).

De-ar fi insistat mai mult asupra coardelor lirei sale adevărate, ar fi putut fi un poet de mari vibrații. Prin ce ne-a lăsat sporește ecoul unui regret c-ar fi putut fi mai mult, și nu această ne-împlinire, această ne-ajungere!

FLORIAN PRICOP

„ENIGMATICUL" VICTOR ION POPA

În cadrul tradiționalelor manifestări anuale, numite de foarte mulți ani „Zilele Culturale ale Bârladului", a avut loc la Casa Națională „Stroe S. Belloescu", în perioada 18-27 mai 2000, lansarea volumului „Victor Ion Popa. Eseuri enigmistice" al lui Serghei Coloșenco (26 mai), apărut la Editura Sfera, cu sprijinul financiar al Consiliului Municipal.

Evenimentul a fost semnalat în „Monitorul de Vaslui" de Marinela Pîntea. Spicuim din articol: *„Cartea se deschide cu prezentarea unui tabel cronologic cu date bio-bibliografice ale marelui om de teatru. Apoi, fiecare latură a preocupărilor sale intelectuale de dramaturg, prozator, poet, gazetar, plastician, actor și regizor etc., au fost prezentate în viziune rebusistă. [...] Unul dintre careuri se referă și la Teatrul bârlădean și la autorii care i-au jucat piesele. [...]"* Tot în același context, Nicolae Mitulescu face un elogiu atât lui Victor Ion Popa, cât și enigmistului în „Păreri tutovene": *„Autorul poate fi socotit unic în literatura de gen pentru faptul că alege o temă pe care o supune apoi preocupării sale mentale în manieră rebusistă. Cuprinde integral viața și activitatea eroului său. Și acest lucru nu poate demonstra decât cunoașterea în profunzime și în toată complexitatea personalității asupra căreia Serghei Coloșenco se oprește.*

Volumul „Victor Ion Popa. Eseuri enigmistice" înseamnă inteligență, cultură, spirit, o modalitate de a îmbina utilul cu plăcutul, iar pentru autor – un mod de existență. Și nu este o afirmație gratuită, pentru că Serghei Coloșenco a îmbogățit, ca nimeni altul, acest gen de literatură cerebrală.

Cartea este rodul unei munci inteligente și îndelungate, conturând personalitatea lui Victor Ion Popa ca fiind legată cu toată ființa sa de orașul Bârlad."

În *Argument* autorul se destăinuie: *„Cuvintele încrucișate și enigmistica s-au constituit pentru mine într-un univers fascinant și provocator, încă din copilărie, ca un mod de existență.*

Acesta este motivul pentru care am oferit cititorilor-dezlegători câteva cărți în care marii noștri scriitori – Mihai Eminescu, Ion Creangă și Mihail Sadoveanu – au fost prezentați în viziune rebusistă."

De la acea dată (2000) și până în prezent prolificul autor a tipărit, în afara scriitorilor din „Biblioteca rebus", ajunsă la numărul 165, pe G. Bacovia, V. Alecsandri, Al. Macedonski, George Coșbuc, Ion Neculce, Tudor Arghezi și alte zeci de volume.

În cartea de care ne ocupăm sunt prezentate creațiile lui Victor Ion Popa. Amintim:

- *Ciuta*, piesă scrisă între 1918-1921, premiată de Asociația criticilor dramatici;
- *Acord familiar* (1926) a obținut premiul pentru comedie într-un act;
- *Take, Ianke și Cadîr* a fost jucată la Bârlad în cinci variante;
- *Floare de oțel* (1930) este un veritabil „roman de război";
- *Velerim și Veler Doamne* (1933) este „solid, obiectiv", „curat epic" (G. Călinescu);
- *Sfârlează cu fofează* (1936) are un pronunțat caracter autobiografic;
- Volumele de nuvele *Ghicește-mi în cafea* (1936), *Povestiri cu prunci și cu moșnegi* (1936), *Bătaia* (1942).

Victor Ion Popa a cochetat și cu poezia, a realizat desene și caricaturi (sugestiv este chipul fostului profesor de liceu de la Iași, Calistrat Hogaș); a colaborat la diverse publicații din Capitală și din țară, iar ca regizor a montat piese pe scenele teatrelor din București, Craiova și Cernăuți.

De la Victor Ion Popa au rămas multe și nevalorificate manuscrise.

Volumul lui Serghei Coloșenco mai cuprinde și multe enigme „la temă".

https://biblioteca-digitala.ro

Frate mai mic al scriitorului, **Nicolae I. Popa** (1897 – 1982) a fost profesor universitar la Catedra de Limba Franceză a Universității Al.I. Cuza, publicist și comparatist. A rămas atașat de orașul natal și de perpetuarea în posteritate a efigiei scriitoricești a lui V. I. Popa. În acest sens, a prefațat volumul de nuvele *Ghicește-mi în cafea,* apărut în 1938 și republicat în 1972, în Colecția B.P.T. a Editurii Minerva.

Reputatul profesor ieșean a întreținut o susținută corespondență cu fostul său student, Constantin Parfene, profesor de limba și literatura română la Bârlad, pentru un timp director al Teatrului „V.I. Popa", apoi cadru didactic la I.C.P.P.D. Iași. Manuscrisele distinsului profesor bârlădean au fost publicate, prin grija Academiei Bârlădene, sub titlul *Caleidoscop memorialistic-epistolar*, vol. 1, în 2004, vol II, în 2006, Editura Sfera, Bârlad.

Am ales pentru acest număr al revistei câteva dintre scrisorile profesorului N.I. Popa, în care face referiri la fratele său, V.I. Popa, la orașul natal, la teatrul bârlădean, corespondentul său intervenind cu precizări utile.

CONSTANTIN PARFENE

NICOLAE I. POPA – UN MARE PROFESOR ȘI BINEFĂCĂTOR*

Când am devenit student la Litere, în toamna lui 1948, decan al facultății era prof. dr. N. I. Popa. Printre studenți, se bucura de faima de a fi un profesor foarte exigent, dar corect. Era puțin pedant la cursuri și „tobă de carte". Făcuse studii la Sorbona, la Collège de France, la École Pratique des Hautes Études și la École Normale Supérieure (1924–1931). Își dăduse doctoratul cu o teză despre Gérard de Nerval (1935). Cât a stat la Paris a alcătuit o ediție critică a volumului *Les Filles du Feu*, al scriitorului francez, în mod deosebit apreciată și citată și astăzi în exegeza critică franceză. Întors în țară, a fost mai mulți ani profesor la Liceul Internat din Iași, apoi a trecut la Universitate, la Catedra de franceză a Facultății de Litere, iar eu l-am „prins" decan [...] A fost, scurt timp, și director al Teatrului Național din Iași, calitate în care instituise practica de a oferi studenților acces gratuit la spectacole [...] Prestigiul profesorului era susținut și de o consistentă activitate științifică și publicistică: sute de titluri, referitoare la literatura română și la literatura comparată, care-l impun, alături de T. Vianu, Al. Dima, ca un comparatist de talie europeană. Un volum selectiv de studii din acest domeniu i-a apărut târziu, cu un an înainte de a muri (1982), intitulat *Studii de literatură comparată* (1981), între care : *Eminescu și Creangă în literatura universală, Eminescu și romantismul francez, Originalitatea romantismului românesc*.

După desființarea, în 1950, a secțiilor de limbi străine (greaca, latina, franceza, germana), de la Facultatea de Litere din Iași, profesorului i s-a dat un curs de literatură română, și așa i-am devenit student [...] Îi sunt recunoscător pentru că ne-a deschis un orizont larg de înțelegere și de integrare a fenomenului literar românesc într-o perspectivă europeană, într-un moment în care a cita autori occidentali constituia un delict [...]

Ca profesor de liceu, mult timp, la Bârlad, am avut, de mai multe ori, bucuria de a-l revedea și de a primi încurajări și îndrumări [...] Mă îndemna să cercetez presa literară din trecut a Bârladului și relațiile ei cu scriitorii epocii (Vlahuță, Iorga, Em. Gîrleanu, G. Bacovia, Voiculescu ș.a.). La îndemnul său am scris despre scriitorii menționați, venind cu unele informații noi (spre exemplu, studiul despre *Revista „Cronica Moldovei" și poetul G. Bacovia*, acela despre *V.I. Popa și revistele bârlădene „Florile Dalbe" și „Graiul nostru"* ș.a.).

Profesorul era atras de Bârlad și datorită faptului că tatăl său, Ion Gh. Popa (1873–1946), fusese învățător la una din școlile din oraș. Frate cu fascinantul om de teatru Victor Ion Popa (mai mic cu doi ani decât el), profesorul îmi evoca scene din viața lor, cunoștea toate vechile străzi ale orașului, făcea referiri la originile răzeșești străvechi ale părinților, tatăl său trăgându-se din neamul Dănăileștilor din Dodești, neam cu rădăcini atestate de un document din 1495, purtând pecetea lui Ștefan cel Mare [...]

Scrisorile pe care le reproduc în cele ce urmează sunt documente pentru ceea ce a fost, pentru mine și nu numai, prof. dr. doc. Nicolae I. Popa: un dascăl exemplar, un umanist, un prieten spiritual devotat și un mare binefăcător, calități ale marilor intelectuali de formație clasică, pe care astăzi îi întâlnești tot mai rar în climatul academic românesc.

Iași, 31 dec. 1962
Dragă tovarășe Parfene,

*Te rog să-mi ierți întîrzierea în răspunsul privitor la lucrarea d-tale despre **Victor Ion Popa**. Am avut o perioadă foarte încărcată, cu deplasări de două săptămîni la București și Cluj pentru un schimb de experiență hotărît de Minister, apoi cu primiri de oaspeți străini la Universitate și la Filiala Academiei, de care a trebuit să mă ocup personal. Iar cînd am fost mai liber eu, lipsea colegul Dima, în timp ce Al. Teodorescu a plecat pentru specializare în U.R.S.S. pentru trei luni. Cum nu puteam lua personal răspunderea unui manuscris, a trebuit să aștept întoarcerea tov. prof Dima pentru a hotărî.*

Considerăm că lucrarea este o contribuție interesantă la cunoașterea lui Victor Ion Popa. Ea va putea fi publicată la rubrica Note, *pentru că aduce fapte noi care merită să fie puse în relief. O lipsă destul de serioasă a lucrării este în faptul că nu ai cunoscut volumul postum: **Cîntecele mele... postume** (Buc., Editura Boema, 1946), din care se poate vedea ansamblul poeziilor scrise de fratele meu și niciodată grupate în volum, dovadă că el nu le dădea vreo importanță deosebită. Din cele 5 poezii publicate în revistele bîrlădene, numai două apar în acest volum alcătuit de prieteni de-ai lui Victor Ion Popa, de Maria Mohor, soția lui, și cu sfaturile lui Corneliu Moldoveanu, unchiul nostru și prieten al familiei. Cum știi, acesta era bîrlădean de origine.*

Cele două poezii publicate în volum se limitează la aspecte peisagistice și la o poezie de dragoste tinerească, în timp ce din ansamblul acelui volum, se desfac teme mai largi și mai grave, atingînd sentimentul morții iminente.

În această perspectivă mai largă, versurile apărute în revistele bîrlădene schițează doar un început de poezie, care

https://biblioteca-digitala.ro

se cere raportat la ansamblul acestor versuri. Iată de ce, cu asentimentul colegilor, eu voi modifica concluzia articolului în sensul considerării celor 5 poezii în cadrul volumului postum.

Cele două poezii reluate sînt ***Pastel de noapte*** *și* ***Pastel*** *(aici sub titlul* ***Luna lui Cuptor****). Volumul* ***Cîntecele mele*** *este compartimentat ingenios, în cicluri, deși poate arbitrar:* ***Frontispiciu****, I.* ***Cîntecul începutului****, (unde figurează* ***Luna lui Cuptor*** *și* ***Pastel de noapte****), II.* ***Cîntecul dragostei****, III.* ***Cîntecul umbrei****, IV.* ***Cîntecul lutului****, V.* ***Cîntecul satului****, VI.* ***Cîntecul goanei****, VII.* ***Cîntecul sfîrșitului****, în fine VIII.* ***Cîntecul altuia*** *(traduceri).*

Din cele 63 poezii grupate în volum se vede o maturizare a omului și a poetului. Iată de ce, am crezut necesar să indicăm nota d-tale ca un document dintr-o anumită epocă de formație a scriitorului, pe care a depășit-o ulterior. Nota va apărea în nr. 1 din 1963 al revistei ***Studii și Cercetări****.*

Studiul despre Titus Popovici s-a tipărit. Cred că ai primit extrase. Prof Gafițanu mi-a vorbit de intenția lui de-a persevera în aducerea d-tale la Institutul Pedagogic din Iași. Situația de candidat de partid va ajuta acest transfer. El ține mult să te aibă colaborator. Tot așa ne bucurăm și noi să te avem aproape.

Transmite vărului Costică și familiei cele mai calde urări pentru 1963, iar d-ta și soția, pe care n-o putem uita, credeți în solicitudinea mea afectuoasă și devotată,

N.I. Popa

Se acceptă de către filiala Academiei studiul meu despre **Victor Ion Popa**, fiind apreciat ca o contribuție documentară la cunoașterea activității scriitorului. Profesorul mă informează că, în lumina unor date deținute de el, va modifica sfîrșitul articolului.

Iași
6 aprilie 1963

Stimate tovarășe Parfene,

Conducerea Universității a hotărît ca patru cadre din Universitatea noastră să viziteze Complexul școlar din Bîrlad în săptămîna din 8-14 aprilie 1963. Sînt tovarășii conf. Ilie Bursuc (fizică), conf. Al. Obreja (geografie), lector Ștefan Vancea (șt. naturale) și eu, pentru limba franceză.

Nu știu ce zile și-au fixat cei trei colegi. Eu m-am fixat pentru joi 11 aprilie 1963, cînd nu am cursuri sau seminare, nici ședințe cu prezență obligatorie.

Voi veni la Bîrlad cu trenul de joi dimineață, cu personalul care pleacă din Iași la ora 7^{10} și sosește la Bîrlad în jurul orei 9. Voi veni direct la Complexul școlar, unde aș dori să cunosc pe profesorii de franceză, să asist la orele lor și să discut cu ei problemele de programe analitice, manuale, metode folosite, mijloace didactice, rezultate, greutăți de tot felul.

Te rog să fii atît de bun să-i convoci pe cei trei profesori de franceză de la Complex pentru joi 11aprilie dimineața la ora 9^{30}–10, cînd aș stabili, de acord cu ei, un plan de vizite și de discuții pentru dimineață și după amiază. Cred că ar fi interesant ca să asistăm cu toții la lecțiile unuia din colegi care are ore dimineața sau după amiaza, pentru a discuta în comun lecțiile ascultate.

Explică acestor colegi că nu-i vorba de vreo inspecție administrativă. Vizitele noastre urmăresc, după termenii Ministrului, „sprijinirea învățămîntului de cultură generală". Acesta-i sensul care se dă schimburilor de experiență pentru care Ministrul m-a trimis anul trecut la institute universitare din Iași, București, Cluj. Cum știi, eu am fost mult timp profesor de liceu, la Liceul Internat și la Seminarul Pedagogic Universitar din Iași, unde am condus practica pedagogică a licențiaților de la franceză. Am rămas în corespondență cu mulți din aceștia. Acum urmăresc personal practica pedagogică a studenților noștri la liceele din Iași. Ceea ce mă interesează este ansamblul condițiilor în care se predă limba franceză într-o școală de cultură generală: nivelul profesional al profesorilor, nivelul elevilor, mijloace de informație didactică și științifică, metode întrebuințate în predare, cercuri literare ale elevilor, educația lor estetică, preocupările lor de cultură literară, festivaluri școlare, echipe artistice, ***frecventarea spectacolelor Teatrului care poartă numele fratelui meu,*** *activitatea cercului didactic de limbi străine, cenaclul literar de creație al elevilor, lecturile lor personale, biblioteca Complexului, contactul elevilor cu revistele literare, stadiul actual al luptei pentru calitate prin exigență sporită. Din discuțiile cu colegii profesori de limba franceză vor mai reieși și alte probleme relative la condițiile de pregătire a examenului de definitivat, la cursurile de perfecționare a cadrelor didactice, la cursurile de vară de la Predeal, la pregătirea lucrării științifice cerută la gradul II etc.*

Cum vezi, problemele sînt numeroase și complexe. Eu nu pot rămîne la Bîrlad decît joi pînă la ora trenului care mă readuce noaptea la Iași. Vom folosi timpul energic pentru a păstra un contact continuu cu direcția Complexului și cu colegii de franceză. Îi rog pe aceștia să-mi comunice doleanțele relative la greutățile întîmpinate în muncă, pentru a le include în nota informativă care mi se cere.

Evident, voi fi foarte bucuros dacă seara, înainte de plecarea la gară, voi putea vedea familia vărului Costică Popa, de care mă leagă atîtea amintiri.

Te rog să le transmiți salutările mele frățești, și pe mata te încredințez de devotamentul meu întreg,

N.I. Popa

Iași
20 aprilie 1966

Stimate tovarășe director,

Profit de trecerea prin Bîrlad a familiei mele cu mașina spre București, pentru a adresa această scrisoare cu unele precizări despre conferința mea la Teatrul „Victor Ion Popa", programată de Universitatea populară pentru ***vineri, 29 aprilie 1966, la matineu****.*

Universitatea populară din Iași a luat legătura cu Bîrladul și s-a căzut de acord asupra acestei date, cînd Teatrul „Victor lon Popa" va putea da, după conferința mea, spectacolul ***Răspîntia cea mare****, la ora 15.*

Eu am prezentat deja conferința la Universitatea populară din București, la 7 martie, urmată de ***Take, Ianke și Cadîr****, jucată de Teatrul „Lucia Sturza Bulandra", în localul Teatrului Național din Calea Victoriei.*

Solicitat de Institutul de artă dramatică din București, am relatat-o la acel institut pentru profesori și studenți, la 8 aprilie, cînd mă aflam la București, pentru Sesiunea generală a Academiei. O voi ține și la Cluj, cu ocazia unui schimb de experiență cu care mă trimite Ministrul între 5-9 mai. Am cerut nepotului Victor Tudor Popa să dea măcar un act din „Take, Ianke și Cadîr" după conferință. În fine, mi s-a cerut s-o fac și la Iași, la 18 mai.

Consider de datoria mea de frate să nu uit Bîrladul, cînd Teatrul de Stat îi poartă numele.

Voi sosi la Bîrlad în dimineața de vineri 29 aprilie cu rapidul, pe la ora 8 dimineața. Voi petrece dimineața colindînd prin orașul adolescenței noastre, pentru a revedea colțuri

familiare și amintiri. Nu-i nevoie să se deranjeze nimeni pentru venirea mea. Cunosc bine locurile și știu ce am de văzut. Spre sfîrșitul dimineții aș veni la Teatru pentru a vedea camera memorială pe care i-ați organizat-o. După masă, îmi prezint conferința, urmată de ***Răspîntia cea mare****, iar seara revin la Iași cu rapidul care trece prin Bîrlad pe la ora 19.*

Omagii doamnei și o prietenească strîngere de mînă pentru tînărul și vrednicul director al Teatrului,

N.I. Popa

Eram directorul Teatrului „Victor Ion Popa" din Bârlad, la data expedierii acestei epistole. Conferința ținută de prof. N.I. Popa, despre dramaturgul și fratele său Victor Ion Popa, a fost interesantă, nu atît prin considerațiile privind substanța dramaturgiei scriitorului, cît, mai ales, prin informațiile de ordin biografic, legate de orașul adolescenței celor doi frați – Bârladul.

Iași
26 aprilie 1968

Stimate tovarășe director,

Mă scuz pentru această scrisoare de demers direct într-o problemă unde hotărîrea aparține celui care deține răspunderea. Eu vă aduc doar o informare și, în sens limitat, o recomandare.

Veți primi în curînd manuscrisul unei piese originale ***Birui-va omul****, dramă în 4 acte, semnată de colegul meu ieșean, prof. Traian Gheorghiu, vechi publicist de la Însemnările ieșene și animator de idei înaintate. Este o piesă cu temă actuală, pacifistă, construită cu experiența unui scriitor care a mai fost reprezentat pe scena naționalului ieșean. Adaug că acest text a fost tradus în limba bulgară și trimis Teatrului Național din Sofia. Direcția Teatrului Național din Iași este de părere că drama* ***Birui-va omul*** *ar trebui să fie jucată mai întîi într-un teatru din provincie. El s-a gîndit la Teatrul „Victor Ion Popa".*

Eu vă rog să priviți cu interes acest text și, dacă Consiliul artistic al Teatrului îl consideră vrednic să fie promovat ca piesă originală pe scena bîrlădeană, să-i acordați un loc în repertoriul de la toamnă. Veți avea desigur un cuvînt cu greutate în această hotărîre.

Eu urmăresc cu simpatie dezvoltarea Teatrului din Bîrlad și constat cu bucurie că și-a format deja un profil propriu ca repertoriu, regie și ținută artistică. Îl judec după spectacolele date la Iași.

Omagiile mele doamnei, iar dv. credeți în sentimentele mele cordiale.

N.I. Popa

Piesa profesorului și scriitorului ieșean Traian Gheorghiu a fost susținută de mine în consiliul artistic al teatrului, urmînd a fi inclusă în repertoriul stagiunii 1968-1969, dar de la l septembrie 1968 eu am plecat de la teatru, în favoarea îndeletnicirii mele de bază, profesoratul, și în perspectiva plecării la Iași, ratată de mai multe ori, din diverse cauze aparținînd de circumstanțele epocii. Așa se face că piesa profesorului ieșean, din motive nu prea ortodoxe în teatru, nu a mai figurat în repertoriul teatrului bîrlădean.

Corespondența cu profesorul meu a continuat și după venirea mea la Iași, în învățămîntul superior. [...]

După 1970, devenind cadru didactic la I.C.P.P.D. Iași și apoi la Universitate, îmi vizitam profesorul, mereu, în zilele cînd avea program, el fiind, după pensionare, profesor consultant. Îl găseam la cabinetul său de la Catedra de franceză, întotdeauna cu un teanc de cărți pe birou, reprezentînd noutățile editoriale, mai ales franceze, din domeniul literaturii, teoriei și criticii literare etc., pe care mi le prezenta, succint, făcînd și observații critice despre ele. Era la fel de atent și plin de solicitudine, se interesa de activitatea mea didactico-științifică, îmi dădea sugestii, evoca scene din copilăria sa, petrecute împreună cu fratele său, îmi vorbea cu satisfacție despre foști elevi ai săi, mă invita la serile literare organizate împreună cu lectorul francez, la unele din ele chiar am participat, beneficiind de comentariile competente ale profesorului.

La invitația Societății Culturale „Victor Ion Popa" din com. Grivița-Tecuci, am participat împreună (în 1973) la o manifestare culturală, organizată în memoria autorului „Ciutei», la care prof. N.I. Popa a vorbit, emoționat, despre locurile copilăriei, despre fratele său, despre oamenii locului. A vizitat școala primară în care a învățat, arătîndu-mi băncile în care a stat, locurile prin care se juca, mereu dominat de nostalgia anilor copilăriei. În cele două zile petrecute la Grivița, comportamentul profesorului oscila între stările de melancolie și cele de exuberanță cînd glumea, evoca întîmplări hazlii și rîdea cu poftă. A fost o revelație pentru mine, obișnuit cu stilul său de viață sobru, puțin pedant, exigent cu sine și cu cei din jur.

Mi-a fost de mare ajutor în pregătirea tezei de doctorat, consacrată activității multilaterale a scriitorului, publicată, mai tîrziu, cu titlul **Victor Ion Popa - eflorescență policromă**. Aș putea spune că mi-a fost adevăratul conducător științific, cel oficial fiind prof. dr. I.D. Lăudat. Cînd, într-o cronică dramatică la spectacolul în premieră pe țară cu piesa inedită **Dudul lui Traian**, s-a pus, cam echivoc, sub semnul întrebării, paternitatea lui Victor Ion Popa asupra piesei, la sesizarea mea, profesorul mi-a scris următoarea epistolă:

Iași, 15 ianuarie 1975

Stimate coleg și prieten,

Sesizat de D-ta asupra insinuării aruncată, în revista „Săptămîna", de cronicarul Dinu Săraru, despre paternitatea comediei ***Dudul lui Traian*** *de Victor Ion Popa, reprezentată în premieră absolută, în luna decembrie, la Teatrul Ion Vasilescu din București, mă consider autorizat să afirm că, în anii 1932-1933, cînd fratele meu a scris piesa, nu mi-a vorbit niciodată de vreo contribuție a lui Ion Marin Sadoveanu la acest text, deși, în desele noastre convorbiri și scrisori, își recunoștea deschis datoriile.*

Dacă el declară că ***Dudul lui Traian*** *pleacă de la „o idee" a lui Ion Marin Sadoveanu, piesa este însă scrisă în întregime de Victor Ion Popa, cum o atestă cu evidență construcția dramatică, limba și procedeele lui tăioase de comedie satirică, care au fost puse în valoare de spectacolele teatrului bucureștean.*

Primește, te rog, o călduroasă strîngere de mînă de la mine,

N.I. Popa

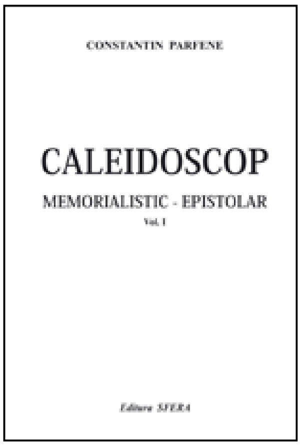

* Constantin Parfene, *Caleidoscop memorialistic-epistolar*, vol. I, Editura Sfera, Bârlad, 2006, pp.98-118.

https://biblioteca-digitala.ro

ŞTEFAN MIHAI

POVESTEA UNOR SCRISORI

În toamna anului 1968 eram elev în ultimul an al Liceului Gh. Gheorghiu-Dej din Bârlad şi îl aveam profesor de română pe domnul Constantin Parfene. Într-una din zilele acelea a trecut pe la noi învăţătorul Ion Ionescu, Nicu în familie, căsătorit cu o verişoară a tatălui meu, Janeta. El m-a rugat să-i înmânez profesorului meu un pachet cu documente despre activitatea Căminului cultural din Dodeşti din perioada interbelică. Tot acolo se aflau şi cîteva epistole ale scriitorului V.I. Popa către învăţătorul Ionescu. Nu am uitat nici acum bucuria ce se citea în ochii profesorului la primirea pachetului.

Aceste materiale au fost valorificate într-un şir de articole publicate în cotidianul *Vremea nouă* şi în periodicul *Şcoala Bârlădeană* (prin 1972, cred), cu titlul „V. I. Popa şi satul românesc". Scrisorile au fost şi ele publicate de Constantin Parfene în volumul III al monumentalei lucrări „Bârladul odinioară şi astăzi" (1984): „O corespondenţă a lui Victor Ion Popa".

A doua mea întâlnire cu aceste scrisori a fost, cred, prin 1973-1974, când, profesor suplinitor la şcoala din Dodeşti, i-am cunoscut pe profesorii Lina şi Theodor Codreanu, pe care i-am prezentat familiei de învăţători Ion şi Janeta Ionescu. Au urmat numeroase şi minunate seri, întâlniri de neuitat. Aşa am aflat că scriitorul era de o ironie fină şi pătrunzătoare: „te tăia la faţă ca un vânt rece", spunea mătuşa mea. Am mai aflat şi că la ei în casă a scris romanul „Sfârlează cu fofează". V. I. Popa scria, Maria Mohor, soţia, bătea la maşină, iar doamna Janeta făcea cafeaua şi în pauze, le ghicea: le cerea să pună degetul pe fundul ceştii şi să lase amprentele, după care le spunea poveşti, de unde şi titlul viitorului volum de nuvele şi povestiri, „Ghiceşte-mi în cafea" (1938). Peste ani, acelaşi lucru avea să-l facă doamna Janeta şi cu noi – Theo, Lina şi eu.

De la domnul Ionescu, care fusese prezent la înmormântarea scriitorului, am aflat că acesta, aflat pe patul de spital i-a spus soţiei, Maria Mohor: „Dacă scap şi de data asta, am să scriu trei romane: „Doctorii", „Dincolo de mormânt" şi „Dodeştii mei". Din păcate, nu a mai apucat…

Un medalion al învăţătorului Ion Ionescu a publicat prin 1974 Theodor Codreanu în *Vremea nouă*; scrisorile le-a publicat tot Theodor Codreanu în revista ieşeană *Cronica.*

Tot în casa acestor minunaţi dascăli dodeşteni plănuiam împreună cu prietenul meu, sculptorul şi muzeograful Cristian Pântea, să dăm numele de Victor Ion Popa şcolii din Dodeşti, iar Cristi să facă un bust al scriitorului, gânduri materializate abia în 2011!

Şi a treia întâlnire a fost atunci când i-am oferit poetului Mihai Apostu câteva materiale pentru volumul său „V.I. Popa şi comuna Dodeşti", publicat în 2011.

În final ţin să mulţumesc doamnelor Silvia şi Petronela Ionescu, fiica şi nepoata familiei Ion şi Janeta Ionescu, pentru materialul iconografic trimis.

Dodeşti, octombrie 2011.
Inaugurarea bustului lui Victor Ion Popa.
De la stânga la dreapta: Ştefan Mihai, Cristian Pîntea (autorul bustului), Theodor Codreanu, Grigore Gheorghe (sponsorul lucrării).

Inaugurarea Căminului cultural din Dodeşti, 1936. În centrul imaginii de sus: Victor Ion Popa şi soţia sa, actriţa Maria Mohor.

https://biblioteca-digitala.ro

MIRCEA ȘI SERGIU COLOȘENCO

ARTISTUL COMPLET*

Acesta a fost **Victor Ion Popa**: maestru în *arta cuvântului* – poet, prozator, dramaturg, publicist; în *arta teatrală și cinematografică* – regizor, teoretician și director de teatru, scenograf și scenarist; în *arta plastică* – pictor/desenator/caricaturist/cronicar; în arta didactică – profesor de conservator. Contemporanii l-au prețuit în diferitele lui ipostaze – omul cu o mie de măști : ca prozator, i s-a recunoscut „lirism discret, dar continuu, cunoaștere adâncă a sufletului țărănesc“ (E. Lovinescu. *Istoria literaturii contemporane. 1900-1937*, pp. 219-220), totodată, parțial, marcat de gongorism deplorabil (în *Sfârlează*… ori în *Maistorașul Aurel*…), dar nu și în *Velerim și Veler Doamne*, „un bun roman, curat, epic, aproape polițist“ (G. Călinescu. *Istoria literaturii române. Compendiu*, 1968, p. 303); ca dramaturg, a creat „tipuri semi-rurale, semi-orășănești bine văzute, pe o succesiune de generații“ (E. Lovinescu, op. cit., p. 369), „piese de farmec dialectal“ (G. Călinescu, op. cit., p. 375). Pentru celelalte dimensiuni ale talentelor sale, alte considerații la fel de favorabile. Posteritatea i-a inclus opera în patrimoniul național.

Fiu al Bârladului, el și-a desfășurat activitatea pe alte meleaguri, risipindu-și cu prisosință talentele la intensități durabile, fie în București, fie la Cernăuți ori Chișinău, acolo unde i s-a solicitat participarea. Dar în Bârlad sau în localități limitrofe orașului natal se petrec multe din acțiunile creațiilor sale: *Mușcata din fereastră, Take, Ianke și Cadâr, Velerim și Veler Doamne* ș.a.

În Bârlad, instituția teatrală care îi poartă numele de la întemeierea ei i-a pus în scenă, în premieră absolută (1965), una dintre piesele rămase în manuscris : *Răspântia cea mare,* dramă de război (1921), în regia lui Cristian Nacu și scenografia lui Sorin Popa, fiul dramaturgului, despre care însuși autorul ei scria în 1930 : „dramă de război, nejucată încă, și cu sorți să nu fie jucată niciodată, din pricina unor anumite idei din ea.“

Volumul de față, în care un mănunchi de lucrări dramatice vede lumina tiparului pentru întâia oară: *Cătușa,* dramă în patru acte (scenariu prim în 1918, refăcut în 1926), pe lângă celelalte extrase din publicații, constituie ofranda noastră prilejuită de aniversarea în acest an a 110 ani de la nașterea lui Victor Ion Popa și a 50 de ani de la înființarea teatrului bârlădean.

Fără concursul domnului dr. Constantin Teodorescu, sponsorul ediției, și al domnului Vasile Mălinescu, deținătorul manuscrisului, cărora le mulțumim și aici, cartea n-ar fi apărut.

26 septembrie 2005

---

* Cuvânt înainte la volumul **Victor Ion Popa, *Cătușa. Scrieri poetice și teatrale*.** Ediție de Mircea și Sergiu Coloșenco, Editura Opera Magna, Iași, 2005.

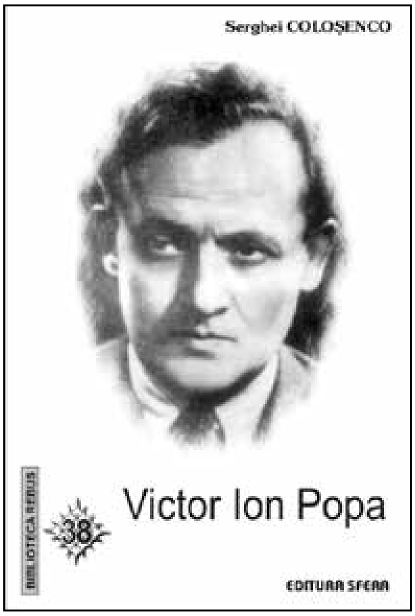

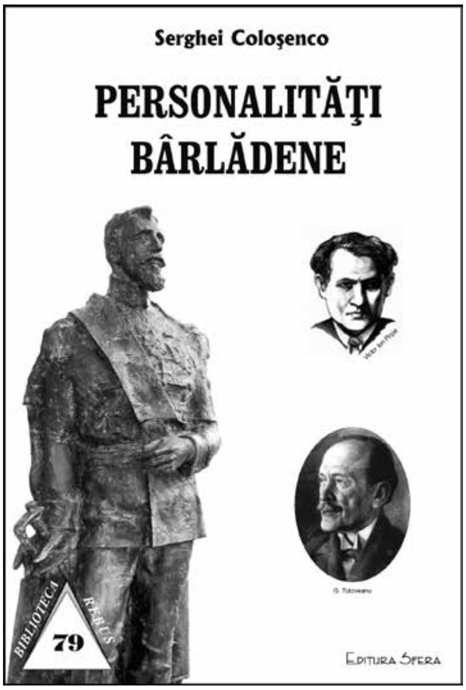

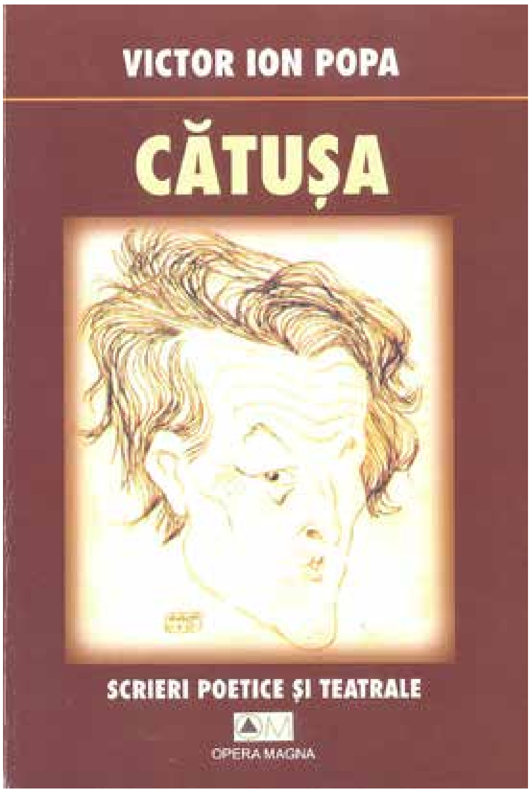

Plachete rebus dedicate scriitorului Victor Ion Popa de Serghei Coloșenco.

https://biblioteca-digitala.ro

TEODORA SPÎNU
Secretar literar

UN MARE OM DE TEATRU: VICTOR ION POPA

Lumea întreagă e o scenă și noi toți suntem actori...
William Shakespeare

Primele mărturii despre existența unui nucleu al artei teatrale la Bârlad datează din 1860, când prof. Ion Popescu, director al Școlii Primare nr. 1, cerea ca *„Ion Smeu, adjunctul clasei a II-a, să fie scos din învățământ întrucât joacă pe scena teatrului local, unde este angajat cu contract și salar”.* Din alte documente, păstrate la Muzeul „Vasile Pârvan”, aflăm că, începând cu prima jumătate a sec. al XIX-lea, exista o sală de teatru la Bârlad, unde jucau elevii și dădeau spectacole trupele sosite în turneu în oraș.

Nevoia înființării unui teatru profesionist devine realitate în seara zilei de **28 decembrie 1955**, când are loc spectacolul inaugural al Teatrului de Stat Bârlad, cu piesa (jucată în premieră pe țară!) *Mielul turbat*, de Aurel Baranga, în regia lui Sică Alexandrescu. În 1956, cu prilejul împlinirii unui an de activitate, teatrului i se conferă, la cerere, numele omului de cultură Victor Ion Popa, eveniment marcat de spectacolul cu piesa ***Tache, Ianke și Cadâr.***

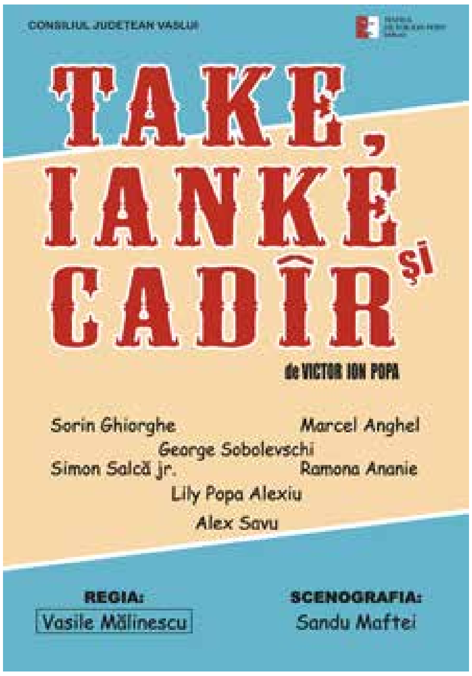

Născut în Bârlad, la 29 iulie 1895, Victor Ion Popa a trăit puțin, doar 51 de ani, dar viața lui scurtă a fost compensată de faptul că Dumnezeu l-a înzestrat cu toate darurile: publicist, romancier, dramaturg, scenograf, caricaturist, regizor, director de teatre, mare animator și profesor la Conservator.

A urmat școala primară la Călmățui, unde tatăl său era învățător. Studiază la Iași primele cinci clase de liceu la Liceul „Costache Negruzzi”, iar ultimele două la „Liceul Național”, pe care îl absolvă în 1914, apoi devine student la Drept, tot la Iași. În paralel, se înscrie la Conservator. A urmat, o perioadă, și cursurile Școlii de Belle-Arte, care i-au folosit în teatru. La scurt timp după terminarea Conservatorului, este trimis pe front, cu gradul de sublocotenent, fiind rănit în luptele de la Mărășești și Oituz.

Piesa la care lucra mai de mult, ***Ciuta***, îi facilitează debutul ca dramaturg (1923), constituind, pentru că era scrisă într-o frumoasă limbă literară, cel mai mare succes al stagiunii. *Teatrul Popular* al lui N. Iorga este locul în care își va semna actul de naștere ca regizor. Și-a ales pentru debut piesa *Micul Eyolf,* de Ibsen, care s-a bucurat de un extraordinar succes, tot el realizând și schițele pentru decor și costume. Dintre succesele înregistrate mai fac parte *Școala femeilor*, de Molière, și *Cămila trece prin urechile acului*, de Fr. Langer. Aceste montări nu puteau rămâne fără ecou în lumea teatrului, iar primul care se grăbește să-l invite a fost Teatrul Național din Craiova.

Este chemat și numit director al Teatrului Național din Cernăuți, în anul 1927. Plin de energie, strânge în jurul său un colectiv tânăr, în frunte cu Jules Cazaban, Tudor Călin, Ilie Cernea, Getta Kernbach și Grigore Vasiliu, extraordinarul Birlic. Alcătuiește un repertoriu valoros din piesele *Pygmalion*, *Unchiul Vanea*, *O noapte furtunoasă*, *Apus de soare*, *Azilul de noapte* și multe altele. Înființează, pe lângă teatrul cel mare, un teatru pentru copii și tineret, unde pune în scenă *Rodia de aur, Capra cu trei iezi, Familia Chiț-Chiț, Păpușa cu piciorul rupt* etc. Din volumul *Un dramaturg își amintește*, scris de M. Ștefănescu, bun prieten cu V.I. Popa, aflăm că locuia împreună cu prima soție, actrița Getta Kernbach și cu fiul lor, Sorin, într-o casă din incinta teatrului. Deseori, l-a văzut treaz în toiul nopții, chinuit de gânduri și proiecte, luând în mână pensula, retușând decoruri și tapete: *„Se pricepea la toate, mânuia rindeaua ca un tâmplar, dacă nu chiar mai bine, parcă era înnăscut cu toate meseriile”.* Din aceeași carte am aflat cum marele tragedian Paul Wegener (1874-1948) ajunge la Cernăuți, unde vede spectacolul *Azilul de noapte*. La final, entuziasmat, îl îmbrățișează în fața interpreților spunând: *„Dumnealui e pe linia marilor regizori europeni. Dacă ar da un singur spectacol la Berlin, tânărul acesta ar ajunge celebru în trei ceasuri”*. Actorul nu știa, însă, cu ce preț erau făcute aceste spectacole de prestigiu. Directorul Popa era la capătul puterilor din cauza lichelismului politic: *„Situația mea aici e așa încât n-o mai pot îndura, îmi distruge orice chef de lucru, mă paralizează pur și simplu și sunt fericit că a survenit căderea guvernului care îmi va reda libertatea”.* În această conjunctură a intervenit actrița Maria Ventura, care juca la Comedia Franceză de la Paris și își dorea să facă un teatru la București. Stagiunea la Teatrul *Maria Ventura* s-a deschis la 14 septembrie, 1929 cu piesa *Lupii de aramă*, de Adrian Maniu, în admirabila viziune plastică și regizorală a lui V. I. Popa.

Piesa ***Tache, Ianke și Cadâr*** a fost reprezentată pentru prima dată la Teatrul *Maria Ventura*, în direcția de scenă a lui Victor Ion Popa, în seara de 25 martie 1932, cu următoarea distribuție: Tache – Al. Giugaru; Ianke – G. Timică; Cadâr – Ion Sîrbu; Ionel – Mihai Popescu; Ana – Maria Mohor; Safta – Silvia Dumitrescu; Ilie – Jules Cazaban.

Urmează alte spectacole de succes: *Pui de vultur, Șoarece de biserică, Medaliile bătrânei, Molima*... O dată cu acestea, încep și „lucrăturile”: directorul administrativ R. Buzescu nu-i vedea cu ochi buni pe cei aduși de la Cernăuți. Ion Iancovescu, pe de altă parte, era nemulțumit că V.I. Popa monta toate

https://biblioteca-digitala.ro

spectacolele, iar vâlva stârnită la București de activitatea în „stil european" a lui Popa îl irita. Rând pe rând, Teatrul *Ventura* abdică de la promisiunile făcute...

În stagiunea 1934 este invitat să regizeze piesa *Simunul*, de Henri Lenormand, pe scena Companiei *Bulandra-Maximilian Storin*. Doamna Bulandra îl aprecia foarte mult: *„În piesa «Simunul», pusă în scenă cu măiestrie de regizorul Victor Ion Popa, decorul deșertului unde era așezat cortul [...] era rezolvat cu atâta măiestrie încât, privind de la balconul teatrului, [...] aveam impresia că mi se usucă gâtul de căldura înnăbușitoare sugerată de cerul gălbui în care se zbăteau, sub suflarea neîndurătoare a Simunului, doi palmieri anemici, îndoiți de vânt..."*

Și maestrul Radu Beligan își amintește cu mare bucurie de V.I. Popa. De altfel, acesta își începe volumul *Note de insomniac* printr-o însemnare din 16 iulie, 1938. Pe când era încă elev la Conservator și se afla în localitatea Brad, la părinți, a primit o telegramă laconică: *„Veniți neapărat la București duminică dimineață, angajament! Victor Ion Popa".* Radu Beligan mai mărturisește: *„Mă consider și eu un actor fericit, pentru că l-am cunoscut bine, mi-a îndrumat pașii spre teatru [...] Eram prin anul al doilea de Conservator când a cerut directoarei Teatrului Mic, Eugenia Zaharia, să mă angajeze pentru spectacolul* Femeia în floare*, de Denys Amiel. Mi-aduc aminte de acele repetiții, cum nu mai întâlnisem pe atunci. Știa să creeze o atmosferă caldă, prietenească, fără țipete și urlete, nu era niciodată panicard. Parcă te lua de mână și te conducea la întâlnirea cu rolul [...] Vorbea încet, aproape șoptit. Avea o figură prelungă, fruntea înaltă și părul vâlvoi, gura mică, pe care o tot țuguia formând un fel de cireașă, cum se rujează unele bătrâne ca să devină sexy. Figura emana blândețe, ochii pătrunzători erau ajutați de un zâmbet șăgalnic. În timpul repetiției avea o măsuță pe care trona o „stacană" de cafea de la Cofetăria Nestor, de jos, și alături, două-trei pachete de țigări; prietenii glumeau spunând că face economie de chibrituri și d-aia aprinde țigară de la țigară".*

Moștenirea lăsată de Victor Ion Popa este inestimabilă; pe lângă piesele ***Ciuta, Mușcata din fereastră, Tache, Ianke și Cadâr, Răzbunarea sufleurului, Văpaia cea mare, Apă vie, Moartea, prietena mea***, ne-a lăsat romanele ***Maistorașul Aurel, ucenicul lui Dumnezeu, Velerim și Veler Doamne, Sfârlează cu Fofează, Floare de oțel*** și altele.

Ca publicist, a scris ***Teatrul și problemele sale***, precum și ***Teoria și practica punerii în scenă***. Să nu uităm și alte merite ale sale: împreună cu prof. Dimitrie Gusti a înființat Muzeul Satului, a pus bazele teatrului la microfon, a fost primul președinte al Cinematografiei și a sprijinit îndeaproape realizarea filmului *O noapte furtunoasă*.

În 1946, la 30 martie, a fost răpus de boală. Trei factori au contribuit la acest deznodământ: surmenajul excesiv, abuzul de cafea și, mai ales, tutunul. Pentru noi, pentru posteritate, el a rămas marele om de teatru **Victor Ion POPA.**

Piesele lui VICTOR ION POPA jucate la Bârlad, în cei 65 de ani ai Teatrului „V.I. POPA"

30 dec. 1956: **Tache, Ianke și Cadâr** (varianta I); regia: Aurel Cerbu, scenografia: N. Lebas;

1960: **Cuiul lui Pepelea** – comedie într-un act; regia: Aurel Cerbu, scenografia: Gheorghe Matei;

15 ian.1966: **Răspântia cea mare** (premieră pe țară); regia: Cristian Nacu, scenografia: Sorin Popa. Spectacolul a fost transmis integral și la TVR București;

7 febr. 1969: **Mușcata din fereastră**; regia: Cristian Nacu, scenografia: Virgil Leahu;

22 oct. 1970: **Tache, Ianke și Cadâr** (varianta a II-a); regia: Mircea Herford, scenografia: Gh. Popovici;

27 dec. 1975: **Tache, Ianke și Cadâr** (varianta a III-a); regia: Ion Simionescu, scenografia: Sorin Popa. Cu acest spectacol s-au sărbătorit 20 de ani de teatru la Bârlad.

20 dec. 1989: **Ciuta**; regia: Cristian Nacu, scenografia: Adriana Raicu-Petre (debut). Spectacol realizat la cei 25 de ani ai Teatrului.

1 martie 1984: **Tache, Ianke și Cadâr** (varianta a IV-a); regia: Vasile Mălinescu, scenografia: Gheorghe Popovici;

1 oct.1995: **Dudul lui Traian**; regia și scenografia: Bogdan Ulmu. Spectacolul s-a jucat la sărbătorirea a 40 de ani de teatru și a 100 de ani de la nașterea autorului.

1 oct. 2005: **Ciuta**; regia Irina Popescu-Boieru, scenografia: Axenti Marfa. Spectacol aniversar pentru 50 de ani ai Teatrului.

23 mai 2009: **Tache, Ianke și Cadâr** (varianta a V-a); regia: Vasile Mălinescu, scenografia: Sandu Maftei.

Iată distribuția, în acest moment, a spectacolului păstrând regia și scenografia din 2009: ***Tache*: Sorin Ghiorghe; *Ianke* : Marcel Anghel; *Cadâr* : George Sobolevschi; *Ana*: Ramona Ananie; *Ionel*: Simon Salcă Jr.; *Safta*: Lily Popa Alexiu; *Ilie*: Alexandru Savu.**

Scene din spectacolul bârlădean

N.B. Din informațiile pe care le avem, dar pentru care nu „jurăm", se spune că numele celor trei eroi ai comediei **Tache, Ianke și Cadâr** i-au fost inspirate lui Victor Ion Popa de existența unor persoane reale, care au trăit în Bârladul anilor 1930–1932, în Podeni. Astfel, **Hristache Bizim**, care se pare că era tatăl artistei Aristița Romanescu, a devenit în piesă personajul Tache. Evreul **Pincu Finchelstein** a devenit Ianke, iar **Ristici**, bragagiul de origine sârbă care vindea bomboane și halviță, a devenit turcul Cadâr...

https://biblioteca-digitala.ro

REGAL DE TEATRU LA BÂRLAD

17 decembrie 2005: la **Teatrul „V.I. Popa"**, un spectacol al Teatrului Național din București, în care s-au întâlnit trei maeștri ai scenei românești: **Radu Beligan, Gheorghe Dinică, Marin Moraru**, interpreții cunoscutelor personaje din piesa lui V. I. Popa, *Tache, Ianke și Cadâr*, alături de mai tinerii actori **Monica Davidescu și Mihai Călin.** La spectacol a asistat un alt mare artist, aflat într-o lojă a teatrului și salutat de actorii de pe scenă: maestrul **Marcel Guguianu.** A fost marcată aniversarea zilei de naștere a actorului Radu Beligan (născut la 14 decembrie 1918).

Autorii evenimentului : membrii Rotary Club Bârlad, cunoscuți pentru inițiativele lor sociale, în domeniile educației și sănătății, precum și în plan cultural. Astfel, de 20 de ani, Rotary Club Bârlad îi premiază pe cei mai buni elevi ai orașului, olimpici naționali și internaționali, evenimentul de atunci încadrându-se într-o acțiune de strângere de fonduri.

Scene din spectacolul de la Bârlad

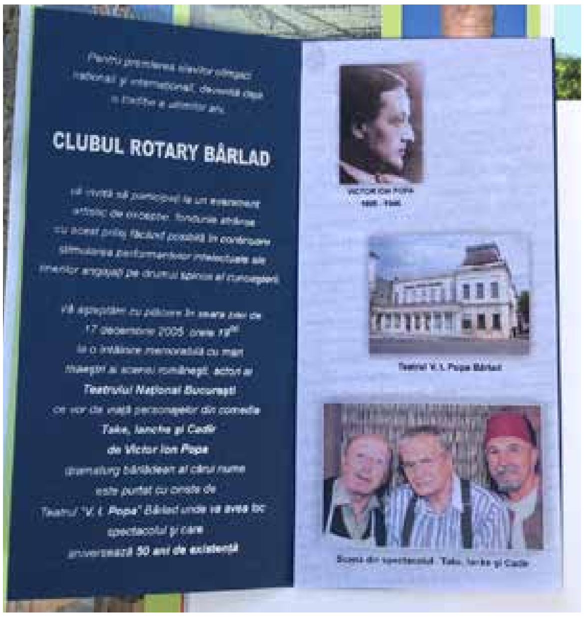

Afișul-invitație al spectacolului

Directorul Teatrului „V. I. Popa", Marcel Anghel, îl felicită pe maestrul Radu Beligan.

Sursă foto: Arhiva Rotary Club Bârlad

https://biblioteca-digitala.ro

MIRCEA COLOȘENCO

ION BARBU ȘI JEAN-ARTHUR RIMBAUD

Eseul intitulat *Rimbaud* a fost realizat de Ion Barbu direct în limba franceză și prezentat, la 22 ianuarie 1948, sub formă de conferință, în lectura Yvonnei Strat, în salonul căreia aveau loc periodic ședințe cu caracter literar. După lectura eseului-conferință, a urmat un recital din creația rimbaudiană, versuri și proză, în interpretarea alternativă a Vioricăi Anghel și a Margaretei Roman-Pușcariu, absolvente de conservator, a lui Jean Herdan – nepotul actorului D. Max, a Sandei Stolojan – nepoata lui Duiliu Zamfirescu, a poetului Dan Botta și a inițiatoarei acestui salon literar – Yvonne Strat, toți cunoscători rafinați ai limbii franceze. Eseul se păstrează în varianta manuscrisă inițială, dar și în alte trei variante dactilo succesive, fiecare având corecturi olografe aparținând lui Ion Barbu. Prima variantă (în mss.) și ultima (dactilo) se află în posesia Muzeului Literaturii Române din București, iar celelalte, în colecția scriitorului Adrian Rogoz. O variantă quasi-definitivă a fost publicată, în traducere română, în anul 1967, o alta în anul 1970, precum și în volume, atât în franceză, cât și în traducere.

Ion Barbu (1895-1961)

Poezia lui Jean-Arthur Rimbaud (Charleville, 20 octombrie 1854 – Marsilia, 10 noiembrie 1891) a fost răspândită, în România, mai mult în original. Cea mai veche ediție existentă în colecțiile Bibliotecii Academiei Române ori ale Bibliotecii Naționale din București este cea datorată lui Paul Verlaine, din 1895. Numai așa se explică de ce, credem noi, influența creației sale asupra literaților români este invers proporțională cu exegeza și traducerile din opera lui în limba română.

Nici în celelalte literaturi europene, creația poetică a lui Rimbaud n-a penetrat mai repede ori mai puternic.

În poezia anglo-saxonă, de pildă, poezia lui Rimbaud și a celorlalți mari simboliști francezi a fost cunoscută la sfârșitul secolului trecut prin antologia datorată poetului și criticului englez Arthur Symons, deși poetul francez este considerat un premergător al poeziei imagiste americane moderne cu poema *Marina*. În schimb, K. E. Gilbert și H. Kuhn, în tratatul lor dedicat istoriei esteticii, nu-i recunosc lui Rimbaud nici vreo influență asupra creației literare universale și nici nu-i menționează cel puțin numele ori poezia, fie în edițiile engleze din 1939 și 1953, fie în cea românească din 1972.

În literatura de limbă germană, Stefan George este influențat, printre alții, de Baudelaire, Mallarmé și Rimbaud, ca o reacție antinaturalistă. La Georg Trakl, lirica lui Baudelaire și Rimbaud a avut rol de a-i declanșa căutările proprii. Dramaturgul Friedrich Dürrenmatt își recunoaște precursorii în Aristofan și Kirkegaard, dar și în Trakl și Rimbaud, cel din *Le bateau ivre*, sau în retorica barocă a lui Claudel etc. De reținut că ultimii doi autori sunt scriitori de origine austriacă, respectiv, elvețiană, iar Stefan George, în ultimele clipe de viață, s-a refugiat în Elveția ca protest împotriva Prusiei, patria natală.

Nici literatura neogreacă, dacă luăm în discuție o altă literatură europeană, dar din zona noastră geografică, cu care literatura română a avut legături intrinseci până într-o anume perioadă istorică (1830), după care s-au dezvoltat independent una de alta, nu a suferit de influența creației lui Rimbaud, deși l-a dat literaturii franceze pe Moréas, *alias* Ioanis Papadiamantopoulos, cel care, la Atena, publicase unica sa antologie de versuri în limba maternă și în franceză, *Turturele și vipere* (1872), în care limbă ultimă va excela, după 1880, autorul *Manifestului simbolismului*.

Să fie un recul propriu al culturilor anglo-americane și germane față de spiritualitatea de origine neolatină, ori un caz aparte care îl privește în special pe Rimbaud?

Americanii declară, fără nici un ocol, că *Le bateau ivre* se trage direct din Poe. Germanii au întrezărit și ei că opera francezilor Baudelaire, Mallarmé, Verlaine și Rimbaud este inspirată nu numai din E. A. Poe, ci și din Swedenborg, E.T.A. Hoffmann și R. Wagner.

Cât privește pe literații greci, aceștia au alte motive, probabil. La ei, sincronismul și mândria națională nu au contingențe așa de aprige. Ei poartă încărcătura unor întâietăți profunde fără egal, fiind lipsiți de acele complexe freudiene care provoacă infirmități afective.

Fără a încerca să fim arbitri, căci nu ne-am propus acest lucru, menționăm asemenea aserțiuni și situații ca atare.

Întâia mențiune a lui Rimbaud și a operei sale poetice, în presa românească, îi aparține lui Ion Minulescu, în 1908, care îi făcea portretul literar, însoțit de o gravură a chipului său. Următoarea însemnare despre poetul francez se produce patru ani după aceea, în 1912, când apărea un profil literar datorat unui neofit anonim. Prin celelalte două (și ultimele până în 1918), prin informațiile luate din studiul lui Marcel Coulon, din *Mercure de France,* ori din cartea lui Gustave Kahn, *Simboliști și descendenți*, exegeza operei lui Rimbaud nu progresează. De subliniat, în acest răstimp nu se înregistrează în volum nici o traducere de limba română. Trecuseră aproape trei decenii de la decesul poetului și alți atâția de când încetase a mai scrie, însă, în România, reverberația operei în direct nu avea să vină decât mult mai târziu.

George Hanganu va publica, la scurt timp unul după altul, două studii despre Rimbaud, dintre care unul în limba franceză. Tot în această limbă, publicase, mai înainte, în 1933, un studiu

https://biblioteca-digitala.ro

Benjamin Fondane, devenit ulterior, cetățean francez, în 1939.

După al doilea război mondial, poezia lui Rimbaud își face loc în haină românească prin traducerile datorate lui Ion Frunzetti (1945), Petre Solomon (1961 și 1968) și N. Argintescu-Amza (1968), Tașcu Gheorghiu (1979), dar și prin studiile mai mult ori mai puțin extinse ale lui Al. Philippide (1957), Petre Solomon (1980) sau Horia Lovinescu (1981). Se pare că studiul acestuia din urmă a constituit teza de doctorat, în 1946, a autorului ei, dar care, în prefața volumului, este subintitulat *eseu*. O teză de doctorat cu același titlu își propusese să susțină, prin anul 1922, la Universitatea Sorbonei, criticul și istoricul literar Vladimir Streinu.

Preocupările privind cunoașterea operei lui Rimbaud au trecut, în acești ani, chiar interesul național.

Astfel, în două convenții culturale încheiate de statul român cu Ungaria, în 1958, și cu patria de obârșie a poetului, în 1966, a fost stipulată publicarea, în maghiară și, respectiv, în franceză, a două ediții din creația rimbaudiană.

În privința influenței directe a lui Rimbaud însumată creației literare românești propriu-zise, exegeții au fost și mai zgârciți.

În istoriografia literară românească, pot fi distinse două curente antagonice, în care unul tradiționalist, în fruntea căruia trona belicos Nicolae Iorga și care vedea în simboliști niște nebuni simulați și escroci („Simbolism, săpun literar care nu curăță"), și al doilea – modernist, la care au aderat nu numai marii creatori ai secolului al 20-lea, tacit sau prin declarații zgomotoase, cei mai mulți prin creații, avându-i ca mentori pe Al. Macedonski, O. Densușianu, E. Lovinescu ș.a. Însă, în luările lor de poziție, a căror autoritate este inatacabilă, nu întâlnim referințe concrete la vreun poet român, pentru a discerne direct ori indirect influența rimbaudiană. Ci tot ce-au scris privitor la poetul francez sunt considerații polemice reciproce sau la adresa lui N. Iorga. În schimb, va scrie George Călinescu, într-un mod voalat, recunoscând în Șt. Petică, de pildă, un „cunoscător perfect al poeziei franceze noi în chiar spiritul ei: Laforgue, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé...", dar numai atât. În poezia bacoviană, același G. Călinescu va conchide că „prototipii sunt Rodenbach, Rimbaud și Verlaine", iar în poezia lui Perpessicius, va depista o asemănare cu atmosfera rimbaudiană din *Le dormeur du val*. De altfel, în privința lui Rimbaud, asemenea lui E. Lovinescu, s-a abținut și G. Călinescu să facă vreo referință în propria corespondență. Nici Tudor Vianu, la începutul carierei sale didactice, nu s-a deosebit de cei doi contemporani ai săi. Într-una din părțile tratatului de estetică (*Structura și creația artistică*), referindu-se la mecanismul operei, scrie: „Firește, sunt artiști la care precumpănește originarul, alții la care domină cultura. Comparați pe Rimbaud cu Leconte de Lisle! Comparați pietatea naivă a unui Duccio cu arta savantă a unui Rafael, pictor al umanismului, cum a fost numit odată." Este o considerație împrumutată de la B. Berenson și fără nici o legătură cu literatura română. Totuși, comentând corespondența sinesteziilor lui Rimbaud din sonetul *Voyelles* cu cele descrise de Ernest Jünger în studiul *Lauda vocalelor* (în vol. *Blatter und steine*), Tudor Vianu a introdus în discuție sonetul *Sonuri și culori* al lui Mircea Demetriade, „care, inspirat de Rimbaud, nu aduce mai puțin răsfrângeri din implicațiile proprii limbii noastre". Observațiile lui T. Vianu privesc, în continuare, creațiile lui AL. A Philippide, T. Arghezi, Lucian Blaga ș.a., însă nici una sub incidența influențelor ori, ca în cazul lui Mircea Demetriade, a imitațiilor din Rimbaud.

Arthur Rimbaud (1854-1891)

Totuși, influențele sau asemănările rimbaudiene există în literatura română. Cu mai multă atenție, Ov. S. Crohmălniceanu a găsit acele spații obturate la înaintași. Le-a găsit în poezia lui T. Arghezi, bineînțeles, cel care frecventase cenaclul lui Al. Macedonski, fiind debutat de acesta. Descoperă că Bacovia și Al Philippide au constatat, independent unul de celălalt, că „je est un autre", asemenea lui Rimbaud. Iar cel care a scris *Rimbaud le voyou*, în 1933, respectiv B. Fundoianu, nu putea să-l cunoască atât de bine ca exeget, dacă nu și-l asimila, mai întâi, ca poet de limbă română. Are pentru suprarealiști, cum ar fi Gelu Naum, poeți care îi continuau ideatic în mod paradoxal pe simboliști, dar nu în sensul reluării travaliului lui Rimbaud asupra verbului, ci, ca o descărcare electrică, străfundurile experienței propriei ființe, o cu totul altă părere decât a lui Vladimir Streinu, care respingea pe suprarealiști, ca voluntari ai servilismului literar, și suprarealismul, ca sentiment de două ori penibil: o dată ca dependență, și, a doua oară, ca întârziere a culturii și spiritului literar românesc față de Europa. Ba, suprarealiștii cereau, asemenea lui Rimbaud, incendierea tuturor muzeelor. Același lucru îl exprimau Ion Barbu și Ion Vinea, în anii 1926-1927, respingând suprarealismul ca desuet, după douăzeci de ani de la încheierea lui în Europa. În poezia lui Ion Barbu, istoricul literar Ov. S. Crohmălniceanu nu a depistat nici un fel de influențe, deși îl citează pe poetul francez de-a lungul întregului excurs despre creația barbiană, dar nici nu menționează undeva că eseul *Rimbaud* a fost scris la aproape două decenii după ce opera lui principală se încheiase definitiv. Oricum, era ceva, întrucât Tudor Vianu nu realizase nici o apropiere între Ion Barbu și Rimbaud în studiul ce i-l dedicase în anul 1935 și nici după aceea. Iar formularea că Ion Barbu ar fi părăsit poezia, asemenea lui Rimbaud, ca pe un eșec, este o gravă confuzie care nu se regăsește nici în mărturisirile poetului, decât ca un moft, dar nici în activitatea lui de după publicarea cărții de versuri *Joc secund*. Aceeași similitudine cu Rimbaud, de drum fără întoarcere, a făcut-o Ov. S. Crohmălniceanu, referindu-se și la Eugen Ionescu, care ar fi părăsit critica literară după scrierea volumului *Nu*, în favoarea dramaturgiei, deși autorul *Cântăreței chele* a mai perseverat în luări de poziții eseistice tranșante. Ulterioarele citări ale lui Rimbaud atingătoare de poezia lui Simion Stolnicu, Miron Radu Paraschivescu (traducător din Rimbaud) și Maria Banuș sunt demne de luat în seamă, pentru că cei trei nu au fost înserați ca simboliști și, implicit, rimbaudieni în antologia dedicată respectivului curent literar de Lidia Bote, în anul 1968, și nici analizați în monografia radiografiind același curent, în anul 1966, de aceeași cercetătoare. De altfel, Ov. S. Crohmălniceanu este coautor, alături de Ion Caraion, al unei antologii a poeziei franceze, începând cu Rimbaud.

Creația lui A. Rimbaud decupată din spațiul literar simbolist ori de altă apartenență teoretizantă trebuie văzută nu atât în sine, cât ca refracție asupra întregii arte poetice, dar și asupra întregii științe și conștiințe ale umanității. În aceasta constă, printre altele, poziția unică a poetului Ion Barbu, *alias*

https://biblioteca-digitala.ro

matematicianul Dan Barbilian, față de creația lui A. Rimbaud. Căci Ion Barbu s-a înălțat, în poezia sa, la nivelul creației rimbaudiene, însă pe alte căi decât cele ale celorlalți poeți români. De aceea, experiența poeziei barbiene, pe de o parte, și a teoretizărilor lui din eseul *Rimbaud*, pe de alta, constituie o poziție originală în creația literară românească și, credem noi, la nivel european.

Ion Barbu este unul dintre acei poeți a cărui pregătire științifică de performanță se poate asemăna cu cea a lui Omar Khayyâm. Ambii au realizat, atât în poezie, cât și în știință, creații de seamă de egală valoare pe scara axiologică. Trecerea de la poezie la matematică, în ceea ce îl privește pe Ion Barbu, nu s-a făcut brusc. Ci, Ion Barbu, după experiența poetică încheiată prin publicarea cărții de versuri *Joc secund*, la începutul anului 1930, a schimbat creația literară în favoarea celei matematice. Nu a fost vorba de vreun abandon. Ba, chiar a scris și poezii și eseuri. Dar în paralel cu creația poetică, Ion Barbu exersa matematici superioare. Experiența poetică a lui Rimbaud a trăit-o la altă vârstă și la alte altitudini culturale. Încă din octombrie 1921, pomenea de el în corespondența în versuri cu Simon Bayer: *„J'épelle bravement Rimbaud [...] À la valeur visuelle des a, o, u, i, é,/ Je romps ta songerie et lance une sottise… [...] Mais, depuis, toujours, bravant des mers de givre,/ Tes «baumes d'Arabie» surchargent mon «Bateau ivre»*." (Cutezător silabisesc Rimbaud [...] La valoarea vizuală a lui *a, e, i o, u*,/ Îți întrerup visarea și-mi scapă o prostie… [...] Dar, de atunci, mereu, înfruntând mări de gheață,/ «Balsamele-ți arabe»-mi domină *Nava beată*».) Într-un interviu din septembrie 1929, când se apropia să încheie parțial cariera literară, declara: „Am o singură evlavie: Edgar Poe și trei admirații: Mallarmé, Rilke, Rimbaud." Ulterior, în iulie 1947, într-o scrisoare către Nina Cassian, avea să declare că îl consideră pe Moréas mai mare decât Rimbaud, ca Mallarmé și Kafka, „pentru poezia lui de locuri comune reabilitate, superficialități de adânc, hrănitoare ca oliva atică răsădită în Aquitania". Un an mai târziu, după susținerea conferinței-eseu despre Rimbaud, într-o alta dedicată lui Jean Moréas, prezentată în același cerc literar, în iunie 1948, a făcut precizarea: *„Chez Moréas (toujours le Moréas des Stances) il n'est pas question d'inventer, mais de purifier et de réduire. On voudra bien nous pardonner l'innocente manie – véritable déformation professionnelle – de recourir encore, pour le comparer et le mieux comprendre, à quelque mathématicien. C'est le formalisme de Félix Klein ou plutôt le purisme logicien de Hilbert, qu'il évoque inlassablement."* (La Moréas tot cel din *Stanțe*) nu e vorba de invenție, ci de purificare și de reducție. Veți binevoi să ne iertați mania inocentă – adevărată deformare profesională – de a recurge, pentru a-l compara și a-l înțelege mai bine, la cutare matematician. /Moréas/ evocă neostoit formalismul lui Felix Klein sau, mai degrabă, purismul logic al lui Hilbert.) Transferul efortului poetic al lui Rimbaud, pe de o parte, și al lui Jean Moréas, pe de alta, în creația matematică și în lumea matematicienilor, nu putea fi făcut decât de un specialist în cele două materii. Iar după alți ani, în 1955, pe când fusese cuprins în colectivul de traducători ai creației lui Shakespeare în limba română, Ion Barbu avea să facă următoarele disocieri: „Un lucru al artei e, în primul rând, un lucru moral. E imoral să iei în deșert tainul tău de muncă și să nu faci atât de bine cât poți face. Strălucitele improvizații ale cutărui sau cutărui poet sunt basme. Ori e vorba de o glorie suprafăcută, ori avem de a face cu o uriașă condensare de activitate, vădită în secătuirea ce-i urmează. Cazul lui Rimbaud nu a fost altul."

Astfel, poetul și matematicianul Ion Barbu-Dan Barbilian, deși declarase între timp, „Numai matematicile mă fericesc. Poezia mă declasează", dar și „Cea mai bună pagină ce-am scris este *Veghea lui Roderick Usher*" (deci o anulare a poeziei și a prozei, o dublă anulare!?), cinstea prin Rimbaud arta de geniu la care alătura geniul matematic, ca fiind la fel de strălucitor și înălțător.

Ceilalți rimbaudieni (și nu numai români), care au scris sub influența creației poetului francez ori asemănător, explicitându-se totodată și în excursuri separate, cum ar fi Al. Macedonski, Ovid Densușianu, Ion Minulescu. Nicolae Davidescu, Ion Pillat, B. Fundoianu, Al. A. Philippide ș.a. nu-i pot fi egali lui Ion Barbu în ceea ce privește pătrunderea teoretică asupra creației lui Rimbaud.

SEMNALE EDITORIALE

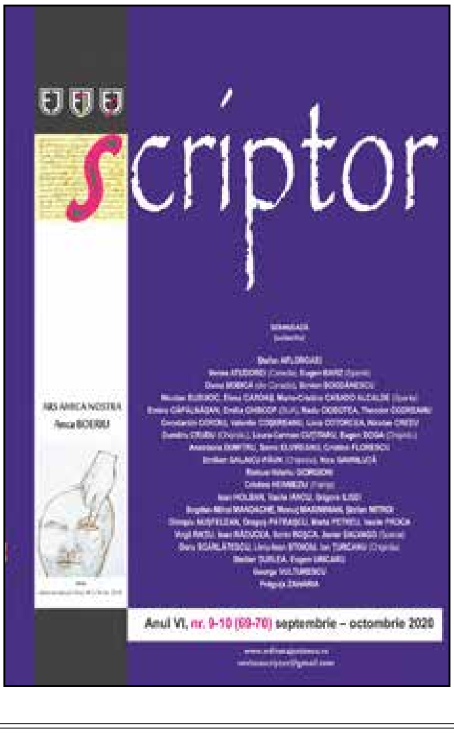

SUMAR

muti magistri sunt libri

68 Doru SCĂRLĂTESCU, Addenda la o nouă ediție Maiorescu. Colecția Eminesciana, nr. 100
73 Simion BOGDĂNESCU, Victor Ion Popa – poezia ca ne-ajungere
76 Nicolae CREȚU, Traian Diaconescu, cotidiene reverii
78 Constantin COROIU, Epistole din arhiva unui redactor (Constantin Călin)
81 Manuț MAXIMINIAN, O vizită pe Bulevardul Gheran
85 Radu CIOBOTEA, Basarab Nicolescu și lumea femeilor cu har
87 Sonia ELVIREANU, Un roman ontologic cu perspectivă metafizică (Gabriel Chifu)
89 Vasile IANCU, Învepmântate într-un verb rococolant (Lucia-Gabriela Munteanu); Un roman sentimental (Octavian Simu)
92 Diana BOBICĂ (din Canada), Când semenii neferice (Paul Tumanian)
95 Frăguța ZAHARIA, Lumea călătoriei lui Horia Bădescu
98 Theodor CODREANU, Poezia „încărătrică" (Simion Bogdănescu)
100 George VULTURESCU, Cristian Livescu despre „fapte și reverii"
102 Ioan RĂDUCEA, Drumul spre sus (Adrian G. Romila)
104 Bogdan-Mihai MANDACHE, Pluralisme înțelesurilor (Constantin Dram)
106 Ioan HOLBAN, Scenarii apocaliptice (Cătălin Bogha)

Regăsim, între autorii incluși în acest număr, doi membri ai Academiei Bârlădene: Theodor Codreanu și Simion Bogdănescu.

https://biblioteca-digitala.ro

SIMION BOGDĂNESCU

ÎNSTRĂINAREA DE CUVÂNTUL DINTÂI?

După ce și-a eliberat *orizontul din cușcă*, impunându-și o sintaxă emoțională particulară în peisajul debordant al liricii românești actuale (greu de urmărit și aproape imposibil de stăpânit!), poetul din patria brăileană, cu vână tulceană, **Stere Bucovală**, tresare plăcut și răsare în fața publicului iubitor de poezie cu o nouă carte de poeme, enigmatic botezată și romantic alintată, *Întoarcerea la umbre*. Nănașa princiară este tot Cronedit (2020), iar nașii literari, poetul stelar de zare medievală, Valeriu Stancu și criticul literar cu platoșă ideală, Ioan Holban.

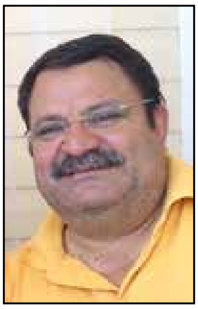
Stere Bucovală

Eu, cu umilul *stylus* ce-l port ca pe un spic înlunat, vin să fac oarece lumină în această răsucire ideatică, imagistică, topică, atopică și utopică a bucovalienelor versuri de față. Scrise, de regulă, în metru clasic, fără însă a refuza și verslibrismul modernist, aceste poezii nu au morgă aristocratică, dar au umbră hamletiană, au tonul și ritmul *sângelui către inimă,* bine calculat, cu simț disciplinat, încât se înscriu firesc în plutirea convingătoare a dicției eroului brit: *A căzut o umbră în sufletul meu/De-atâta vreme mă țineam după ea/ Printre pereții de sânge, ca-ntr-un lung defileu,/O voce din urmă, o voce mereu mă striga.* Aceasta ar fi ipostaza poetică dominantă.

Dacă în volumul anterior ținea și țintea cu toată fermitatea să ne impună *o gramatică afectivă* cu centrul iradiant în verbul ființei noiciene A FI, în volumul prezent nucleul energetic și toposul totodată real și imaginar îl constituie CUVÂNTUL. Demiurgic, acesta zidește lumea, însă doar pentru ființa numită om. Pentru comunicarea cu arborii nu există o asemenea filieră. Trei salcâmi și-un plop sar gardul, se opresc la fântână, beau apă, soarele îi ocrotește, dar: *Aș fi vrut să stăm de vorbă,/ Dar ei, tot cum au venit,/ Gardul l-au sărit în trombă,/ Duși sub ceruri s-au pitit.* Meditativ și elegiac, poetul Stere Bucovală pare a zice că, deși aparținem materiei vii, laolaltă cu animalele, copacii, insectele și păsările, suntem atât de singuri și de părăsiți în uitare tocmai prin cuvânt! Poate că deținerea lui ne împiedică să participăm la comunicarea și comunicanța universale: *Cuvântul e bulboană de sânge,/ Iar înțelesul – inime surpate./ Pe zidul cerului, de-atâta vreme, plânge/ La căpătâiul stelei îngropate.*

Poate poet este acela căruia pata cuvântului i s-a pus pe ochi, poate c-a dat boala-n lexeme (*bolnave sunt cuvintele acum*), poate-s *caverne prin aer* de la înălțarea Turnului Babel (mai știi!), poate nu mai are puterea să-și ramifice rădăcinile. Până și iubirea dispare odată cu dispariția cuvântului celui dintâi și a ultimului verb: *Luna e plină, cerul, limpede ca un proverb:/ Stelele au căzut ca niște zăvoare/ Peste poarta albastră, închisă ca o scrisoare/ În care ți-am scris cu ultimul verb.*

Deși, în general, pe poetul Stere Bucovală îl caracterizează seriozitatea meditativ-elegiacă (e posibil s-avem un neoromantism după postmodernism și transmodernism!), trece uneori în ludicul sprințar și *topîrcenizează* un pic chiar cu iubita lui pasăre – cioara. Dar tulceanul strecoară o undă bănuitor tragică, văzând în această zburătoare imaginea cumetrei cu coasa: *Iarnă cârnă, clăpăugă,/ Aibă cerul ce să strângă/ Bătrână și mototoală/ Ne-adună pe toți în poală.// Cioară, cioară, cioară, cioară...* Ba chiar și *arghezizează* (tot verb al lui Nichita Stănescu), și-ntr-un testament succint, dar pertinent, se confesează posibilului lector (care nu-i ipocrit!) pe-un ton ironic elegiac, știind că altă cale nu mai există în afara cuvântului scris: *E vremea testamentului, nu crezi?/ Poemul chiar acum ar vrea să-l scrie!/ Cuvintele-i sunt reci, pot sta între coperți/ Ca morții între scânduri de sicrie.*

Să anunțe Stere Bucovală moartea cuvântului ca principal mijloc de comunicare umană și înlocuirea lui cu semnele luminii și cu imaginea de pe internet? Dacă pierdem scrisul de mână vom intra în muțenie. Ne vom înstrăina de cuvânt? Ne vom înstrăina de emoție? De poezie? E-nstrăinarea de cuvântul dintâi: *Doamne, cuvintele au devenit aproape străine,/Așteptând la capătul fiecărui poem;/Cadența și ritmul obosesc între rime,/ Cum obosesc sub umbra unui blestem.*

Întorcându-mă la titlul *Întoarcerea la umbră*, observ că acest motiv romantic de la omul care și-a pierdut umbra, umbra lui Peter Schlemil al lui Adalbert von Chamisso, se transformă la poetul Stere Bucovală într-un subtil laitmotiv ce se împrăștie prin structura cărții. *Umbra* devine identitate poetică, o pată, pandemie ciudată (*bolnave sunt cuvintele acum*), alteritatea mării puse-n cui, inversul curcubeului (O, *curcubeiele de noapte* eminesciene!), umbra devine sânge negru după crucificarea iisusiacă, devine femeie ca *umbra unui androgin*.

Poemul-cheie al motivului umbrei se numește *Mai întâi de toate* și pare a fi o resacralizare a umbrei cristice. Întoarcerea la umbra lui Iisus, însă, cu scepticism, din ultima strofă ne îngrijorează: *Pentru fiecare o umbră a înviat/Și nu știe încotro ea ne poartă*!

Poate într-o nouă întoarcere la... Zamolxis?!

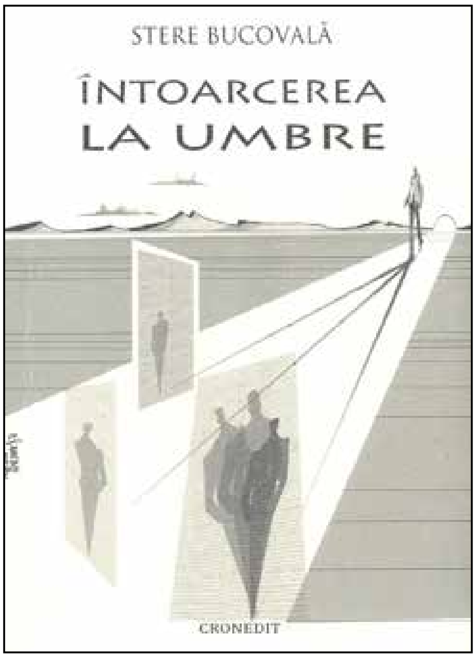

https://biblioteca-digitala.ro

ROXANA GALAN

CREDINȚĂ ȘI APARTENENȚĂ: GEORGE IRAVA ÎN *ȚĂRANI DE ȚARĂ*

Cum, de câțiva ani încoace, prolificul autor bârlădean George Irava m-a invitat constant să comentez volumele sale de versuri, am considerat nimerit, ca o continuare firească, să spun câteva cuvinte despre noul său volum, o selecție tematică, volum intitulat, „Țărani de țară", apărut tot la Editura Sfera, ca de atâtea ori.

Poetul consacrat din urbea noastră, și nu numai, a adunat texte care amintesc despre originea milenară a poporului nostru: aceea de țărani (țărănească), nimic mai adevărat, prin care ne-am definit ca neam și țară.

Autorul ține „să se știe" ceea ce unii au uitat de mult: că oricât am fi de moderniști, originea urlă din pământ. Tonul are, uneori, tentă epigramistică: „Chiar de pășim pe-asfalt, printre betoane/Sau dacă stăm înfipți între ogoare,/Noi, cei de-aici, cuprinși în milioane,/ Suntem întâi și-ntâi țărani de țară."

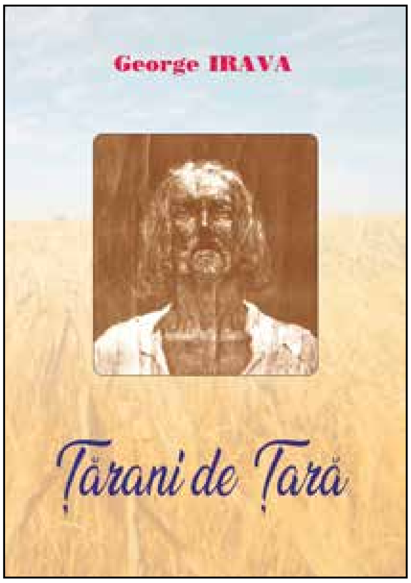

Încercând să înscrie în tipare spațiul, timpul și oamenii acestor locuri, George Irava sintetizează ce este țara pentru noi și ce înseamnă să simți apartenența la tot ce este românesc: „Și eu mai zic.../ Că și strămoșii tot țărani au fost./De-aceea Țara i-a strâns în vecie,/Dând fiecăruia câte un rost./Că cine-n țara asta rost nu are,/Țara nu-l primește-ntre izvoară./Numai pe cine țara lui îl doare,/Numai acela e țăran de țară."

Tot volumul e o lecție de istorie, începând de la primii strămoși legendari, dar cuprinzând în același timp elemente de mitologie românească, de credință, de creștinism popular, toate descriind o imagine a vieții și a morții, ca limite ale existenței, cu prelungire în eternitate: „Bat clopotele vechi a omenie,/Și tu rămâi smerită-n gândul meu,/În pâinea țării și în veșnicie./Și când olarul te-a făcut urcioare,/Doar umbra ți-a lăsat-o în țărână/ Ca să sfințească apa din izvoare,/S-o bea și mieii de la stână."

Folosind simbolistica biblică a pământului în care suntem „născuți" și în care ne întoarcem, poetul pare să descopere o formulă a veșniciei care „...ți-e contemporană", o metaforă cu tente oximoronice. El adâncește introspecția, prin întoarcerea la origini, la o „mamă pământ", o Gee dacică, ce asigură învierea în viitor: „Astăzi mă-ntorc la tine-n înviere,/Purtând crucea ținerii de minte,/Unde-o iubire precum o adiere,/Amiroasă a țară și-a părinte."

Cântecul țăranului de țară dezvăluie forța sacrificială a unui popor: „Plugar arând veciile moldave,/Ivit între credință și cuvinte,/...Purtând pe frunte-o aură de spini,/Amirosind a pace și a muncă.../Și amintirea sfinților părinți."

Bunicul, ca strămoș, e cel ce „a-nfipt un par de așezare", iar când totul a fost gata", "Acasa nemuririi,/ „...a înălțat cămașa-n vârf de băț,/Și au venit pe căile iubirii/Și Cerul și Pământul la ospăț."

În spațiul mioritic, recreat de poet, Dochia e întemeietoarea neamului: e cea care „...se pomeni că are-n pântece /un pietroi pus de Carpați/ (un Cronos de pe la noi). Și când dădu drumul la canea/curseră pietre pe Prut,/pe Argeș, pe Olt și pe Mureș,/ de se umplură văile de sate." Tonul ușor sorescian încheie: „Și să nu se știe că de fecioară/născu o țară." Dochia „inventează zeii"care, din când în când, „se pământesc după fusta femeii."

Nașterea bogăției e identificată cu o țărancă: „Pe o colină, o țărancă naște,/De parcă un astru-n clocot vrea să deie./" Românul ei astupă o tranșee,/ Să aibă mieii țării unde paște/Și rotunjește tânăra femeie,/Spicul de grâu cu înc-o vietate,/Să fie-n stemă holdele bogate/...", „Să avem fii voinici și să-i dăm țării,/Iată puterea primă a puterii."

Printre poeme despre veșnicia-n neam, George Irava strecoară și un crez poetic: „...am înțeles că-i un blestem/Să fii înfipt în iarbă ca-n vecie./În fața-mi stă cel mai frumos poem,/Și între noi o pânză sângerie."

Iată imaginea veșniciei ce ne este oferită de vechii români, țăranii, care devin aici semnatarii unui destin împovărat de un timp modest și măreț, plin de înțelepciunea nativă a poporului, conștient de graiul și vatra sa. El dăinuie prin muncă, unitate, sacrificiu, asigurându-și anonimatul și, în același timp, veșnicia: „Stau aplecați acești țărani pe plug,/Gândind la pacea lumii, la frăție./Și uite-așa, spre seară ei ajung/Cu brazda țării tocmai în veșnicie."

Măreția simplității de a te considera împărat în propria țară o simt țăranii care trăiesc în credința strămoșească, respectând vechi obiceiuri: „Țăranii spun povești numai atunci/Când știu să se închipuie-mpărați,/Când moștenire pot lăsa în prunci,/Sfintele datini cu chipuri de bărbați."

Imaginea românului mioritic își are originea în timpul mitic și doar el, țăranul îl poate înscrie în istorie, căci e creația lui: „Țăranul pare coborât din mit,/Pe drumul de o ziuă și de-o sară./Cum calcă apăsat și gârbovit/ Pare că trage după el o țară./...și câte-or să mai fie,/...cum l-am scăpat în veșnicie."

Nevasta de plugar e o Ană eternă ce creează poemul vieții: „– Azi naște, cum o să vină?" „–Dacă te iubește, va naște aici./ –Aici, pe brazdă?/ –Nu, sub brazdă, ca nevestele de plugari zidite la zile mari."

Ciclicitatea vieții e clădită prin sudoarea dăruită pământului, dăruită naturii, naturii creștine a universului țăranului român: „A ieșit țăranul la prășit,/Și-a zis soarelui la răsărit,/Să-ncredințeze ziua cu lumină."/ Seara, când se întoarce de la muncă, „...se lipește de femeia lui,/Și o visează

https://biblioteca-digitala.ro

pururea mireasă,/Până coboară lampa pusă-n cui,/Și invită dimineața-n casă."

Această lume tainică a țăranului, e un univers pe care nu-l simți decât coborând în pământul sfințit de țăran și înălțat prin credința care dă statornicie „...în timp ce moartea înveșnicește": „Țăranii încă merg la biserică,/...Durerile așteaptă prin morminte,/"...Bătrâna Evă geme-ntre cuvinte/ Cu toate rănile neprivegheate./" Și... „din adânc" „ies sevele... Și veșnicia de prin cimitire."

Iisus e, pentru român, un Făt-Frumos: „El a venit ca să rămână tânăr"...„Că oricum ar fi o veșnicie/Se preface toată-n Făt Frumos."

Poezia lui George Irava scoate la lumină cele mai dulci și uitate esențe ale unui popor ce ar fi putut fi: „Icoana care-a fost odată/...Doar timpu-i este neatins,/De trecere și de uitare/Că, atârnată într-un vis,/Tot ne îndură la-nchinare."

Cum se umple veșnicia? Harul stă în credință: „Când au plecat părinții-n insomnii/Ei și-au lăsat și sângele aici./Ca-n amintirea-atâtor bătălii,/Să fie prefăcut în biserici."

Istoria marchează timpul ca eternitate prin faptele unor eroi asumați de un popor credincios, ca în *Fiul Rărețoaiei*: „Și a dat poruncă ciutelor să-l cheme,/Când va fi nuntire-n cer și peste ape,/ sau în fluierul lui Decebal: „De Decebal fluier am fost făcut.../Și am rămas fluier de os de neam,/Lui Decebal să-i cânt din ram în ram."

Simțul veșniciei e ardent în noi: e zbucium nentrerupt, neputincios în fața lumii, dar neobosit în tradiție: țăranii „...strigă la copii înnebuniți,/Să sară cât au timp în veșnicie."

Românul (țăran) simte vina de a iubi, rugăciunea de a fi iertat, binecuvântarea de a dăinui în spațiul vetrei strămoșești: „Că numai dacă dărui poți să ai/Untdelemnul cuvintelor cu grai,/Cu care s-aprinzi o candelă în Rai."

Imaginea picturală a vieții patriarhale e „înrămată" între pământ (moșie/țară) sfințit creștinește și dragostea dedicată înveșnicirii prin urmași: „Țăranu-și trage plozii-n jurul lui/Și scutură poveste cu poveste/...„Țăranca cerne timpul cu o sită/ Până îl preface în făină/Apoi își urcă până la icoană/Odihna sfintei închinări."

Poezia lui George Irava sfințește tărâmul de legendă al unui neam de țărani: „Și când cu româneasca lui privire/Țăranul a trecut peste-arătură,/Începe-n brazdă o vie dăltuire/A țării, într-o nouă veșnicie."

Patriotismul renaște în poezia iraviană: „Inima țării bate-n Tricolor,/ Bate în munți, în ape și-n țărani,/Ce-și poartă-n arme sărăcia lor,/Și-n libertate glonț de suverani."/... „Așa cresc decebalii, cu dragoste-n pământ,/Țâșnind cu inima de curcubeu afară."

Volumul adună versuri ce reconstruiesc spațiul românesc, un spațiu mitic, ce are o istorie scrisă de faptele poporului simplu, la origine țărani, dar din rândul cărora s-au ridicat făuritorii istoriei, mitologiei, credinței strămoșești. Aici se află țăranul mioritic, Manole și Ana, Dochia, Burebista și Decebal, Făt Frumos, fiul Rărețoaiei...

Chiar dacă nu oferă o noutate creativă, poezia lui George Irava continuă să încânte prin alegeri și aranjamente ideatice pline de profunzime, așa cum face poetul de ani și ani!

Din rafturi de Anticariat

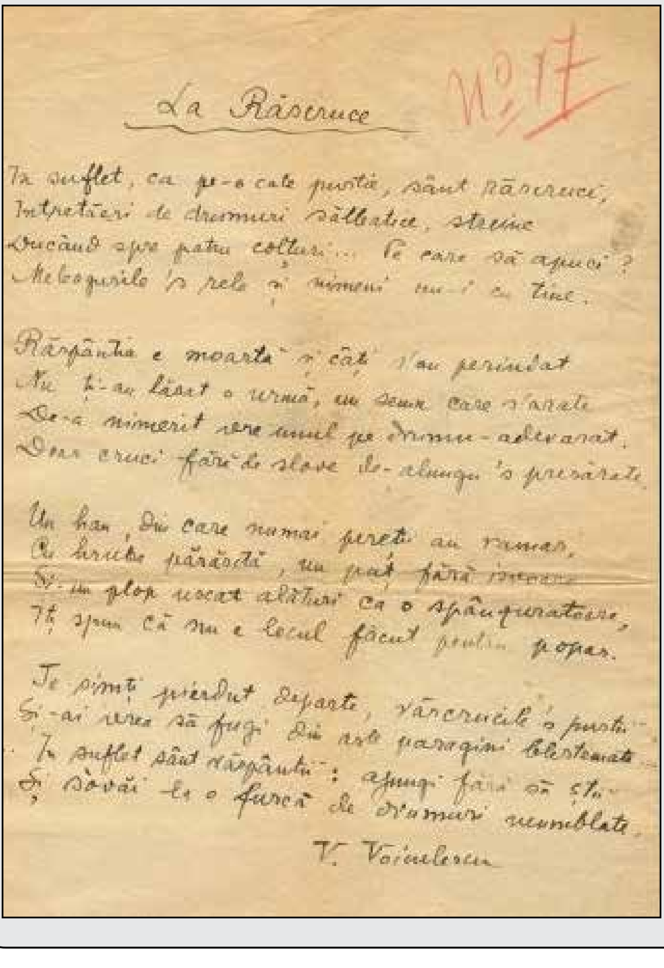

V. VOICULESCU

La Răscruce

În suflet, ca pe-o cale pustie, sânt răscruci,
Întretăeri de drumuri sălbatice, streine
Ducând spre patru colțuri… Pe care să apuci?
Meleagurile's rele și nimeni nu-i cu tine.

Răspântia e moartă și câți s'au perindat
Nu ți-au lăsat o urmă, un semn care s'arate
De-a nimerit vreunul pe drumu-adevărat.
Doar cruci fără de slove de-alungu's presărate.

Un han, din care numai pereții au rămas,
Cu hrube părăsită, un puț fără isvoare
Și-un plop uscat alături ca o spânzurătoare,
Îți spun că nu e locul făcut pentru popas.

Te simți pierdut departe, răscrucile's pustii
Și-ai vrea să fugi din aste paragini blestemate…
În suflet sânt răspântii: ajungi fără să știi
Și șovăi la o furcă de drumuri neumblate.

https://biblioteca-digitala.ro

SIMION BOGDĂNESCU

DEALUL CE DANSA NICĂIERI

„Dar niciuna nu dansa
dansul stiletului
ca Doamna Gongsun” (DU FU)

Cui îi este trist dealul ce dansa nicăieri după mine
și se uită cu râul vocalelor și pipăie stufăriș
iar mestecenii ard în sine mister argintiu
și parcă-s plute de oase, mii de plute de oase
ridicate-n picioare
tuburi de orgă, clapele unui alb fantastic pian
unde poetul chinez Du Fu stă de veghe
și-și numără liniile frunții, zbârcituri de scânduri,
și-și scrie trista poezie muzicală a propriului schelet
și regretă nemăsurabil că
„niciuna nu dansa dansul stiletului ca
Doamna Gongsun...”
Cui îi este trist poetul Simion Bogdănescu dacă nu lui
însuși, și poate, poate și lui Du Fu
căruia, lângă tristețe, i-a pus, uite,
troița din mestecăniș,
crucea dintre ponoare,
clopotele din văzduh
ruginind Dumnezeu,
un delir singuratic după Rahmaninov,
singura tăcere absolută care învăluie
dealul ce dansa nicăieri!

Cele mai recente cărți ale lui Simion Bogdănescu: *Nesfânt*, apărută la Editura Junimea, în mai 2020 și *Delir după Rahmaninov*, la Editura Timpul, Iași, 2020.

Am ales, din cea de-a doua, poemul de mai sus și un fragment din prezentarea făcută de poetul Cassian Maria Spiridon:

„Tonul liric, cum singur și-l definește, este bogdănescian*, unul ce-l va însoți și dincolo, cum afirmă testamentar:* Ai grijă să-mi pui cerneală incoloră/ de ciripit, de tril, și-un teanc de hîrtii/ ca și cum aș încerca și-n mormînt/ să scriu poezii.”

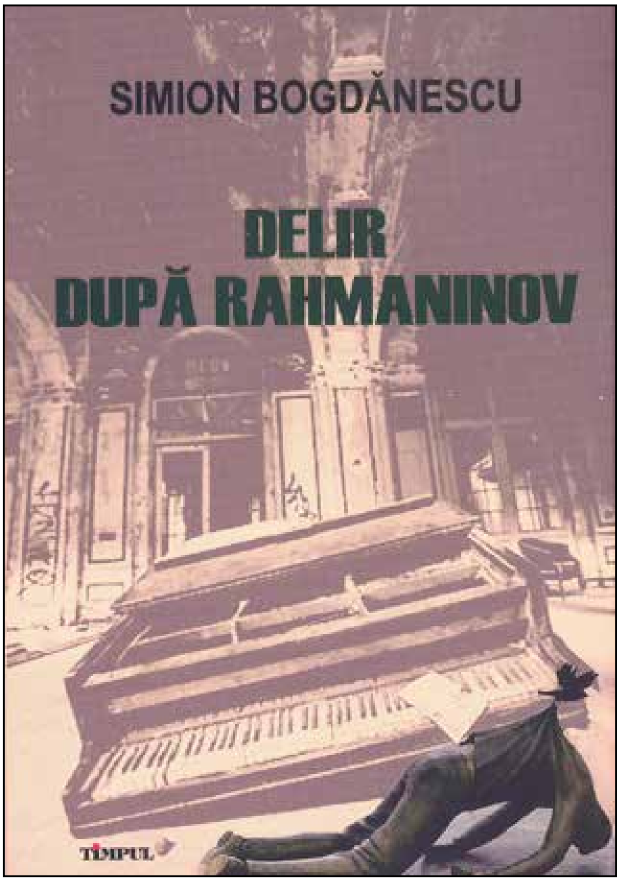

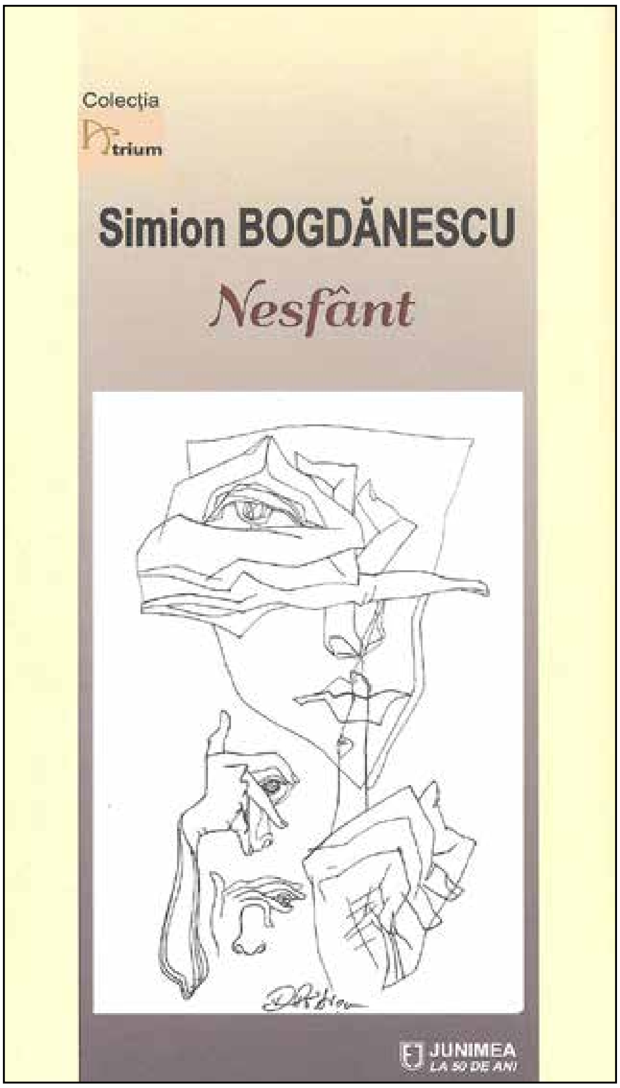

DUMITRU MERLUȘCĂ, născut la 25 septembrie 1949 în Sulța, Agăș, jud. Bacău. Poet, publicist, epigramist, cenaclist împătimit. A debutat cu poezie, în anul 1976, în ziarul „Informația Harghitei” din Miercurea-Ciuc. A publicat versuri, cronici literare și epigrame în revistele „Tribuna”, „Ramuri”, „Ateneu”, „Astra”, „Contemporanul”, „Transilvania”, „Vatra”. Tradus, cu versuri, în limba maghiară. Prezent în colecțiile „Trăinicie” și „Cuvinte întrupate” (Miercurea-Ciuc). A editat volumul de poeme „Cocorul de brumă” la Miercurea-Ciuc, în anul 1996.

ECOU DE VARĂ... AGĂȘANĂ

Demult, mai de demult, pe la nouă august una mie nouă sute șaizeci, un firav alumn, de clasa a doua spre a treia, dintr-o școală a unui cătun uitat, a fost, dimpreună cu alți fruntași ucenici, trimis într-o tabără pionierească tocmai pe la Șugura-Agăș. Acel învățăcel eram eu, și-am purtat o nostalgie indiană în inimă și-n spirit șaizeci de ani acelor două săptămâni de zile fericite ca o fermecare ce adia, șoptea, vrăjea dincolo de timp și de spațiu. Răsuna ca un ecou de vară...preindiană, agășană...

Devenit profesor și scriitor prin voia destinului, l-am cunoscut pe tânărul Dumitru Merlușcă, poet și el, în zona olteană de la Miercurea-Ciuc. Și-n vara aceasta am primit o surprinzătoare invitație din partea dumisale, întors la baștină în satul Sulța, comuna Agăș, județul Bacău. Așadar, chiar din locurile unde eu, cândva, am fost un timid taborit. Împreună și cu preotul satului, am urcat iarăși în acea vatră vrăjită de la Șugura-Agăș. Sunt mari schimbări în arhitectura taberei de odinioară, dar mișcarea arborilor și a ierburilor a rămas la fel și m-a reîntors în trecut.

Rezultatul întâlnirii ? Am reușit să-i tipărim, la Editura bârlădeană „Sfera“, cartea intitulată *Șaptezeci de poeme târzii*.

Vă propunem să-l descoperiți, citindu-l, pe poetul Dumitru Merlușcă.

S. Bogdănescu

Poet, preot, păcătos

Doarme cimitirul os pe os
În țărână îngropată carte
Preot de lumină, păcătos
Amăgit de veșnicii deșarte.

Doarme cimitirul os pe os
În țărână îngropat mister
Un edil de paie păcătos
Angajat la Hades ușier.

Doarme cimitirul os pe os
În țărână îngropată carte
Căutându-l încă pe Hristos
Un poet de ceruri se desparte.

Doarme cimitirul os pe os
În țărână îngropată carte
Mama într-un vis melodios
Duce greul morții mai departe.

Amintire

Lui Simion Bogdănescu

Ostoit poetul stă la rând
Să-și mai umple sânul de fiori,
I-a-nflorit metafora pe gând
Ca o nălucire de cocori.

Cuibărită ca din întâmplare,
O iubită plânge-n geana lui,
Pentru nenoroc și alinare
Și de dorul cine știe cui.

Ore de-ndoială descântând
Cu tristețe de pământ și lună,
A rămas copacul fremătând
Sub un clopot aspru de furtună.

Primăvara-ascunsă-ntr-un ghioc,
Răsucește plânsul în octave.
Îngerul întors din iarmaroc
Pâlpâie în păpădii bolnave.

A-nflorit metafora mireasă
Între inimă și trandafir,
Au rămas și melcii fără casă
Pe o amintire de papir.

Unde s-o sfârși menirea noastră?
Ochii plânși loviți de grea ninsoare
Și povara violet-albastră
Ce ne-apasă cerul pe spinare?

Cântec oniric

Obosit, plin de durere
M-am culcat pe pat de mere
Și-am visat c-o să mă prinzi
În lumina din oglinzi.
Și-o să-mi pui cătușele
Când or da brândușele.
Dar eu am făcut ocol
Peste prundul ars și gol.
Și-am găsit șarpe de foc
Care se rotea în loc
Și țigancă cu ghioc.
Haimana cu sânii goi
Și cu mâinile în zoi
Și-am ajuns ca să mă mir
De-a ei rochii, de-al ei fir
Împletit ca-ntr-o poveste
Din împărății celeste.
Mă privea și mă vâna
Curcubeu pe-o rămurea
Să trec prundul pe picioare
Singur nu mai am scăpare,
Și m-am încălzit puțin
La țigancă arlechin
Cuib de sare și venin
Până-n prag de dimineață
Când din cer se lasă ceață
Și din ceață cai de goană
Îmi turnau nisip pe rană.
Eram mort, eram și viu
Și cu dorul în pustiu.
Peste negură și ceață,
Bob de soare se înalță
Parcă-i jar, parcă-i argint
Parcă-s ochi care mă mint.
Dimineață în descânt
Vrăjile se rup pe rând.
Alelei, inima mea
Cum bătea și cum sălta,–
Dar nu mai puteam pleca.

https://biblioteca-digitala.ro

Săracă dragă pădure

Săracă dragă pădure,
Cum te tângui sub secure
Și nu poți să-i mai faci față
Să rămâi să ne dai viață.
Codre! Frate cu românul,
Ți-a murit de mult stăpânul
Și-ai rămas al nimănui
Uite codrul, uite-l nu-i!
Preoți fac sub cetini slujbă,
Hoții fac măcel cu-o drujbă,
Și or termina pădurea
Lăcomia și securea.

Vietăți cu blană deasă
Nu au unde-și face casă.
N-are unde cânta cucul,
Pentru lemne-am tăiat nucul.
Unde-a fost cândva pădure
N-au hoții ce să mai fure,
Și-am ajuns ca vai de noi
Îngropați de frig, de ploi.
C-a plecat pe tren aiurea
Și ozonul, și pădurea.
Jefuit la os poporul
De tâlharii cu toporul.
Eminescu, de-ar trăi,
Oare ce ar mai iubi?

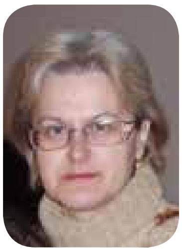

Liberă, din această toamnă, de rosturile normelor temporale, **Mirela CHICOȘ**, vreme de aproape trei decenii profesor de franceză la Liceul bârlădean de pe Dealul Morilor, s-a hotărât să guste din pâinea... poeziei… E de spus că, în taină, și-a încercat de mult pana lirică, pe care acum și-o dezvăluie. Și mai e de știut că iubirea pentru poezie i s-a transmis prin genă paternă, iar moștenirea se dovedește viabilă și de așteptat cu încredere…

POVESTE DE DRAGOSTE

Am privit din doi in doi,
Cornul lunii să-nconvoi
Ca pe-un balansoar de ceară.
Te-am pierdut, mi-e dor, e seară…

Și-am iubit din da în nu...
Timpu-n ornice tăcu…
Și-am urât din nu în da,
Maica-n pântec mă chema…

Și-am pierit din azi în mâine
Într-un pumn, c-un colţ de pâine...
Te-am dorit o zi și-o... Viață.
Tu, un clovn, eu, o paiață.

Huși, 22 aprilie 1986

*** * ***

Cred că povara cea mai grea sunt ... EU.
Cu numele, cu gândul, cu cuvântul
Pe care mi le-a dat, în zorii vieţii mele, un blând evreu
Amestecând, pe maluri de Iordan, Tora cu Dumnezeu.

Iunie 2005

CARMINA

Un car de zurgălăi, nămeți și nenoroc
Trecea din toamnă-n iarnă, pe ulițe dosite.
Amurg în vinete broboade îi cată în deochi
Frunzișului cu palmele-n rugină răstignite…
Pribeagul se întoarce de unde a plecat,
Scriindu-și iertăciunea pe-un vechi bilet de tren
Cu care poposise, ursuz și-ngândurat,
În trupu-i chinuit, un ultim, crud blestem.

Ne răspândim în patru puncte cardinale.
Patru clepsidre necuprinse-n catalog…
Mă înconvoaie viața strunită- n balamale
Ce scârțîie-nfundat în lipsă de-epilog.

Huși, 1988

TATEI

Te-ai dezrădăcinat din viață și ai plecat.

Şi îngerii din Raiuri au plâns şi-au amuţit
Şi zarurile Sorţii în zori s-au slobozit,
S-au răsfirat şi ai pierdut pariul.
Era un joc atât de simplu, dar crud şi necinstit…
Un joc de-a viul şi neviul
Încât te-ai zăpăcit, l-ai acceptat din joacă…
Crezând că-i doar un joc de-a v-aţi-ascunsea
În zori, când pâinea în cuptoare începe să se coacă,
În zori, când norii-n ceţuri se hârjoneau de-a prinsea.

⟶

https://biblioteca-digitala.ro

Nu ştiu de eşti ori nu prin preajma mea,
Nu te mai pot atinge, nu te mai pot întoarce,
Iar bolta se-ntăreşte de stele şi e grea
Şi fire nevăzute acelaşi Timp le toarce.

Acelaşi Timp parșiv, cu caierul în brâu
Îți desenase zori alburii și asfințituri roșii
Dar fusul a-nțepenit. Și-n lanuri mari de grâu
Se-aud, tânguitor, cum cântă de trei ori cocoșii !

26 octombrie 2001

* * *

Jos ? Sus?
O stea a apus!
Sus? Jos?
Te-am mințit frumos , tată, tată,
Că te-om învia și te-om îmbăia
În lacrimi de rouă…
Că drag ne-ai fost nouă!
Mări de-ai veni, te-om împărtăși
În pulberi de stele, în jocuri de Iele
Jos? Sus?
Ochi largi de Iisus.
Că Viața-I și-n Moarte!
Și-n Moarte-ncap toate !
Bine și Rău,
Ocnaș și Călău,
Perle, Bălegar,
Împărat, Pescar,
Sublim, Mârșăvie,
Înțelept, Nebunie,
Creştin și Ateu…
Unde-i sufletul Tău, Marie?
Jos? Sus?
Pe-o Golgotă-i pus…
Pe-o cruce-i străpuns
Şi de nimeni plâns.
Sus? Jos?
Te-am mințit frumos
Că te-om duce acasă,
Tată, Tată!
Dar Ţeasta-i crăpată,
Crucea-i dărâmată, Lumea-i neînviată…
ELI, ELI, LAMA SABACHTHANI!
TATĂ! MARIE!
Dragi mi-aţi fost voi mie!
Tată, tată,
Jos e Niciodată…
Marie, Marie !
Sus e Veşnicie…

Bârlad, 15 iulie 2003

IOANA DOR

Numai copila…

Simt cum mă despletește dorul
Și mă destramă sub stejarul
Care-a vegheat atâta vreme
Copilăriei mele harul.

La umbra lui eu împletisem
Cununi cu flori nemuritoare;
Din margarete îmi pusesem
Brăţări şi flori la cingătoare.

Pe mieii albi îi tot privisem
Urcând pe dealul plin de soare
Și toată firea-mi înflorisem
Ca într-un strai de sărbătoare.

Hai, împletește-mi, viață, iarăși
Trăirile de altădată
Să simt pământul pe sub talpa
Piciorului desculț de fată!

S-alerg prin iarbă și prin grâie
Să sar în râul plin de pietre
Să înnoptez hai-hui pe drumuri
De nostalgie, de regrete.

Aceleași ramuri își întinde
Stejarul peste-un colț ce suie.
Numai copila pe alee
Atunci era și-acuma nu e.

Provocare

Pătrundă-n pielea udă
Cuvintele-ţi şoptite,
Necuvântate gânduri
Doar mie să le spui
Și ia-mă-n brațe intim
În dulcea-ți provocare
Cu gura-ți mută tâmpla-mi
S-atingi c-o sărutare.
Apoi, cuprinde-mi trupul
Cât poți strângând de tare
Să simt că mă cutremur
De-a ta îmbrățișare,
Și-n haina Afroditei
Aruncă-mă în mare…

https://biblioteca-digitala.ro

LUMINIȚA COJOACĂ

FUGA DIN ÎNGERI

Lacrimei barbare, preoții-i vor smulge
Amintiri banale, zîmbete și miei
Curve criminale peste gînduri albe
Pururea vor scurge curgerea de lei

Între noi, femeie, se zidesc biserici
Dumnezeu din carne merge înapoi
Îngerași de cîrpe se trezesc bezmetici
Lumea îi împarte în magi și eroi

Universuri calde se adună sfinte
Moartea își salvează nașterea din zei
Ursitoarea vieții fabrică veșminte
Întru amintirea facerii de lei

ALEXANDRU POPESCU PRAHOVARA

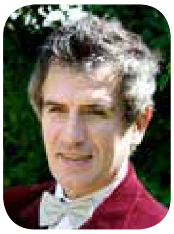

DESCÂNTEC

Mamă sfântă
Mamă una
Te încântă-n
Raze luna!

Mamă strună
Și avânt
Mamă bună
De cuvânt!

Răbdătoare
Fără-un pâs
Mamă soare
În surâs!

Mamă tandră
Mamă sumă
O mixandră
Te-mparfumă!

Mamă gravă
Mamă șagă
Mamă slavă
Mamă dragă!

Mamă dulce
Mamă rai
Nu te duce
Mamă, stai!

Mamă blândă
Mamă-adâncă
De secundă
Și de stâncă!

Mamă taină
Neumbrită
Vatră faină
Pentu pită!

Oxford, Adormirea Maicii Domnului, 15 Gustar 2020

MIRCEA COLOȘENCO

MOTANUL AMORAL

Motanul s-așeză colac în pat,
iar ochii săi cei verzi buni la descânt –
oglinzi în care moartea s-a răsfrânt –
aveau un aer blând, nevinovat.

Sub locu-i de odihnă întreruptă,
zăceau în sânge urme de festin:
lăbuțe, oase, cap și intestin,
precum și semne vagi de mare luptă.

Morala este amorală
în sfânta lume animală.

CUCUL ȘI PITULICEA

Sosise toamna, vremea zborului de rămas bun,
și Pui-de-Cuc, crescut în cuib de Pitulice,
nu se da dus din puful cald, fiind ferice.
Părinții lui cei vitregi îl mai hrăneau, nebuni...

Când au venit din nou cu demâncarea,
nu-l mai găsiră-în cuib și nici aiurea.
L-au căutat cu grijă, răscolind pădurea,
dar nimeni nu le-a spus că s-a nuntit cu zarea.

Dragostea de părinte
n-are câteodată minte.

SEMNAL EDITORIAL

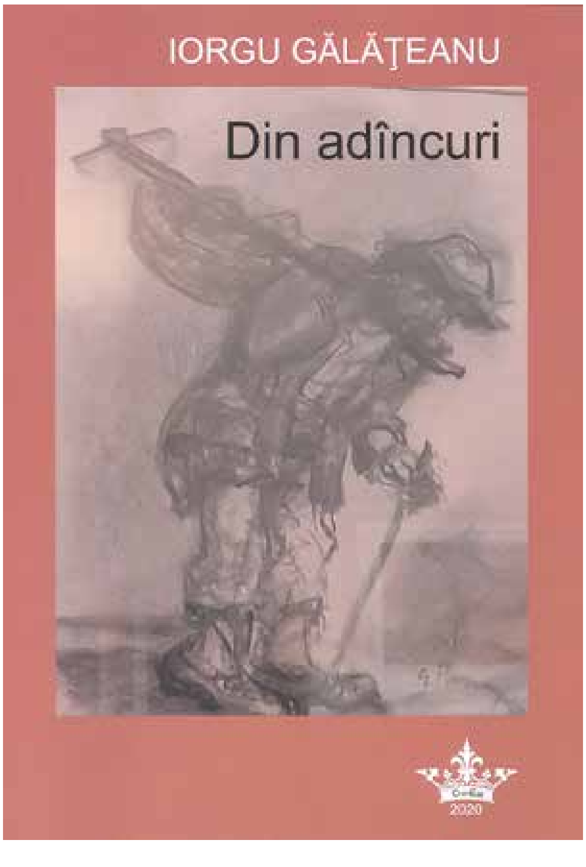

TEODOR OANCĂ

DEZLEGARE LA PEȘTE

Recunosc că Sandu are darul de a trece cu ușurință peste unele necazuri. L-am întâlnit ieri cam posomorât.

-Ce ai ? l-am întrebat, văzându-l că nu e în apele lui.

-Nu mai văd bine. Și pe tine te văd dublu.

-Cum așa?

-Adică te văd multiplicat în doi.

-De când?

-De câteva zile. Văd două linguri când e să duc lingura la gură și nu știu care e a bună.

-Ești pus pe șotii.

-Nu glumesc. Nu vezi că țin un ochi închis ca să te văd într-un singur exemplar?

-Mă minunezi.

-Păi eu ce-ți spun? Mă gândeam că dacă mă ține starea asta multă vreme, când voi ajunge la Poarta Raiului, în loc să văd o poartă, o să văd două și n-o să știu pe care să intru.

-Le iei la rând, i-am spus mai mult râzând.

-Și dacă scrie: Reveniți. Sunt la pomană.

-Aștepți. N-ai încotro, dacă vrei să ajungi acolo.

-Și dacă între timp vine unul să-și vâre coada?

-Tu crezi că Iadul e vizavi de Rai?

-Nu știu, că asta n-am aflat nici pe Google.

Am râs amândoi cu poftă. Dar situația cu imaginea dublă e adevărată.

-Știi ce, Sandule, tot răul e spre bine.

-Cum așa?

-Când o să vină pensia, o s-o vezi dublată.

-Așa cum ne-au promis-o ăștia de la guvernare?

-Nu chiar așa. Ăștia de care zici promit că vor respecta legea, că banii sunt în buget...

-Foarte bine. Înseamnă că vederea o să mă ajute bine...

-Dar dacă între timp se modifică legea și atunci o vor respecta pe cea nouă? Asta înseamnă că n-o să mai vezi pensia pe care o aștepți. Te vei convinge când o să iei banii la numărat și o să te uiți la ei cu un singur ochi, ca să fii sigur pe ce vezi.

-Cu tine n-o scot la capăt.

-Nu cu mine, ci cu Guvernul. Și nu cu Guvernul ăsta, ci cu cel care ar fi vorba să fie dacă le va ieși pasența, cum își doresc unii de ceva vreme. Eu zic să-ți iei o trimitere de la medicul de familie și să te duci la un oftalmolog să te vadă. Rezultatul va fi că vei vedea pensia atât cât ți-o numără factorul.

-Bine, bine, dar tu crezi că nu ni se vor majora pensiile?

-Pentru așa ceva și pentru multe altele ar putea fi bani destui în buget, dar numai dacă și-ar continua producția IMGB-ul, Republica, Timpuri Noi, Tractorul Brașov, Electroputere Craiova, Hidromecanica, Semănătoarea... Lista e foarte lungă.

-Ce tot vorbești? Pe astea nu le mai vede nici dracul. Acum se dorește să se șteargă și din memoria noastră. Unde ne-o fi fost mintea la vremea aceea?

-La vremea aceea de care zici au fost destui care n-au văzut dublu, cum vezi tu acum, ci înmiit în favoarea lor. Parcă a fost dezlegare la pește ca în timpul postului. Hămesiți, să nu rămână nimic în urmă. Și totul părea firesc. În privința asta a existat un entuziasm bine regizat.

-Știu, că urmăream ziarele.

-Nu s-a revoltat nimeni, chiar dacă disponibilizările se derulau în țară cu miile pe lună. Totul era impus ca politică de stat. S-a mizat pe educația primită anterior, potrivit căreia statul e suveran. El și-a luat rolul în primire, promovând sarabanda privatizărilor în regia cunoscută.

- Dezlegarea la care ai făcut aluzie figura nu numai în calendarul intern, ci și în cel extern.

-Ai dreptate. Dacă acum amintești de subiectul acesta, riști să fii etichetat cu tot felul de vorbe și să ți se spună, dacă ți se spune, că faptele s-au prescris. Subiectul a devenit tabu. Dar acțiunea continuă și acum, nu în mod haotic cum s-a întâmplat, ci într-un fel mai rafinat.

-Care?

-Listarea la bursă. Deja sunt cunoscute multe din intenții. Urmează să apară într-un program de guvernare, sau, mai simplu, într-o Ordonanță de Urgență.

-Văd că tot acolo ajungem.

-Nu se dorește altfel. N-am avut stare până n-am dat de pomană tot ce era de preț. Sudoarea atâtor generații, dar și ce ne-a dat Dumnezeu în subsolul țării și pe versanții munților. Cine s-a mai gândit la consecințe? Eu cred că mulți ne-au râs în nas când rosteau în sinea lor Bogdaproste sau Dumnezeu să primească. Dar Dumnezeul lor e în bănci naționale și multinaționale.

-Tu ce crezi, Tache, o să mă fac bine?

-Dacă o să ne facem bine? Sandule, să fii convins că Iadul e vizavi de Rai.

SEMNAL EDITORIAL

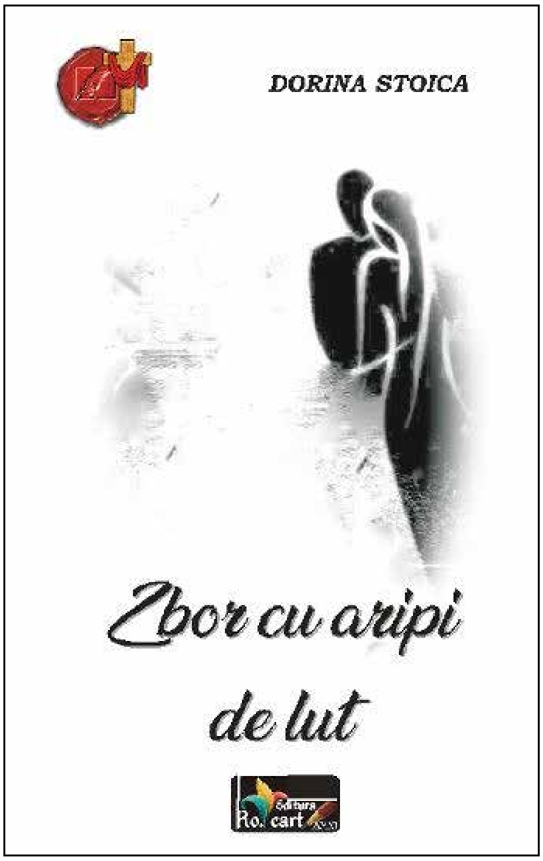

SIMION BOGDĂNESCU

PE O CORABIE TREAZĂ

Traducătorii bârlădeni de lirică şi proză universală, mai ales din sfera franco-romanică, structurează o sferă de admirație …

Ca o încercare de „echilibru între antiteze“ (I. Heliade Rădulescu), în anul 2019, la Editura bucureşteană Coresi Publishing House, a apărut o antologie de poezie din literatura universală tradusă din engleză, intitulată „Florile lumii în siajul navei“ al cărei autor este Petru Dimofte. Care n-a tradus „Corabia beată“ a lui Rimbaud, dar a stat pe o corabie trează şi a tradus în nopțile de cart…Este o cărămidă masivă din zidirea Ierihonului sau din idealul zid de la Troia, dacă n-ar fi un puternic zid de apă lunatic zburător prin îndrăzneala de a crea o imensă maree în şi din poezia lumii. Adus în fața minții noastre printr-un efort colosal, pe parcursul multor valuri de ani, gestul poetului traducător se explică astfel : „Siajul este urma lăsată în apă de o navă în mişcare. Fascinat de semnificația metaforică a acestei imagini, bârlădeanul Petru Dimofte, căpitan de cursă lungă, traducător de poezie deosebit de înzestrat, creează siajul minții şi al sufletului său, navigând prin mările nesfârşite ale Poeziei universale şi lăsând în urma sa versiunea în limba română a mii de poeme“.

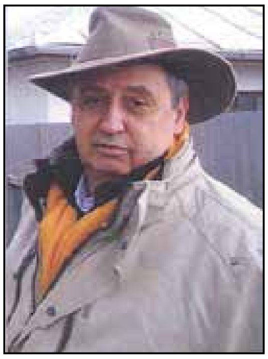

Sunt peste 130 de autori cu poeme clasificate de traducător în următoarele secvențe tematico-lirice: 1.*Despre mare şi oamenii apelor ; 2. Lumina ta şi a celorlalți ;* 3.*Muzică, mister, magie, credință ; 4.Dragostea şi toate alea ; 5. Dincolo şi altminteri ;* 6.*Meritând vinul ;* 7.*Anotimpuri şi peisaje ; 8.Curaj, eroism, prietenie, patrie, civism;* 9. *Tot acel trecut ; 10. Despre lucrurile simple esențiale ;* 11.*Viața văzută altfel sau între râs şi plâns ;* 12. *Atitudini, cinisme, ironii, sarcasme;* 13. *Despre moarte ; 14. Înțelepciunea şi filozofia dulce-amară a vieții ;* 15. *Cu degetul la tâmplă sau vorbe subțiri şi vorbe-n dungă ;* 16. *O anume tristețe ; singurătate ; urâtul vieții;* 17. *Balade.*

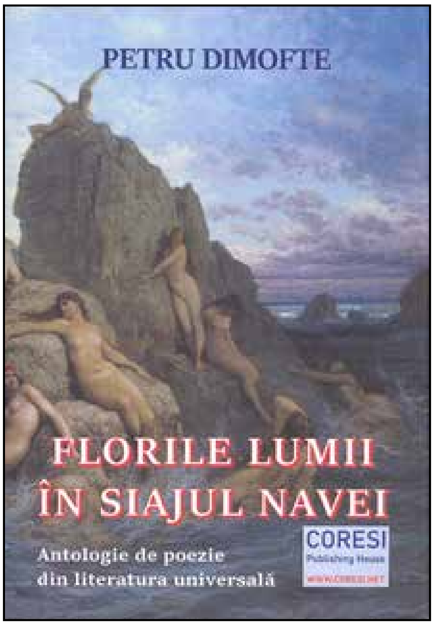

Îl ştiu din perioada liceului, când scriam poezii şi participam împreună la olimpiada de limba română, faza județeană. M-au impresionat la el dăruirea, hărnicia şi dragostea de marea poezie, pe care acum a transpus-o în viziunea sa prin intermediul versiunilor de limbă engleză. În egală măsură, impresionează siguranța gustului estetic şi credibilitatea echivalențelor date în limba românească poeticească :

M-am gândit la tine şi la tot ce-a fost frumos şi ai iubit,
Plimbându-mă singură de-a lungul plajei cu nisipuri moi ;
Am ascultat talazurile care băteau ca şi atunci, egal, în maluri,
Cu-acelaşi sunet ştiut şi îndrăgit cândva de amândoi.
În jurul meu ecoul lovea-n dunele înalte, dincolo de mine ardea
Argintul sclipitor şi-nfrigurat al mării sub razele de lună.
Noi doi vom trece prin nenumărate morți şi mii de vieți
Până când vom mai asculta din nou acelaşi sunet împreună.

M-am gândit la tine,
Sara Teasdale (1884-1933)

Toți sunt risipiți în lume, toți s-au dus,
Casa e-închisă şi tăcută:
Nu mai e nimic de spus.
Prin peretele ruinat, distrus,
Un vânt rece şi neprietenos strănută:
Toți sunt risipiți în lume, toți s-au dus.
Nu-i nimeni pe-aici, dispus sau indispus,
Să-ți spună ceva cumplit sau de Doamne-ajută;
Nu mai e nimic de spus.
De ce-am mai rămâne noi, un biet surplus,
În ținutul amar al florii de cucută?
Toți sunt risipiți în lume, toți s-au dus.
Suspinele noastre nu se-aud şi parcă nu-s,
Iar pentru ei sunt o necunoscută:
Nu mai e nimic de spus.
E jale, ruină, toate-s la apus
În casa de pe deal, cândva plăcută –
Toți sunt risipiți în lume, toți s-au dus:
Nu mai e nimic de spus.

Casa de pe deal,
Edwin Arlington Robinson (1869–1935)

După numărul de poeme traduse, pare că preferințele traducătorului merg către chinezii Du Fu, Li Bo, Wang Wei, persanii Hafiz şi Rumi, americanii Walt Whitman, Emily Dickinson, Sara Teasdale, portughezul Fernando Pessoa, irlandezul William Butler Yeats.

Noi nu-l putem judeca după echivalența *poem original-poem tradus*, nici după varianta *poem original-poem tradus- poem retradus*. Totuşi, prin talentul său de a recrea mişcările sonice şi structurile topice în mărirea sugestiei şi-n polivalența semnificațiilor, prin capacitatea de a se adapta diverselor sufluri poetice, multiplelor ecouri din entropice egouri lirice, îl putem legitima – şi ne-a convins ! – ca pe un redutabil traducător român.

Căpitanul de cursă lungă Petru Dimofte nu mai călătoreşte pe mări şi oceane, dar continuă să viseze şi să trăiască pe aceeaşi corabie trează a închipuirii.

Îl aşteptăm, însă, şi cu versuri originale…

https://biblioteca-digitala.ro

PR. NICOLAE DASCĂLU

UN OMAGIU POSTUM, ÎN LOC DE O ANIVERSARE

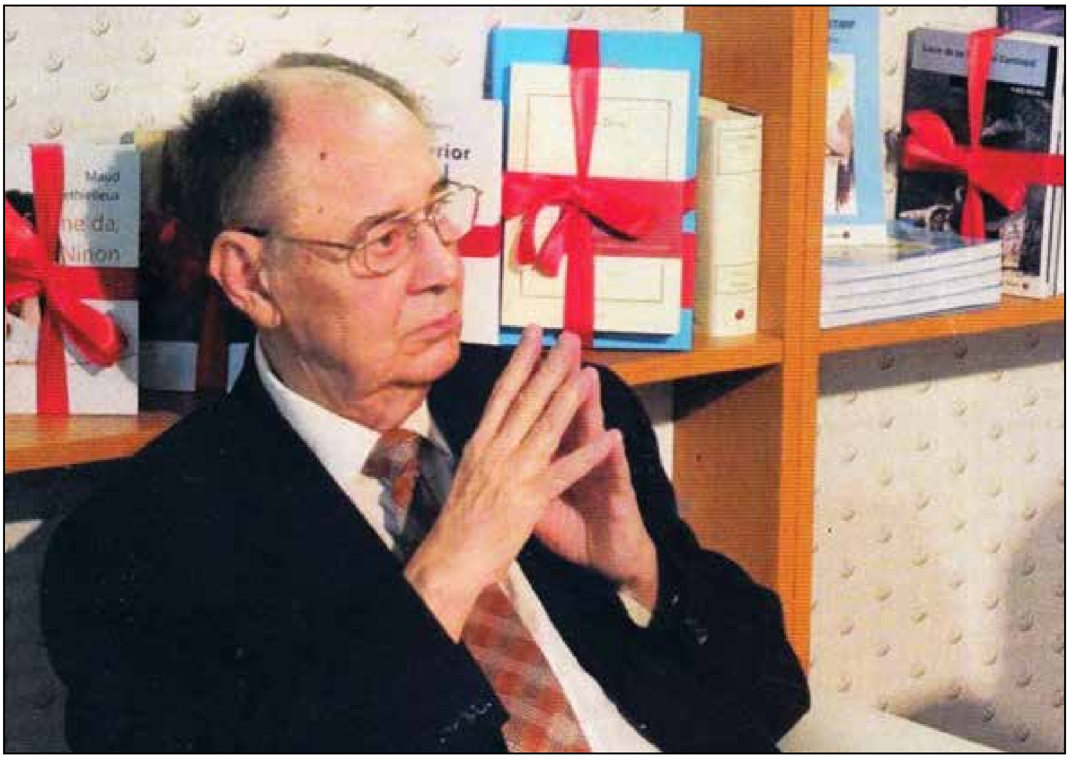

Academia Bârlădeană se pregătea să-și sărbătorească președintele de onoare, medicul și scriitorul C.D. Zeletin, la jumătatea lunii aprilie. Însă Dumnezeu l-a chemat la veșnica odihnă cu două luni mai devreme, înainte de a trece pragul vârstei de 85 de ani. Cu seninătatea omului înțelept, cumpătat asupra anilor vieții pământești, el cugeta adesea asupra unei vorbe din bătrâni: 60 sunt cuveniți, 70 sunt dăruiți, 80 sunt chinuiți, iar 90 sunt miluiți...

Primul număr al revistei *Academia Bârlădeană* pe anul 2020 a devenit astfel din omagiu la aniversare un număr *in memoriam* C.D. Zeletin. Pe coperta I, sub chipul cărturarului poet și eminent profesor de medicină, mentor al renașterii societății literar-artistice bârlădene, este înscrisă o rostire a sa cu puternice vibrații spirituale, inspirată de un cunoscut canon de rugăciune din Postul Mare: „Suflete al meu sfios și leneș, fă semnul Sfintei Cruci de câte ori simți nevoia. Va veni o vreme când poate vei vrea să-l faci, dar mâinile îți vor îngheța pentru totdeauna...".

Credința creștină a fost firul de lumină cu care fiul de preot din Moldova de Sud a înfruntat în anii tinereții umilințele regimului comunist, iar în anii senectuții și-a orânduit cu chibzuință buna chivernisire a talanților dăruiți de Dumnezeu cu generozitate. Sunt adunate în cele 44 de pagini ale revistei evocări, venind din patru perspective: din partea medicilor, colegi de breaslă, a scriitorilor și criticilor literari, a familiei naturale și a familiei culturale, Academia Bârlădeană. Totodată, responsabilii editoriali, Elena Popoiu și Simion Bogdănescu, acordă locul central seniorului comemorat, paginile fiind ilustrate cu fragmente din creațiile sale și cu trimiteri la cele 7 volume de *Scrieri* publicate de Editura Spandugino din București.

Într-un articol extins, de patru pagini (pp. 4-7), prof. univ. Radu Șerban Palade, membru titular al Academiei de Științe Medicale din România, prezintă un tablou detaliat al vieții și operei celui mutat la veșnicie: „Prof. univ. dr. Constantin Dimoftache/ Scriitorul C.D. Zeletin". Profesor universitar cu o bogată activitate în domeniul biofizicii, cu pseudonimul literar C.D. Zeletin (explicarea alegerii o avem și în revistă), scriitorul s-a afirmat în literatura națională prin creație poetică, eseuri, memorialistică, apoftegme, traduceri din lirica universală, între care, deosebit de apreciate, *Sonetele* lui Michelangelo și *Florile Răului* de Charles Baudelaire. În pagina 11 sunt inserate cuvinte de apreciere ale unor cunoscute personalități ale culturii românești asupra creației literare a medicului-scriitor, din familia spirituală a lui Vasile Voiculescu: Tudor Vianu, Perpessicius, Al. Philippide, Tudor Arghezi, Geo Bogza, Șerban Cioculescu, Alexandru Balaci, Ștefan Aug. Doinaș, A.E. Baconsky, Solomon Marcus, Viorel Cosma, Ovidiu Drimba ș.a.

Fragmente din confesiunile înțelepte ale scriitorului, transcrise din emisiunea de televiziune „Profesioniștii" a Eugeniei Vodă, se împletesc cu amintirile emoționante ale surorii Gabriela și ale nepoților, trăind acum pe pământ

https://biblioteca-digitala.ro

american, rememorând prin timp pe *Nanu Dada*, dar și ale dr. Al. Popescu Prahovara, discipol al celui care spunea despre sine cu autoironie: „Medicii mă iau în considerație ca scriitor, iar scriitorii ca medic, și eu mă simt în prăpastia dintre ele... Noroc de deliciile arheologice ale surpăturii”.

Într-un studiu dens despre opera celui omagiat, în care identifică drept trăsătură a personalității armonia (pp. 8-10), scriitorul Theodor Codreanu conchide: „În toate *Scrierile* lui, C.D. Zeletin conturează, încă de pe acum, imaginea unuia dintre ultimii mari cărturari și creatori din generația ‘60, model exemplar de care cultura noastră are atâta nevoie, într-o vreme de confuzie și degradare a valorilor spirituale”.

Cu siguranță, *Academia Bârlădeană* va păstra cu recunoștință chipul acestui mare om de spirit și va contribui la cultivarea operei sale în rândul tinerei generații.

Lumina, 20 mai 2020

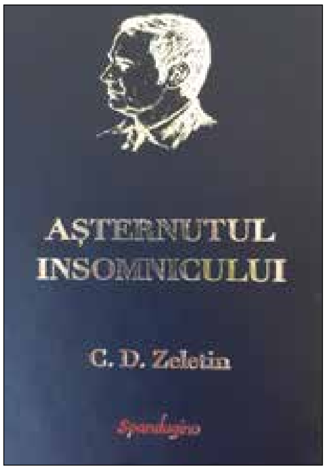

Ultima carte a lui C. D. Zeletin apărută la Editura Spandugino.

VIAȚA ACADEMIEI

- urmare din pagina 2 -

14 iulie. Trei dintre participanții la sărbătoarea francofiliei: Elena Monu, Corina Dimitriu Panaitescu, Mirela Chicoș, deținătoarea Diplomei de Excelență pe 2020.

A urmat lansarea revistei *Francophilie Roumaine* 2020, prezentată de Elena Popoiu. Coordonatoarea numărului a spicuit din conținutul revistei omagiind memoria lui C.D. Zeletin, apoi a citit cuvântul trimis de doamna Lavinia Spandonide care evocă personalitatea marelui dispărut, considerat unul dintre ctitorii de seamă ai editurii și subliniază privilegiul pe care l-a reprezentat lucrul împreună la realizarea seriei de *Scrieri*. Elena Popoiu a anunțat apoi că Diploma de Excelență în Francofonie pe anul 2020 a fost atribuită doamnei Mirela Chicoș, care a servit cu fidelitate, mai bine de două decenii, la catedră, cauza limbii și culturii franceze. Câte un exemplar din volumele primite în dar de la Editura Spandugino le-a fost oferit doamnelor profesoare Corina Dimitriu Panaitescu, Mirela Chicoș și Mihaela Chifani.

În Grădina Copou din Iași, noul sediu al Editurii Junimea și al revistei Scriptor.

Ziua Francofoniei s-a încheiat frumos cu un *rendez-vous des amis*, găzduit, cu *regală* generozitate, în fiecare an, de familia Adriana și Gabriel Penciu, la proprietatea lor din Zorleni, într-un decor cu sugestive simboluri ale sărbătorii.

Joi, 6 august 2020, Iași. La ora 16.16, ora consacrată pentru reuniunile Clubului Junimea-Scriptor, în Parcul

Librăria Cezar Ivănescu și inscripția ei blazon.

https://biblioteca-digitala.ro

Copou, în fața sediului instituției, a fost inaugurată Librăria *Cezar Ivănescu*, clipa de vârf a manifestării ce a cuprins semnale editoriale, lansarea revistei *Scriptor* nr. 7/8 și a *Catalogului Junimea*. Amfitrioni: Simona Modreanu și Lucian Vasiliu. Ca mereu, Academia Bârlădeană a fost invitată. A fost reprezentată de scriitorul Simion Bogdănescu și a trăit în chip special momentul dedicat poetului, în chiar ziua nașterii sale (6 august 1941). Librăria etalează cărți apărute recent, în cele 22 de colecții editoriale. Concluzia noastră: *Don Cezar* s-ar fi simțit acasă în Librăria lui.

Marți, 18 august 2020, ora 11.00, în grădina primitoare de la Casa Veche, acolo unde, între anii 1966–1968, a locuit poetul Cezar Ivănescu, a avut loc reuniunea Academiei Bârlădene închinată memoriei lui C.D. Zeletin, la împlinirea a 6 luni de la trecerea sa la cele veșnice. A fost lansat volumul *C.D.Zeletin 85. Omagiu Călugărului Alb*, gândit și pregătit în mare măsură de autor. Tipărită la Editura Sfera din Bârlad, cartea a fost îngrijită de o echipă formată din cinci membri ai Academiei Bârlădene: Elena Popoiu, Simion Bogdănescu, Elena Monu, Cătălin-Andrei Teodoru, Alexandru Popescu Prahovara. Materialelor incluse în dosarul pregătit de autor li s-au alăturat altele ale colaboratorilor, între care membrii familiei, cu texte, documente și imagini privitoare la C. D. Zeletin. În cuvântul său, Elena Popoiu s-a referit la cele cinci luni de lucru la carte, principala dificultate întâmpinată fiind una psihologică: gândit ca omagiu, *C.D. Zeletin 85* a devenit un *In Memoriam*! Mai aveam atâtea întrebări de pus, atâtea completări ori precizări de informații de cerut… iar telefonul lui C.D. Zeletin nu ne-a mai răspuns... Din creația lirică a lui C.D. Zeletin, Elena Popoiu a ales să citească poezia *Musica aperta*. Simion Bogdănescu a vorbit despre valoarea literară și științifică a operei zeletiniene și a decelat semnificații majore prezente în metafora simbol a titlului, inspirată din viziunea părintelui Arsenie Boca: viața însăși a lui C. D. Zeletin s-a identificat cu asceza *Călugărului Alb* și a „călugărilor încinși cu vânt”, pentru că a trăit exclusiv pentru cunoaștere, cercetare și creație. Despre carte și despre personalitatea celui omagiat au vorbit, de asemenea, prof. Vasile Cîrcotă și Măndița Coloșenco, iar Elena Monu s-a referit la ce urmează a se derula în organizarea Academiei Bârlădene.

Președinta Academiei Bârlădene, Elena Monu și poeta Ioana Dor.

Luni, 24 august 2020, ora 11, la sediul Primăriei Bârlad, Academia Bârlădeană a fost invitată la manifestarea consacrată împlinirii a 200 de ani de la nașterea lui Al. I. Cuza. Scopul manifestării a fost prezentarea unui basorelief al domnitorului, conceput după opera sculptorului Pavel Mercea și realizat de Asociația „Frontiera Gălățeană“, în parteneriat cu Asociația Culturală „Tomis“ și cu sprijinul Primăriei Bârlad. Elena Monu a intervenit în dezbatere cu argumente care dovedesc că Bârladul a fost, după cum s-a exprimat doamna Elena Cuza în scrisoarea de mulțumire trimisă bârlădenilor, în iunie 1873, „patria iubitului meu soț“. Președinta Academiei Bârlădene a insistat asupra unui document aproape necunoscut, descoperit de istoricul ieșean Aurica Ichim în Arhivele orașului Viena, în care Bârladul este inserat ca locul nașterii fostului domnitor. Elena Monu a primit în dar, pentru Academia Bârlădeană, unul din cele șase exemplare ale basoreliefului.

Prezentatorii cărții: Elena Popoiu și Simion Bogdănescu

ACT DE DONAȚIUNE

Nr. 30057 din ziua douăzeci și patru a lunii lui Gustar, anul 2020

În semn de recunoștință față de făuritorii istoriei neamului românesc, la împlinirea celor **200 de ani** de la nașterea Domnitorului Unirii Principatelor, **Asociația „Frontiera Gălățeană”**, în parteneriat cu **Asociația Culturală „Tomis”, filiala Galați** și cu sprijinul Primăriei Bârlad, au purces la sărbătorirea bicentenarului nașterii lui **Alexandru Ioan Cuza**, prin evocarea personalității acestuia și multiplicarea basoreliefului care îl reprezintă pe **făuritorul României Moderne**, în șase exemplare cu diametrul de 700 mm, ce vor fi donate următoarelor instituții bârlădene:

- **Casa Memorială „Alexandru Ioan Cuza”;**
- **Liceul Tehnologic „Alexandru Ioan Cuza”;**
- **Casa de Ajutor Reciproc Pensionari „Elena Cuza”;**
- **Unitatea Militară 01458 Bârlad;**
- **Academia Bârlădeană;**
- **Poliția Locală Bârlad.**

Basoreliefurile, a căror valoare artistică totală este estimată la **9.600 lei**, sunt concepute după opera sculptorului **Pavel Mercea**, iar matrița, proprietate a Asociației „Frontiera Gălățeană”, este realizată de profesorul **Mugur Vrînceanu**, șeful catedrei de arte din cadrul Liceului de arte „Dimitrie Cuclin” Galați.

Baza logistică a fost pusă gratuit la dispoziție de Asociația „Frontiera Gălățeană”, care a suportat costurile materialelor, iar ținuta specifică perioadei lui Alexandru Ioan Cuza, prezentată la eveniment, aparține Asociației Culturale „Tomis”, filiala Galați.

Prin acest gest simbolic, ne alăturăm eforturilor Primăriei Bârlad de punere în valoare a personalității **Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, născut la Bârlad în ziua de 20 martie 1820**, în vederea dezvoltării sentimentelor patriotice și cunoașterii istoriei poporului român.

Donația nu a fost posibilă în ziua de naștere a Domnitorului, 20 martie, din cauza stării de urgență decretată pe fondul pandemiei virale din acest an, când întrunirile publice erau total interzise.

Prezentul act de donațiune a fost întocmit în trei exemplare, unul pentru arhiva Asociației „Frontiera Gălățeană”, unul pentru arhiva Asociației Culturale „Tomis”, filiala Galați și unul pentru arhiva Primăriei Bârlad, care va înainta câte o copie instituțiilor beneficiare.

Donator	Donatar
Asociația „Frontiera Gălățeană”	Municipiul Bârlad
Președinte	Primar
Col. r. Didel Bădărău	Av. Dumitru Boroș

https://biblioteca-digitala.ro

V. I. POPA 125

Manifestare omagială

Miercuri, 29 iulie 2020, în satul **Dodești**, s-a înfăptuit prima etapă a proiectului Academiei Bârlădene, *V.I. Popa 125*, în colaborare cu Consiliul Județean Vaslui, Biblioteca și Primăria comunei Dodești. Primiți de gazde cu pâine și sare, invitații veniți din Bârlad, Huși și Vaslui s-au oprit cu emoție în fața bustului lui V.I. Popa, operă remarcabilă a sculptorului Cristian Pântea. Scriitorul Mihai Apostu, directorul bibliotecii, organizator și moderator al evenimentului, i-a prezentat pe susținătorii comunicărilor înscrise în program: Lina Codreanu, Theodor Codreanu, Elena Monu și Simion Bogdănescu (vezi pp. 5-11). Din partea Consiliului Județean, a vorbit domnul Vasile Mariciuc. Celor prezenți le-au fost oferite exemplare ale numărului 1/ pe 2020 al revistei noastre, precum și ale volumului *Victor Ion Popa, artistul și criticul plastic*, tipărit în mai 2015, la Editura Sfera, cu prilejul Centenarului Societății noastre.

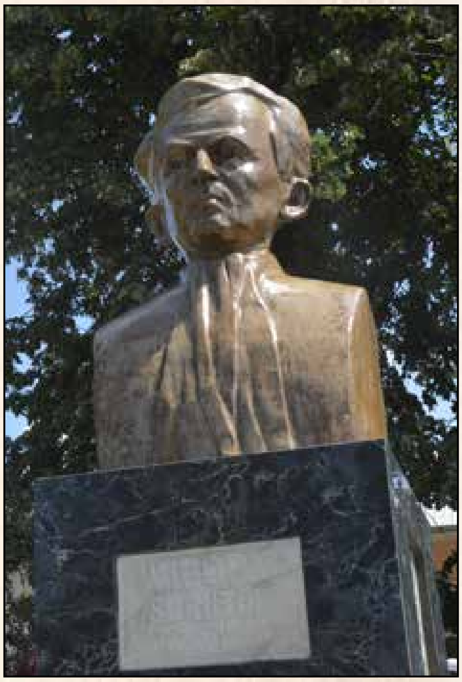

Bustul artistului, străjuit de tei.

www.academiabarladeana.ro/ e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.
Anul XXVI, nr. 3(80), septembrie 2020, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.
Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor-șef), Ritta Mintiade, Elena Popoiu, Simion Bogdănescu, Bogdan Artene, Florian Pricop, Constantin Romete.
Fotografii: Cezar Crăescu, Mitrița Galben, Barlad Online www.b-o.ro
Responsabili de număr: Elena Popoiu și Simion Bogdănescu.
Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Manuscrisele trimise pe adresa redacției se publică în ordinea necesităților redacționale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor.

ISSN: 1584-8361

Număr apărut cu sprijinul membrilor Academiei Bârlădene

https://biblioteca-digitala.ro